

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ TAŞINMAZ GELİŞTİRME ANABİLİM DALI
YAYIN NO:

ARAZİ KORUMA ve KULLANIM POLİTİKASI

Prof. Dr. Günay ERPUL
Zir. Yük. Müh. Pınar TOPÇU

ANKARA - 2016

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	2
ÇİZELGELER DİZİNİ	3
ŞEKİLLER DİZİNİ	4
KISALTMALAR	5
1. TEMEL KAVRAMLAR	6
1.1 Toprak ve Arazi Kavramları	
1.2 Mera Kavramı	
1.3 Orman Kavramı	
1.4 Sulak Alan Kavramı	
2. KAMU POLİTİKALARI	
2.1 Toprak ve Arazi Bağlamında Kamu Politikaları	
2.2 Meralara Yönelik Kamu Politikaları	
2.3 Ormanlık Sektöründe Kamu Politikaları	
3. YASAL DÜZENLEMELER	
3.1 Toprak ve Arazi Kavramına Yönelik Yasal Düzenlemeler	
3.2 Meralara İlişkin Yasal Düzenlemeler	
3.3 Ormanlığa İlişkin Yasal Düzenlemeler	
4. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	
4.1 Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı	
4.2 Sürdürülebilir Kalkınmanın Hedefleri	
5. SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİ YÖNETİMİ VE EKOSİSTEMLERİN KORUNMASI	
5.1 Sürdürülebilir Arazi Yönetimi	
5.2 Ekosistem Kavramı	
5.3 Kamu Politikaları	
5.4 Yasal Düzenlemeler	
6. SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİ YÖNETİMİNDE ULUSLARARASI DÖNÜM NOKTALARI VE GÜNCEL GELİŞMELER	
6.1 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi	
6.2 Birleşmiş Milletler Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi	
6.3 Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Ekosistem Hizmetleri	
6.4 Güncel Gelişmeler	
KAYNAKÇA	
EKLER	

TEŞEKKÜR

Sektöre ilişkin faydalı bilgilerini paylaŐan ve değerli katkıları ile bu çalışmaya zaman ayıran Orman ve Su İŞleri Bakanlığı alıŐanlarından Ziraat Yüksek Mühendisi Pınar CANLI ve Ziraat Mühendisi Yasemin AŐlı YILMAZGİL'e,

Bu çalıŐmanın geliŐtirilmesinde, Arazi Kullanım Politikası ve Planlama dersine yönelik ödevlerinden sıklıkla faydalanılan Ankara Üniversitesi Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora ęrencilerine,

en içten teŐekkürlerimizi sunarız.

Prof. Dr. Günay ERPUL
Zir. Yük. Müh. Pınar TOPÇU

ÇİZELGELER DİZİNİ

- Çizelge 1.1 Türkiye’de tarım alanları _____
- Çizelge 2.1 Kalkınma Planlarında tarım arazileri _____
- Çizelge 2.2 Kalkınma Planlarında meralar _____
- Çizelge 2.3 Kalkınma Planlarında ormancılık _____
- Çizelge 3.1 Tarım arazilerinin korunması ve kullanılması hakkında yasal düzenlemeler _____
- Çizelge 3.2 5402 sayılı ve 6537 sayılı Kanunların ilgili maddelerce mukayesesi _____
- Çizelge 5.1 Kalkınma Planlarında ekosistem _____

ŒEKİLLER DİZİNİ

Œekil 1.1 Orman alanı varlığı _____

Œekil 1.2 Orman alanı dağılımı _____

Œekil 4.1 Sürdürülebilir kalkınma hedefleri _____

Œekil 5.1 Ekosistem çeşitleri _____

KISALTMALAR DİZİNİ

BM/UN	Birleşmiş Milletler
BMÇMS	Birleşmiş Milletler Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi
BMİDÇS/UNFCCC	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
CITES	Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EAGÜ	En Az Gelişmiş Ülkeler
INDCs	Ulusal Gönüllü Katkı Beyanları
IPBES	Biyçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Hükümetler arası Platform
IPCC	Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli
LADA	Kurak Alanlarda Arazi Bozulmasının Değerlendirilmesi
LDN/ATD	Arazi Tahribatının Dengelenmesi
MEA	Binyıl Ekosistem Değerlendirmesi
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
OSİB	Orman ve Su İşleri Bakanlığı
SDGs	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
SLM/SAY	Sürdürülebilir Arazi Yönetimi
SSM/STY	Sürdürülebilir Toprak Yönetimi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UBSEP	Ulusal Biyolojik Çeşitlilik ve Eylem Planı
UHYS	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi
UNCBD	Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
UNCCD COP 12	Birleşmiş Milletler Çölleşme İle Mücadele
UNCED	Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
WOCAT	Koruma Yaklaşımlarına ve Teknolojilerine Küresel Bakış Ağı

1. BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Toprak ve Arazi Kavramları

Tarım topraklarının korunması ve kullanılması hususuna ilişkin genel bir değerlendirmede bulunmadan önce; sıkça karıştırılan, kimi zaman birbirinin ikamesi yerine kullanılan ve taşınmaz bir mal olarak değerlendirilen "toprak" ve "arazi" kavramlarını tanımlamak yerinde olacaktır.

Bu yaklaşımla toprak; 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu uyarınca mineral ve organik maddelerin parçalanarak ayrışması sonucu oluşan, yeryüzünü ince bir tabaka halinde kaplayan, canlı ve doğal kaynak olarak tanımlanmaktadır. Arazi ise toprak, iklim, topoğrafya, ana materyal, hidroloji ve canlıların değişik oranda etkisi altında bulunan yeryüzü parçası olarak betimlenen bir kavramdır.

Yine, 5403 sayılı Kanun kapsamında tarım arazisi; toprak, topoğrafya ve iklimsel özellikleri tarımsal üretim için uygun olup, halihazırda tarımsal üretim yapılan veya yapılmaya uygun olan veya imar, ihya, ıslah edilerek tarımsal üretim yapılmaya uygun hale dönüştürülebilen araziler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya ek olarak, söz konusu Kanun kapsamında tarım arazileri beş alt grup altında değerlendirilmektedir. Bunlar:

- *Mutlak tarım arazisi*; bitkisel üretimde; toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerinin kombinasyonu yöre ortalamasında ürün alınabilmesi için sınırlayıcı olmayan, topografik sınırlamaları yok veya çok az olan; ülkesel, bölgesel veya yerel önemi bulunan, hâlihazır tarımsal üretimde kullanılan veya bu amaçla kullanıma elverişli olan arazilerdir.
- *Özel ürün arazisi*; mutlak tarım arazileri dışında kalan, toprak ve topografik sınırlamaları nedeniyle yöreye adapte olmuş bitki türlerinin tamamının tarımının yapılamadığı ancak özel bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği ile su ürünleri yetiştiriciliğinin ve avcılığının yapılabilirdiği, ülkesel, bölgesel veya yerel önemi bulunan arazilerdir.

- *Dikili tarım arazisi*; mutlak ve özel ürün arazileri dışında kalan ve üzerinde yöre ekolojisine uygun çok yıllık ağaç, ağaççık ve çalı formundaki bitkilerin tarımı yapılan, ülkesel, bölgesel veya yerel önemi bulunan arazileridir.
- *Marjinal tarım arazisi*; mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri ve dikili tarım arazileri dışında kalan, toprak ve topografik sınırlamalar nedeniyle üzerinde sadece geleneksel toprak işlemeli tarımın yapıldığı arazileridir.
- *Sulu tarım arazisi*; tarımı yapılan bitkilerin büyüme devresinde ihtiyaç duyduğu suyun, su kaynağından alınarak yeterli miktarda ve kontrollü bir şekilde karşılandığı arazileridir.

Bu sınıflamaların yanı sıra 5403 sayılı Kanun'da tarım dışı alanlar; üzerinde toprak bulunmayan çıplak kayalar, daimi karla kaplı alanları, ırmak yataklarını, sahil kumullarını, sazlık ve bataklıkları, askeri alanları, endüstriyel, turizm, rekreasyon, iskân, altyapı ve benzeri amaçlarla plânlanmış araziler olarak tanımlanmıştır.

Çizelge 1.1 Türkiye'de tarım alanları

(Bin hektar)

Yıllar	Toplam Tarım Alanı	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı		Sebze Bahçeleri Alanı	Süs Bitkileri Alanı	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	Çayır ve Mera Arazisi
		Ekilen Alan	Nadas				
2001	40.967	17.917	4.914	909	-	2.610	14.617
2002	41.196	17.935	5.040	930	-	2.674	14.617
2003	40.644	17.408	4.991	911	-	2.717	14.617
2004	41.210	17.962	4.956	895	-	2.780	14.617
2005	41.223	18.005	4.876	894	-	2.831	14.617
2006	40.493	17.440	4.691	850	-	2.895	14.617
2007	39.505	16.945	4.219	815	-	2.909	14.617
2008	39.122	16.460	4.259	836	-	2.950	14.617
2009	38.911	16.217	4.323	811	-	2.943	14.617
2010	39.012	16.333	4.249	802	-	3.011	14.617
2011	38.231	15.692	4.017	810	4	3.091	14.617
2012	38.399	15.463	4.286	827	5	3.201	14.617
2013	38.423	15.613	4.148	808	5	3.232	14.617
2014	38.558	15.782	4.108	804	5	3.243	14.617
2015	38.551	15.723	4.114	809	5	3.284	14.617

Kaynak: TÜİK, 2016.

Türkiye'nin tarım alanları varlığının yer aldığı Çizelge 1.1 incelendiğinde, 2001 yılından 2005 yılına kadar toplam tarım alanı miktarında önce artan sonra azalan bir seyrin olduğu görülmektedir. Benzer durum, 2006-2010 dönemi arasında görülse de, özellikle 2006 yılından sonra toplam tarım alanı miktarında bir azalış gerçekleşmiştir. Yine, ekilen ve nadasa bırakılan alan miktarında da benzer eğilim görülmektedir. Tüm gelişmelerin aksine meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin yetiştirildiği alan miktarında bir önceki yıla göre artan bir trendin olduğu da tespit edilmektedir.

1.2. Mera Kavramı

Meralar, çiftlik hayvanlarının en önemli yaşam alanlarından birisi olup aynı zamanda önemli bir kaba yem temin kaynağıdır. Zira, hayvansal üretimde karlılığın en önemli kriteri özellikle kaba yemin yeterince ve ucuza temin edilmesidir. Dolayısıyla, meralar bu konuda en önemli kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Buna ilave olarak, artan ülke nüfusu nedeniyle gıda talebi de giderek yükselmekte olup, son dönemlerde artan gıda fiyatları nedeniyle toplumun beslenmesinde ve gıdaya erişiminde önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda üretim maliyetlerini en aza indiren meraların korunmasının ve kapasitelerinin artırılmasının önemi giderek artmaktadır. Ayrıca, meraların sahip oldukları biyolojik çeşitlilik doğadaki tozlaşma yoluyla çoğalmaya aracılık etmekte ve arı yetiştiriciliği ve bal üretimi için de çok önemli bir kaynak niteliğini taşımaktadır.

4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında, mera; hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yer; çayır ise taban suyunun yüksek bulunduğu veya sulanabilen yerlerde biçilmeye elverişli, yem üretilen ve genellikle kuru ot üretimi için kullanılan yer olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye'de meralar yaygın bir şekilde otlatma amaçlı olarak kullanılmaktadır. Geleneksel olarak üreticiler iklim şartlarının otlatmaya uygun olduğu sürede meralarda hayvanlarını otlatma eğiliminde bulunmaktadırlar. Bundan dolayı, ılıman iklime sahip bölgelerde otlatma tüm yıl boyunca devam edebilmektedir. Soğuk iklime sahip ve yüksek mera alanlarında ise otlatma ilkbaharda karın erimesi ile başlamakta ve sonbaharda ilk kar düşene kadar sürmektedir. Ayrıca, Türkiye'de mera yönetiminin temel prensipleri olan taşıma kapasitesi, otlatma mevsimi ve otlatma rotasyonu hususları da genellikle dikkate alınmamaktadır.

Onuncu Kalkınma Planı Hayvancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu (2014-2018)'nda mera alanlarının ıslah edilerek mera kalitesinin artırılması ve kaba yem üretiminin artırılmasına yönelik önlemler daha da geliştirilerek süt-kırmızı et üretiminin artırılması, maliyetlerinin düşürülmesi hususu hayvancılık sektöründe temel dönüşüm alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Yine söz konusu raporda, tarımsal üretimde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik politika önerileri olarak;

- Mera ıslahı, kullanımı ve yönetimini düzenleyici önlemler alınması, böylece mera alanlarının ve birim alanın otlatma kapasitesinin artırılması ve erozyonla toprak kaybının önlenmesi,
- Mera ağırlıklı yetiştiriciliğe uygun yerli genotiplerin yok olmasına neden olacak uygulamalardan vazgeçilerek, ancak bu genotiplerce değerlendirilebilen alanların üretim dışı kalmasının önlenmesi hususlarına yer verilmektedir.

Türkiye'de mera varlığına ilişkin istatistikler, TÜİK tarafından yayınlanmakta olup, 2001 yılından 2015 yılına kadar çayır ve mera alanı (toplam 14.617 bin hektar) miktarında herhangi bir değişimin olmadığı görülmektedir.

Sürdürülebilir bir mera yönetimi anlayışı, mera hayvan etkileşimini dikkate alan, uygun arazi varlığına ve mera yönetim planlarına göre yapılmalıdır. Bu, yerel halkın ekolojik değerleri kaybetmeden ıslah edilmiş doğal kaynaklara erişmesini ve buna ek olarak etkin ulusal ve bölgesel düzeyde kurumsal işbirliğini içermektedir.

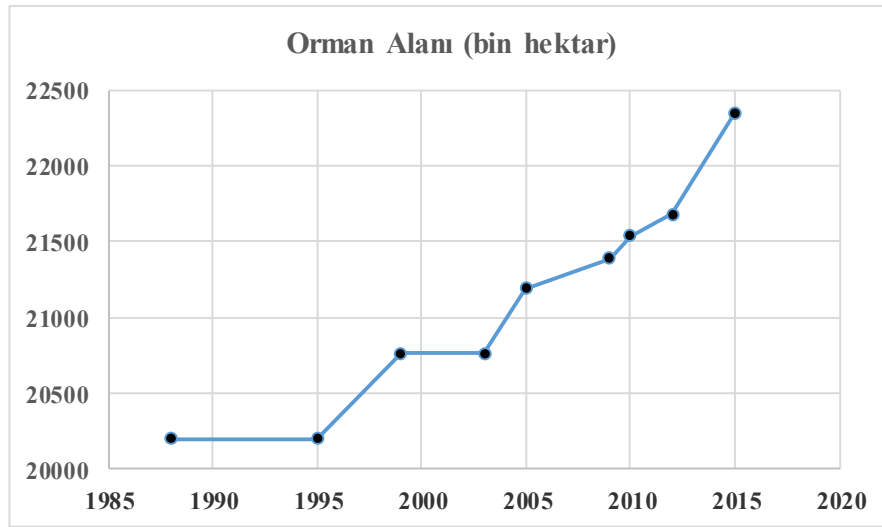
Diğer taraftan, hayvancılık yatırımlarına imkân tanıyacak düzenlemeler ile birlikte meralarda verimlilik ve mülkiyet sorununu çözecek düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

1.3. Orman Kavramı

3071 sayılı Orman Kanunu'nda, tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları, yerleriyle birlikte "orman" olarak ifade edilmektedir. Bir başka tanımlamaya göre ormanlar, oldukça geniş bir alanda kendine özgü bir iklim oluşturabilen, belirli yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçlar, ağaççık, çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantarlar, toprağın altında ve üstünde yaşayan mikroorganizmalar ve

çeşitli böcek ve hayvanlarla orman toprağının birlikte oluşturduğu hayat birliğidir (OGM, 2014).

Türkiye ormanlarının tamamına yakını devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmakta olup, büyük çoğunluğu Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından idare edilmektedir. OGM; ormanların korunması, geliştirilmesi, genişletilmesi ve topluma çok yönlü faydalar sunmak üzere işletilmesinden sorumlu, kamu tüzel kişiliğe haiz özel bütçeli bir kuruluştur.¹ Türkiye'nin orman alanı varlığının 1988 yılından 2015 yılına kadarki değişimi Şekil 1.1'de yer almaktadır.

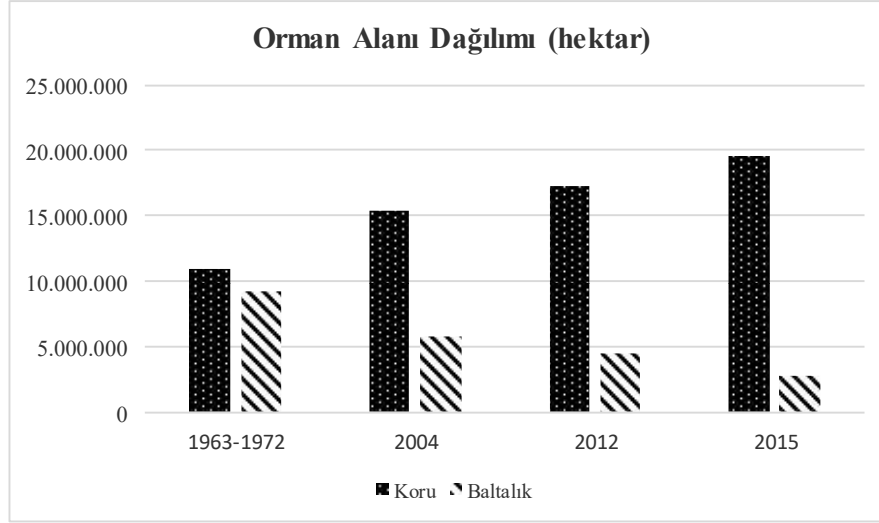
Kaynak: TÜİK, 2016.

Şekil 1.1 Orman alanı varlığı

Sürdürülebilir Orman Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda vurgulandığı üzere, Türkiye ormancılık sektörü planlamasında; orman varlığı, ormanlık alanlar, bu alanlarda bulunan ağaç türleri ve serveti, servetin gösterdiği artım dikkate alınması gereken mevcut durumun önemli değişkenlerini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin orman varlığı 22.342.935 hektar ile ülke yüzölçümünün yüzde 28,6'sını kaplamaktadır. Bu alan içerisinde normal kapalı orman alanı toplam ormanlık alanının yüzde 56,9'unu, boşluklu kapalı orman alanı ise toplam ormanlık alanın yüzde 43,1'ini oluşturmaktadır.

¹ OGM, 2016:1.

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü, 2016.

Şekil 1.2 Orman alanı dağılımı

Ormanlık sektöründe, orman varlığına ilişkin değişkenlerin bilinmesi kadar ağaçlandırma, korunan alanlar ve erozyon kontrolü kapsamında yürütülen çalışmalar ve bu faaliyetlerdeki durum da önem arz etmektedir. Bilhassa ağaçlandırma faaliyetleri ilk olarak Orman Genel Müdürlüğü tarafından başlatılmış olup, hâlihazırda Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nda ilgili birim nezdinde yürütülmektedir.

Ormanların korunması temel olarak ormanları; alan, servet, mülkiyet ve sınırları ile sağlığının muhafazası ve geliştirilmesi bakımından yangınlara, biyotik ve abiyotik faktörlere, orman hastalık ve zararlılarına ve fiili müdahalelere karşı koruma faaliyetlerini içermektedir.²

1.4. Sulak Alan Kavramı

Türkiye'nin 1994 yılında taraf olduğu Ramsar Sözleşmesi'ne göre sulak alanlar, doğal veya yapay; sürekli ya da mevsimsel; tatlı acı ya da tuzlu, durgun ya da akan su kütleleri, bataklıklar, turbalıklar ve gelgitin çekilmiş anında derinliği altı metreyi aşmayan deniz suları olarak tanımlanmaktadır. Ramsar Sözleşmesi'nin geliştirdiği sulak alanlar sınıflandırma sistemine göre, tüm göller, akarsular, sazlıklar, içinde su bulunan mağaralar, obruklar, sazlıklar gibi ortamlar "sulak alan" olarak kabul edilmektedir.

² OGM, 2016:6.

Bilgi Kutusu 1

Ramsar Sözleşmesi

Sulak alanların korunması ve sürdürülebilir kullanımını sağlamayı amaçlayan uluslararası bir sözleşmedir. Sözleşme adını, 02 Şubat 1971 tarihinde imzalandığı İran'ın Ramsar şehrinden almaktadır. Türkiye, bu Sözleşmeye 1994 yılında taraf olmuştur.

Ramsar Sözleşmesi kriterlerine göre Türkiye'de uluslararası öneme sahip sulak alan belirlenmiştir. Bu alanların çoğu barındırdığı su kuşları ve balık türleri açısından büyük öneme sahiptir.

Detaylı bilgi için: http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/dogal_k_m/su_kuslari.pdf

Sulak alanlar, yeryüzündeki en üretken ekosistemlerin başında gelmektedir. Birim alandaki organik madde üretimi ve canlı sisteme verdiği destek yönünden özellikle deltaların haliçleri bu üretkenliğin en üst seviyelerde geliştiği alanlardır.

Sulak alanlar, su kaynağı açısından önemli rezervuarlara sahip, ekolojik ve biyolojik yönden son derece zengin ekosistemler olması nedeniyle doğal haliyle korunması gerekli alanlardır. Bu yüzden, su kullanım planlamalarında bu alanın özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Ancak, sahip oldukları yüksek değerler nedeniyle sulak alanlar yıllar boyunca kalkınma planlarında potansiyel tarım-yerleşim-endüstri alanları olarak değerlendirilmiştir.

Temel su kaynaklarımızdan biri olan sulak alanların korunması için öncelikle bu sisteme bütüncül bir şekilde yaklaşılmalıdır. Bu durum ancak ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ile gerçekleştirilebilir. Su kaynakları yalnızca insanların kullanımına sunulan bir kaynak olarak görülmemeli, suyun bulunduğu ekosistem içinde miktar ve kalitesi korunarak varlığını sürdürmenin yolları aranmalıdır.

Ramsar Sözleşmesi'ne bugüne kadar 116 ülke taraf olmuştur. Türkiye, 1994 yılından 2013 yılına kadar 14 adet sulak alanını Ramsar alanı olarak ilan etmiş ve korunması yönünde taahhütte bulunmuştur. Bu alanlar; Sultan Sazlığı (1994), Manyas Gölü (1994), Seyfe Gölü (1994), Göksu Deltası (1994), Burdur Gölü (1994), Kızılırmak Deltası (1998), Uluabat Gölü (1998), Gediz Deltası (1998), Akyatan Lagünü (1998), Yumurtalık Lagünleri (2005), Meke Maarı (2005), Kızören Obruğu (2006), Kuyucuk

Gölü (2009) ve Nemrut Kalderası (2013)'dir.³ Ramsar Sözleşmesi dışında, Türkiye'de 20 adet ulusal öneme sahip sulak alanlar bulunmaktadır⁴. Bunlar:

- Abant Gölü,
- Acıgöl,
- Akayatan (Ağyatan) Lagünü,
- Akdoğan Gölü,
- Aksu Deltası,
- Akşehir Gölü,
- Eber Gölü,
- Aktaş Gölü,
- Aygır Gölü,
- Atatürk Barajı Gölü,
- Batmış (Çil) Gölü,
- Balıkdanı Sazlıkları,
- Balık Gölü,
- Bafa Gölü,
- Bolluk Gölü,
- Bulanık Ovası Sazlıkları,
- Burdur Gölü,
- Büyük Menderes Deltası,
- Çaldıran Ovası Sazlıkları,
- Çalı Gölü,
- Çavuşçu Gölü,
- Çelebibağı Sazlıkları,
- Çaldır Gölü,
- Çiçekli (Hıdırmenteş) Gölü,
- Çimenova Gölleri,
- Çal Gölü ve Çalıküzü,
- Doğubayazıt Sazlıkları'dır.

---

³ Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2013:6.

⁴ Türkiye Sulak Alanları, 2016. Erişim Adresi: <http://www.turkiyesulakalanlari.com/sulak-alanlar/>

2. BÖLÜM

KAMU POLİTİKALARI

2.1. Toprak ve Arazi Bağlamında Kamu Politikaları

Tarım topraklarının korunmasına ve etkin kullanılmasına yönelik politikalar günümüzde, tarım toprakları üzerinde toplumun yararını bağdaştıran ve toplumun her bir ferdinin sahip olduğu toprakları toplumun yararına aykırı olarak kullanmalarını önlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdadır.

Bu eğilimin ilk yansıması, Türkiye'deki toprak politikasının genel çerçevesini belirleyen Anayasa'da bulunmaktadır. Anayasa'nın 44'üncü maddesinde "*Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.*" hükmü yer almakta olup; bu madde, doğrudan doğruya toprak mülkiyeti ile ilgilidir.

Anayasa'nın 44'üncü maddesini tamamlayan 45'inci maddesindeki "*Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.*" hükmüyle toprakların korunması hususu, Devlet tarafından güvence altına alınmıştır.⁵

Tarım arazilerinin korunması ve kullanılması hususu, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963–1967)'nden Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018)'e kadar tüm Plan metinlerinde de yer almıştır. Söz konusu Planlarda yer alan konular genel hatlarıyla Çizelge 2.1'de verilmeye çalışılmıştır. Bu konuya yönelik nedenler ve sonuçlar üzerine yapılan analizlerin derinliği ve birtakım genel tespitler, tüm Plan dönemlerinde de geçerliliğini korumaktadır.

---

⁵ Topçu, 2012:54.

Çizelge 2.1 Kalkınma Planlarında tarım arazileri

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963–1967)	Ekilebilir toprak miktarının son sınıra ulaşması gerçeğinden hareketle, toprak kaynaklarının su ve rüzgâr erozyonundan korunması, tarıma elverişli hale getirilebilecek arazinin ıslahı, imarı ve ihyası ile ilgili tedbirlerin alınmasına öncelik verilecektir.
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968–1972)	Toprak ve insan arasındaki ilişkinin iyileştirilmesi kapsamında; kadastro, tapulama, toprak muhafaza, toprak ıslahı gibi çalışmalara ağırlık verilecektir.
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977)	1950’lerden sonra tarım arazisinde ekilebilir arazi varlığının daralması, topraksız veya yeterli toprağı bulunmayan üreticilerin sayısının artması, tarımda işgücünün yoğun kullanımını sınırlayan makineleşmenin başlaması ve tarım dışı faaliyetlerin canlanması gibi nedenler sonucunda; kırsal alandan kente doğru hızlı bir göç başlamıştır.
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979–1983)	Tarımda verim ve üretim artışını sağlamak amacıyla ekilebilir arazi varlığını artırıcı ve erozyonu önleyici yatırımlara öncelik verilecektir.
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985–1989)	Kentleşme, sanayi ve turizm amaçlı yapılaşmanın, tarım arazilerine doğru gelişmekte olup, tarım dışına çıkarılacak bölgelerin sınırları ve fonksiyon tahsislerinin il ölçeğindeki ilgili kamu kuruluşlarınca belirlenecek ve bu bölgeler konut, sanayi ve turizm alanı olarak tespit ve ilan edilecektir.
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994)	Arazilerin kabiliyetlerine uygun olarak planlı ve dengeli kullanımını sağlamak için toprak etüt ve harita işleri ulusal bir program dâhilinde ele alınacaktır. Ayrıca, yol, su, elektrik, petrol, gaz ve boru hatlarının tarım dışı arazilerden geçirilmesine özen gösterilecektir.
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996–2000)	Tarım arazilerinin tarım dışı kullanımının önlenmesine yönelik farklı kuruluşların yetki alanları içinde kalan mevzuat ele alınarak, kuruluşlar arası koordinasyonu ve uygulamada kolaylığı sağlayacak yaptırım gücü olan hale getirilmesi temin

	edilecektir.
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Toprakların tahsisi, erozyon, parçalanma, kirlenme, çoraklaşma, tarım dışı kullanıma karşı korunması, sınıflandırılması, sektörel ve sektörler arası kullanım ve üretim için planlanması gibi konularda tüm aksaklıkları düzelterek ve boşlukları kapsayacak çerçeve nitelikte Arazi Kullanımı ve Toprak Koruma Kanununun çıkarılması gerekmektedir.
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013)	Son on yılda tarım dışına çıkarılan yüksek verimli tarım arazileri toplamının 1,26 milyon hektara ulaştığıdır. 2005 yılında çıkarılan 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile toprak kaynaklarının etkin kullanımı konusunda önemli bir gelişme sağlanmıştır.
Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	Özellikle, tarım dışı sektörlerden gelen talep dikkate alındığında, tarım, orman, çayır ve mera alanlarında koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi önemini korumaktadır. Toprak kaynaklarının, toprağın kabiliyetleri doğrultusunda ve arazi kullanımının planlanması temelinde değerlendirilmesi önemini korumaktadır. Güncel ve sağlıklı arazi bilgilerine ulaşabilmeyi teminen, uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemlerinden faydalanılarak “Ulusal Toprak Veri Tabanı” oluşturulacak ve arazi kullanım planlaması yapılarak tarım başta olmak üzere toprağın etkin kullanımı sağlanacaktır.

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı ve Topçu (2012).

Kalkınma Planlarının yanı sıra Yıllık Programlarda da Türkiye’deki verimli tarım arazilerinin korunması ve etkin kullanılması hususu politika tedbiri olarak yer almıştır.

Bu çerçevede;

➤ *2006 Yılı Programı;*

- Tarım alanlarının tarım dışı amaçlara tahsisi kısıtlanacaktır.
- Toprak tahlil laboratuvarlarına başvurulmasından sağlanacak faydalara dair kamuoyu bilgilendirilecektir.

- Tarım Reformu Uygulama Alanlarında arazi kullanım planlaması projesi yürütülecektir.
  - Arazi toplulaştırma çalışmaları hızlandırılacaktır.
- *2007 Yılı Programı;*
- Tarım alanlarının tarım dışı amaçlara tahsisinin engellenmesi hususundaki aksaklıklar belirlenerek giderilecektir.
  - Arazi toplulaştırma çalışmaları hızlandırılacaktır.
- *2008 Yılı Programı;*
- Tarım alanlarının tarım dışı amaçlara tahsisinin kısıtlanması hususundaki aksaklıklar belirlenerek raporlanacaktır.
  - Tarım havzaları belirlenecektir.
  - Arazi toplulaştırma çalışmaları hızlandırılacaktır.
- *2010 Yılı Programı;*
- Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanmasının önlenmesine yönelik olarak ilgili kanunlarda değişiklik yapan bir yasal düzenleme yapılacaktır.
- *2011 Yılı Programı;*
- Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanmasının önlenmesine yönelik olarak ilgili kanunlarda değişiklik yapan bir yasal düzenleme yapılacaktır.
- *2012 Yılı Programı;*
- Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanmasının önlenmesine yönelik olarak ilgili kanunlarda değişiklik yapan bir yasal düzenleme yapılacaktır.
- *2013 Yılı Programı;*
- Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanmasının önlenmesine yönelik olarak ilgili mevzuatta değişiklik çalışmaları yapılacaktır.
  - Tarımsal amaçlı arazi kullanım planının hazırlanması için gerekli altyapı hazırlanacaktır.

➤ *2014 Yılı Programı;*

- Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanmasının önlenmesine ve tarım arazisi piyasasının oluşturulmasına yönelik ilgili mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.
- Tarımsal amaçlı arazi kullanım planlarının hazırlanması için gerekli altyapı kurulacaktır.

➤ *2015 Yılı Programı;*

- 6537 sayılı Kanuna ilişkin ikincil mevzuat çalışmaları yapılacaktır.
- Kamu altyapı yatırımlarının maliyet etkinliği açısından arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerine ilişkin yatırımlarda kurumlar arası koordinasyon protokoller çerçevesinde güçlendirilecektir.
- Tarımsal amaçlı arazi kullanım planları hazırlanacaktır.

➤ *2016 Yılı Programı;*

- 6537 sayılı Kanuna ilişkin ikincil mevzuat çalışmaları yapılacaktır.
- Kamu altyapı yatırımlarının maliyet etkinliği açısından arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerine ilişkin yatırımlarda kurumlar arası koordinasyon protokoller çerçevesinde güçlendirilecektir.

ifadeleri yer almaktadır.

Başta Anayasamız olmak üzere, Kalkınma Bakanlığınca (Mülga DPT) hazırlanan Kalkınma Planları ile Yıllık Programların yanı sıra tarım arazileri odağında çalışmalarını yürüten ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının hazırladığı strateji ve eylem planlarında da konunun önemi ve hassasiyeti vurgulanmaktadır. Bunlardan bazıları; Türkiye'nin İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (2011-2023), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017), Türkiye Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı (2013-2017), Erozyonla Mücadele Eylem Planı (2013-2017) ve Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2014-2023)'dir.

Ayrıca, 2014-2018 dönemini kapsayan Doğu Anadolu Projesi (DAP), Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP), Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve Konya Ovası Projesi (KOP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının eylem planlarında da tarım arazilerinin korunması ve kullanılmasına yönelik muhtelif eylemler yer almaktadır.

Doğu Anadolu Projesi (DAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Sulanan tarım arazisi varlığını artırmak üzere altyapı yatırımları hızlandırılacak ve modern sulama sistemleri yaygınlaştırılacaktır.
- Arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.
- Öncelikli üretim alanlarında arazi ıslah faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
- Toprak koruma ve orman varlığını artırmaya yönelik faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.

Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Bölgede ıslah ve taşkın koruma faaliyetleri hızlandırılacaktır.
- Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri tamamlanacaktır.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Değer zinciri esaslarına dayalı doğaya dost tarımsal üretim sistemlerinin yaygınlaştırılması desteklenecektir.
- Mayınlı alanlar temizlenerek ekonomiye kazandırılacaktır.

Konya Ovası Projesi (KOP) Eylem Planı (2014-2018):

- Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri çalışmaları hızlandırılacaktır.
- Tarımsal kuraklığın etkilerini azaltmaya yönelik koruyucu tarım teknikleri (KOR-TAR) yaygınlaştırılacaktır.

2.2. Meralara Yönelik Kamu Politikaları

Kalkınma Planlarında mera hususu genel hatlarıyla Çizelge 2.2’de verilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 2.2 Kalkınma Planlarında meralar

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	<p>Hayvancılığın öncelikli faaliyet dalı olduğu illerde mera ıslahına ve mera yönetimi çalışmalarına önem verilecektir.</p> <p>Hayvansal ürünler üretimi geliştirilecek, toplumun hayvansal protein bakımından dengeli ve yeterli beslenebilmesini sağlamak amacıyla hayvan ıslahı, hayvan hastalık ve zararlılarıyla mücadele ile kaliteli kesif yem ve yem bitkileri üretiminin artırılmasına, meraların ıslahına ve yayım hizmetlerine ağırlık verilecektir.</p>
--	---

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	Görece katma değeri yüksek ürünler elde edilen hayvancılık faaliyetlerinde; hayvan ıslahına, hayvan hastalık ve zararlılarıyla mücadeleyle, meraların ıslahının ve kullanımının düzenlenmesine, kaliteli yem bitkileri üretiminin artırılmasına ve yayım hizmetlerine ağırlık verilerek, AB'ye katılım öncesi rekabet gücünün artırılması hedeflenecektir. Sınırlarımızdaki yasal olmayan hayvan hareketleri engellenecektir.
Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	<p>Türkiye'de hayvancılık işletmeleri genelde küçük ölçekli olup yem bitkileri üretimi ile çayır ve meraların korunma ve ıslahı yetersiz, suni tohumlama sayısı uluslararası ortalamaların altında ve hayvan hareketleri ile hayvan sağlığına yönelik önlemler yeterlilikten uzak bir durumdadır.</p> <p>Özellikle, tarım dışı sektörlerden gelen talep dikkate alındığında tarım, orman, çayır ve mera alanlarında koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi önemini korumaktadır.</p> <p>Çayır ve mera alanlarının tespit, tahdit, tasnif ve ıslah çalışmaları hızlandırılarak daha etkin ve verimli kullanımı sağlanacak, yem bitkisi ihtiyacı üretim ve ürün çeşitliliğindeki artışla karşılanacaktır.</p>

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı.

Kalkınma Planlarının yanı sıra Yıllık Programlarda da Türkiye'deki mera varlığına ilişkin husus politika tedbiri olarak yer almıştır. Bu çerçevede;

- *2007 Yılı Programı;*
  - Kaliteli kaba yem üretimine yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.
- *2010 Yılı Programı:*
  - Besi ve süt hayvancılığının dengeli bir şekilde gelişmesi sağlanacaktır.
- *2011 Yılı Programı*
  - Besi ve süt hayvancılığının dengeli bir şekilde gelişmesi sağlanacaktır.
- *2012 Yılı Programı;*
  - 4342 sayılı Mera Kanunu'nda değişiklik yapılacaktır.
- *2013 Yılı Programı;*
  - Besi ve süt hayvancılığının dengeli bir şekilde gelişmesi sağlanacaktır.

➤ *2014 Yılı Programı;*

- Besi ve süt hayvancılığının istikrarlı bir şekilde gelişmesi ve hayvancılıkta verim artışı sağlamak üzere bölgesel destek mekanizmaları geliştirilecektir.

2014-2018 dönemini kapsayan Doğu Anadolu Projesi (DAP), Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) ve Konya Ovası Projesi (KOP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının eylem planlarında da meraların korunması ve kullanmasına yönelik muhtelif eylemler yer almaktadır.

Doğu Anadolu Projesi (DAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Çayır ve mera alanlarının ıslahı yapılacaktır.
- Bölgede yem bitkileri üretim çeşidi ve kalitesi hayvancılığı destekleyecek şekilde arttırılacaktır.

Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Meraların ıslah ihtiyacı belirlenecek ve sürdürülebilir yönetimi sağlanacaktır.

Konya Ovası Projesi (KOP) Eylem Planı (2014-2018):

- Meraların tespit, tahdit ve ıslah çalışmaları hızlandırılacaktır.

2.3. Ormanlık Sektöründe Kamu Politikaları

Kalkınma Planlarında ormancılık hususu genel hatlarıyla Çizelge 2.3'te verilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 2.3 Kalkınma Planlarında ormancılık

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	<p>Orman içi yerleşimlerin düzenlenmesi, ormanların korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak, orman-köylü ilişkilerini düzenleyen uygulamalarda, devletin sağlayacağı destek ve etkin yönlendirme ihtiyacı devam etmektedir.</p> <p>Ormanlar; toplumun ormancılık sektörü ürün ve hizmetlerine olan gereksinimlerini, sürdürülebilir ormancılık, biyolojik çeşitlilik ile yaban hayatını koruma ve çok yönlü yararlanma ilkeleri doğrultusunda ekonomik, sosyal, çevresel ve ergonomik kriterler çerçevesinde yönetilecek, işletilecek ve korunacaktır.</p> <p>Ülkemizde ormansızlaşma, çölleşme, toprak erozyonu, sel, heyelan ve çığ gibi afetleri önlemek amacıyla, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, mera ıslahı ve sosyal ormancılık faaliyetleri geliştirilecek, gerçek ve tüzel kişilerin orman yetiştirme</p>
--	---

	<p>etkinlikleri desteklenecektir.</p> <p>Ormanlar, ekosistem yaklaşımı dahilinde, devamlılık, çok amaçlı yararlanma, katılımcılık, uzmanlaşma, biyolojik çeşitlilik ile su ve yaban hayatının korunması ve toplumsal istikrarın geliştirilmesi ilkeleri doğrultusunda; yetiştirme muhiti şartları, sektörler arası bağımlılık, verim gücü ve taşıma kapasitesi, orman sağlığı ve peyzajı, eko turizm, verimlilik, kirlenme, yangın-böcek-heyelan kar- çığ-sel-don ve kuraklık gerçekleri ile ergonomik faktörler dikkate alınarak işletilecek, korunacak ve geliştirilecektir.</p> <p>Orman alanlarında çeşitli kuruluşlarca gerçekleştirilecek bina, tesis, yol, maden çıkarma, elektrik havai hattı ve benzeri tüm inşaat işleriyle odun üretim faaliyetlerinde, toprak, flora ve faunanın korunması ile su kalitesinin gözetilmesi temel ilke olacak, standartlar geliştirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır.</p>
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	<p>Doğal orman ekosistemini; başta yangınlar ve zararlılar olmak üzere çeşitli faktörlere karşı, etkin şekilde korumak; koruma-kullanma dengesi, biyolojik çeşitlilik, gen kaynakları, orman sağlığı, odun dışı ürün ve hizmetler ile eko turizmin geliştirilmesi gözetilerek, çok amaçlı ve verimli şekilde yönetilmesi amaçlanmaktadır.</p> <p>Öncelikle çölleşme ve toplum sağlığı dikkate alınarak, havza bazında endüstriyel ve toprak muhafaza ağaçlandırmaları, rehabilitasyon çalışmaları, kent ormancılığı ve tarımsal ormancılık yapılmasıyla arazilerin daha iyi değerlendirilmesi, özel ağaçlandırmaların geliştirilmesi ve toplumun bu konularda bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir.</p>
Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	<p>Ormancılıkta yangınlar ile hastalık ve zararlılara karşı mücadele kapasitesi geliştirilecek, ağaçlandırma çalışmaları ve rehabilitasyon faaliyetleri hızlandırılacaktır.</p> <p>Ormanların ekonomik, sosyal ve ekolojik fonksiyonlarını gözetilen bir planlama anlayışı benimsenecek, endüstriyel nitelikte olanlar başta olmak üzere odun ile odun dışı orman ürünlerinin üretimi ve pazarlanmasında etkin yönetim</p>

	<p>sağlanacaktır.</p> <p>Orman köyleri başta olmak üzere, millî parklar gibi koruma alanlarının içinde veya civarında kurulu köyler ile dağ köylerinin dezavantajlı konumlarından kaynaklanan kalkınma sorunlarını azaltmaya yönelik üretim ve gelir tabanlı destek araçları geliştirilecektir.</p> <p>Tarım, ormancılık, gıda ve ilaç sanayii açısından önem taşıyan biyolojik çeşitliliğin tespiti, korunması, sürdürülebilir kullanımı, geliştirilmesi ve izlenmesi sağlanacaktır.</p> <p>Özel öneme sahip doğal korunan alanlar başta olmak üzere, nitelikli tarım arazileri ve orman varlığını koruyacak tedbirler alınacaktır. Bu kapsamda özellikle çölleşme ve erozyona karşı mücadele etkinleştirilecek, tarımsal faaliyetlerin toprak kaynakları üzerindeki çevresel ve sosyal etkileri izlenerek önleyici tedbirler yoğunlaştırılacaktır.</p>
--	--

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı.

Kalkınma Planlarının yanı sıra Yıllık Programlarda da Türkiye'deki orman varlığının korunması ve sürdürülebilir kullanımı hususu politika tedbiri olarak yer almıştır. Bu çerçevede;

➤ *2006 Yılı Programı;*

- Orman yangınlarıyla mücadelenin etkinleştirilerek devam ettirilmesini teminen gerekli makine-teçhizat gereksinimleri temin edilecektir.
- Yurtiçi odun arz açığının kapatılması ve toprak erozyonunun önlenmesi için çalışmalar hızlandırılacaktır.
- Orman içi biyolojik çeşitlilik ve yaban hayatının korunması amacıyla, millî park ve benzeri korunan alanların geliştirilmesi ve genişletilmesi çalışmaları hızlandırılmıştır.
- Ormanlarda zararlı böcek ve hastalıklarla mücadele hızlandırılacaktır.

➤ *2007 Yılı Programı;*

- Orman yangınlarıyla mücadele çalışmaları etkinleştirilecektir.
- Ormancılık faaliyetlerinde ergonomik önlemlere ağırlık verilecektir.
- Orman içi korunan alanlar artırılacak ve master planlar dahilinde değerlendirilecektir.

- Odun dışı ürün ve hizmetlerle ilgili envanter, üretim ve tüketim çalışmaları yapılacaktır.
  - Ağaçlandırma faaliyetleri belirlenen kriterlere göre gerçekleştirilecektir.
  - Kent ormancılığı çalışmaları geliştirilecektir.
- *2008 Yılı Programı;*
- Yangınla mücadele kapasitesi güçlendirilecektir.
  - Ağaçlandırma çalışmaları sürdürülecektir.
- *2010 Yılı Programı;*
- Ormancılık faaliyetlerinde, özellikle ekosistemin etkin korunması gözetilirken; yangınla mücadele ve ağaçlandırma çalışmaları sürdürülecektir.
- *2011 Yılı Programı;*
- Ormancılık faaliyetlerinde, özellikle ekosistemin etkin korunması gözetilirken; yangınla mücadele ve ağaçlandırma çalışmaları sürdürülecektir.
- *2012 Yılı Programı;*
- Ormanlarımızın yangınlar, zararlı böcek ve hastalıklar ile her türlü yasa dışı müdahalelere karşı korunmasında etkinlik arttırılacak, ağaçlandırma ve erozyonla mücadele faaliyetleri sürdürülecektir.
  - Çölleşme ve erozyonla mücadeleye ilişkin bilgi altyapısı ve kurumsal kapasite geliştirilecektir.
- *2013 Yılı Programı;*
- Ormanlarımızın yangınlar, zararlı böcekler ve hastalıklar ile her türlü yasa dışı müdahalelere karşı korunmasında etkinlik artacak, ağaçlandırma ve erozyonla mücadele faaliyetleri sürdürülecektir.
  - Çölleşme ve erozyonla mücadeleye ilişkin bilgi altyapısı geliştirilecektir.
- *2014 Yılı Programı;*
- Ormanların sınırlarının tam olarak belirlenmesi ve güvenliğinin sağlanması amacıyla orman kadastro çalışmaları tamamlanacaktır.
  - Çölleşme ve erozyonla mücadeleye ilişkin izleme sistemleri geliştirilecek ve uygulama projeleri hazırlanacaktır.

➤ *2015 Yılı Programı;*

- Ormanların sınırlarının tam olarak belirlenmesi ve güvenliğinin sağlanması amacıyla orman kadastro çalışmaları hızlandırılacaktır.
- Çölleşme ve erozyonla mücadeleyle ilişkin izleme sistemleri geliştirilecek ve uygulama projeleri hazırlanacaktır.

➤ *2016 Yılı Programı;*

- Ormanların sınırlarının tam olarak belirlenmesi ve güvenliğinin sağlanması amacıyla orman kadastro çalışmaları tamamlanacaktır.

2014-2018 dönemini kapsayan Doğu Anadolu Projesi (DAP), Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP), Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve Konya Ovası Projesi (KOP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıklarının eylem planlarında da orman varlığının korunması ve kullanılmasına yönelik muhtelif eylemler yer almaktadır.

Doğu Anadolu Projesi (DAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Toprak koruma ve orman varlığını artırmaya yönelik faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.
- Biyolojik çeşitlilik envanter ve izleme projesi gerçekleştirilecektir.

Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Ulusal biyolojik çeşitlilik envanter ve izleme projeleri tamamlanacaktır.
- Orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi sağlanacaktır.
- Tıbbi aromatik bitkilerin envanteri çıkarılacak ve ticari kullanım potansiyelleri araştırılacaktır.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Eylem Planı (2014-2018):

- Orman varlığı artırılacak ve barajların erozyondan korunması sağlanacaktır.

Konya Ovası Projesi (KOP) Eylem Planı (2014-2018):

- Toprak muhafaza, çölleşmeyi önleme ve erozyon kontrolüne yönelik ağaçlandırma çalışmaları hızlandırılacaktır.

Türkiye Ulusal Ormancılık Programı (2004-2023)'nda Türkiye'de ormancılığın temel amacı; "orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ile toplum refahına ve ülkenin

sürdürülebilir kalkınmasına optimum katkıların sağlanması” şeklinde tanımlanmıştır. Bahse konu dokümanda ayrıca;

- Ormanların, alanlarının, biyolojik çeşitliliğinin ve doğal yapılarının muhafazası, biyotik ve abiyotik zararlara karşı korunması,
- Mevcut ormanların geliştirilmesi, orman dışındaki uygun alanlar üzerinde orman tesisi ile orman alanlarının genişletilmesi,
- Ormanlardan ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel çok yönlü faydaların (odun ve odun dışı orman ürünleri, sosyal-kültürel faydalanmalar, koruyucu ve çevresel fonksiyonlar, yerel toplulukların yaşam şartlarının iyileştirilmesine katkı, vb.) yerel, ülkesel ve küresel düzeylerde sürdürülebilir olarak sağlanması, hakça paylaşımı ve toplum yararına faydalanılması hususları da hedef olarak belirlenmiştir.

Ormanların stabil hale getirilmesi, toplumun ekonomik, sosyal ve ekolojik taleplerinin sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde karşılanması, yangına hassas yörelerde yanıcı madde miktarının azaltılarak orman yangınlarının büyümesinin önlenmesi maksadıyla “Genç Meşcereler Bakım Seferberliği Eylem Planı (2012-2016)” hazırlanmıştır. İlâveten, baltalık ormanların koruya dönüştürülmesi ve verimsiz orman alanlarının rehabilite edilerek verimli hale getirilmesi için aşağıda maddeler halinde sıralanan eylem planları hazırlanmıştır. Bunlar;

- Baltalık ormanların koruya dönüştürülmesi eylem planı (2006-2015),
- Ardiç ormanlarının rehabilitasyonu eylem planı (2006-2015),
- Meşe ormanlarının rehabilitasyonu eylem planı (2006-2015),
- Keçiboynuzu (harnup) eylem planı (2006-2015),
- Kestane eylem planı (2013-2017),
- Maden sahaları rehabilitasyonu eylem planı (2014-2018).

Yine, Orman Genel Müdürlüğü tarafından toprak muhafaza ve havza ıslahı çalışmalarını etkin bir şekilde yürütmeyi teminen hazırlanan projeler ve eylem planları aşağıda sunulmaktadır.

- *Çoruh Nehri Havzası Rehabilitasyon Projesi (2012-2019)*: Söz konusu projenin genel amacı; Çoruh Nehri Havzası’nda entegre rehabilitasyon ve bitki örtüsü,

toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve muhtelif gelir getirici faaliyetlerle geçimin iyileştirilmesi sayesinde çevresel muhafaza ve fakirliğin azaltılmasına katkıda bulunmaktadır. Projenin beklenen çıktıları ise; havza topraklarının erozyondan korunması, toprak verimliliğinin artırılması, yerleşim alanları, yollar ve altyapı tesislerinin sellerden ve diğer doğal afetlerden korunması, meraların verimliliğinin artırılması, sedimentin azaltılması suretiyle barajların ekonomik ömrünün uzatılması, ormanlık alanlarda oluşan biyokütle ve karbon emiliminin değerinin artırılması, proje ile bölgede yaşayan insanlara yeni iş imkânlarının sağlanması ve bölgedeki odun tüketiminde tasarruf sağlayan uygulamalarla ormanlar üzerindeki baskının azaltılmasıdır.

- *Murat Nehri Havzası Rehabilitasyon Projesi (2012-2018)*: Söz konusu projenin genel amacı; Murat Nehri Havzası'nda yer alan Elazığ, Muş ve Bingöl illerinde doğal kaynak bozulunun önüne geçilerek, üst kotlarında yaşayanların yoksulluklarının azaltılmasıdır. Proje üç temel öğeden oluşmaktadır. Bunlar; doğal kaynaklar ve çevre yönetimi, çevresel varlıklar ve doğal kaynaklara yönelik yatırımlar ve geçim koşullarının iyileştirilmesine yönelik yatırımlardır. Proje alanındaki verimli doğal kaynakların belirlenmesi, planlanması, uygulanması ve daha sonra da muhafaza edilmesinde kazanılan tecrübenin, ulusal çevre hedeflerine ulaşmada katkı sağlaması beklenmektedir.

Bir karbon yutağı olması ve iklim değişikliğinin önlenmesi açısından önemli hizmetler sunan ormanların korunması ve sürdürülebilir yönetimi için yürütülen diğer projeler ise:

- Türkiye'de Yüksek Koruma Değerine Sahip Akdeniz Ormanları Entegre Yönetim Projesi (Orman Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı-UNDP),
- MENA Bölgesinde Ormancılık Politikalarının İklim Değişikliğine Adaptasyonu Projesi (Orman Genel Müdürlüğü ve Alman Teknik İşbirliği Kurumu –GIZ),
- Akdeniz Ormanlarının İklim Değişikliğine Uyumu Projesi (Orman Genel Müdürlüğü ve Doğa Koruma Vakfı –WWF),
- Akdeniz Orman Ekosistemlerinin Ürün ve Hizmet Üretimine Küresel Değişiklikler Bağlamında İyileştirilmesi (FFEM) Projesi (Orman Genel Müdürlüğü ve FAO Silva Mediterranea Komitesi)'dir.

3. BÖLÜM

YASAL DÜZENLEMELER

3.1. Toprak ve Arazi Kavramına Yönelik Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de tarım arazilerinin korunması ve kullanılması hususu Çizelge 3.1’de sunulan yasal düzenlemeler çerçevesinde yürütülmektedir.

Çizelge 3.1 Tarım arazilerinin korunması ve kullanılması hakkında yasal düzenlemeler

No	Mevzuat Adı	Tarih / Mevzuat Tarihi
1	5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu	19.07.2005 tarihli ve 25880 sayılı Resmi Gazete
2	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği	15.12.2005 tarihli ve 26024 sayılı Resmi Gazete
3	5578 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	09.02.2007 tarihli ve 26429 sayılı Resmi Gazete
4	DSİ-Arazi Toplulaştırma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri Teknik Şartnamesi	12 Haziran 2009
5	Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Arazi Toplulaştırmasına İlişkin Tüzük	24.07.2009 tarihli ve 27298 sayılı Resmi Gazete
6	6537 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	15.05.2014 tarihli ve 29001 sayılı Resmi Gazete
7	Tarımsal Arazilerin Mülkiyetinin Devrine İlişkin Yönetmelik	31.12.2014 tarihli ve 29222 sayılı Resmi Gazete

Kaynak: Resmi Gazete’den faydalanılarak oluşturulmuştur.

Toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak, planlı arazi kullanımını sağlayacak usul ve esaslar, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu uyarınca belirlenmektedir.

Bu usul ve esaslar kapsamında;

- Arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmesi, sınıflandırılması,
- Arazi kullanım plânlarının hazırlanması,
- Koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi,
- Amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi,
- Korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasına ilişkin sorumluluk, görev ve yetkilerin tanımlanması yer almaktadır.

5403 sayılı Kanun'un 5 inci maddesiyle gündeme gelen düzenlemelerden birisi her ilde Vali başkanlığında toplanan "Toprak Koruma Kurulu"nun oluşturulmasıdır. Kurul kararları, üye sayısının 3/5'inin oyu ile alınmaktadır. Toplantıda alınan kararlar, sürekli olarak tutulan karar defterine işlenmekte, aylık faaliyetler istatistiki bilgi için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (mülga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı)'na gönderilmektedir.

Bu yapılanma, yazılı başvuru olması halinde tarım dışı arazi kullanım taleplerini inceleyen, karara bağlayan ve sadece bu amaçla toplanan bir kurul olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Toprak Koruma Kurulu'nun daha etkin ve verimli çalışabilmesi için;

- Ziraat Fakülteleri'nde, kamuda veya özel sektörde 5403 sayılı Kanun'un gerektirdiği harita, toprak koruma projeleri ve Arazi Kullanım Planları'nı yapabilecek Ziraat Mühendislerinin yetiştirilmesine olanak sağlayan programların açılması sağlanmalı,
- Tarım arazilerinin tarım dışı kullanım yoluyla kaybını engellemek için öncelikle gittikçe büyümekte olan yerleşim birimlerinin çevresinden başlayarak Kanun'un gerektirdiği Arazi Kullanım Planları hazırlanmalı ve uygulamaya konulmalı,
- Arazi Kullanım Planları'nda tarım dışı kullanılacak alternatif araziler önceden belirlenmeli ve altyapı yatırımları bu arazilere yönlendirilerek, tarıma elverişli olmayan veya daha az elverişli bulunan arazilerde yapılması sağlanmalı,

- Tarım arazilerine ilişkin olarak 5403 sayılı Kanun'da belirtilen aykırı her türlü kullanımlar zaman geçirilmeden önlenmeli ve Kanun'un cezai yaptırımları taviz verilmeksizin uygulanmalı,
- Kamuoyu, 5403 sayılı Kanun hakkında bilgilendirilmeli ve tüm vatandaşların kendisinin toprakları korumakla sorumlu olduğunun bilincinde olmaları sağlanmalıdır.⁶

5403 sayılı Kanun'un 10 uncu maddesi kapsamında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (mülga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan "Arazi Kullanım Planları"nda; yerel, bölgesel ve ülkesel ölçekte tarım arazileri, mera arazileri, orman arazileri, özel kanunlarla belirlenen alanlar, yerleşim alanları, sosyal ve ekonomik amaçlı altyapı tesisleri diğer arazi kullanım şekillerine yer verilmektedir. Yine, söz konusu madde kapsamında tarım arazilerinin, Arazi Kullanım Planları'nda belirtilen amaçlar dışında kullanılmayacağına vurgu yapılmıştır.

5403 sayılı Kanun'la gelen diğer önemli bir düzenleme ise 12 nci maddede yer alan tarım arazilerinin tarım dışı kullanımında "toprak koruma projeleri"ne uyulması zorunluluğudur. Bu madde kapsamında, toprak koruma projeleri arazi bozulmalarını ve toprak kayıplarını önlemek için gerekli olan sekileme, çevirme, koruma duvarı, bitkilendirme, drenaj ve arıtma gibi tedbirleri içermelidir.

Ayrıca, söz konusu Kanunla toprak koruma projelerinin en az bir "Ziraat Mühendisi" sorumluluğunda hazırlanması zorunluluğu da getirilmiştir. 6537 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 15.05.2014 tarihli ve 29001 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup 5403 sayılı Kanun'un ilgili maddelerince kıyaslaması Çizelge 3.2'de yer almaktadır.

Çizelge 3.2 5403 sayılı ve 6537 sayılı Kanunların ilgili maddelerce mukayesesi

Madde No	5403 sayılı Kanun	6537 sayılı Kanun
Madde-1 (Amaç)	Toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak, plânlı arazi kullanımını sağlayacak usul ve esasları	Toprağın korunması, geliştirilmesi, <i>tarım arazilerinin sınıflandırılması, asgari tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerinin belirlenmesi ve bölünmelerinin önlenmesi, tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazilerin çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma</i>

⁶ Topçu, 2012:68.

	belirlemektir.	ilkesine uygun olarak planlı kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirlemektir.
Madde-2 (Kapsam)	Bu Kanun; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmesi, sınıflandırılması, arazi kullanım plânlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasına ilişkin sorumluluk, görev ve yetkilerin tanımlanması ile ilgili usul ve esasları kapsar.	Bu Kanun; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak sınıflandırılması, <i>tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazilerin asgari büyüklüklerinin belirlenmesi ve bölünmelerinin önlenmesi</i> , arazi kullanım planlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulması ile görev, yetki ve sorumluluklara ilişkin usul ve esasları kapsar.
Madde-3 (Tanımlar)	-	6537 sayılı Kanunla birlikte, 5403 sayılı Kanundaki tanımlara ek olarak üç yeni tanımlama karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlamalar; " <i>asgari tarımsal arazi büyüklüğü</i> " ⁷ , " <i>yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüğü</i> " ⁸ ve " <i>yan sanai işletme</i> " ⁹ dir.

Kaynak: Resmi Gazete'den faydalanarak oluşturulmuştur.

6537 sayılı Kanun'da, 5403 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin başlığı "Tarım arazilerinin sınıflandırılması, asgari tarımsal arazi büyüklüklerinin belirlenmesi" şeklinde, ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

- Asgari tarımsal arazi büyüklüğü, bölge ve yörelerin toplumsal, ekonomik, ekolojik ve teknik özellikleri gözetilerek Bakanlık tarafından belirlenir. Belirlenen asgari büyüklüğe erişmiş tarımsal araziler, bölünemez eşya niteliği kazanmış olur.

⁷ **Asgari tarımsal arazi büyüklüğü:** üretim faaliyet ve girdileri rasyonel ve ekonomik olarak kullanıldığı takdirde, bir tarımsal arazide elde edilen verimliliğin, söz konusu tarımsal arazinin daha fazla küçülmesi hâlinde elde edilemeyeceği Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenen en küçük tarımsal parsel büyüklüğüdür.

⁸ **Yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüğü:** bölge farklılıkları göz önünde bulundurularak il ve ilçelerin ekli (1) sayılı listede belirlenen yeter gelirli tarımsal arazi büyüklükleridir.

⁹ **Yan Sanai İşletme:** yeter gelirli tarımsal arazilere ait ürün depolama, koruma, işleme ve pazarlama gibi faaliyetlere yönelik tesislerdir.

- Asgari tarımsal arazi büyüklüğü; mutlak tarım arazileri, marjinal tarım arazileri ve özel ürün arazilerinde 2 hektar, dikili tarım arazilerinde 0,5 hektar, örtü altı tarımı yapılan arazilerde 0,3 hektardan küçük belirlenemez. Bakanlık asgari tarımsal arazi büyüklüklerini günün koşullarına göre artırabilir. Tarım arazileri Bakanlıkça belirlenen büyüklüklerin altında ifraz edilemez, hisselendirilemez, Hazine taşınmazlarının satış işlemleri hariç olmak üzere pay ve paydaş adedi artırılmaz. Ancak, tarım dışı kullanım izni verilen alanlar veya çay, fındık, zeytin gibi özel iklim ve toprak ihtiyaçları olan bitkilerin yetiştiği alanlarda arazi özellikleri nedeniyle belirlenen asgari tarımsal arazi büyüklüğünden daha küçük parsellerin oluşması gerekli olduğu takdirde, Bakanlığın uygun görüşü ile daha küçük parseller oluşturulabilir.

3.2. Meralara İlişkin Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de, 1998 yılına kadar meraya yönelik uygulamalar farklı kurum ve kuruluşların inisiyatifinde ve muhtelif Kanunlarla yürütülmüştür. Söz konusu mevzuatlar aşağıda sıralanmaktadır.

- 1858 Tarihli Kanunname-i Arazi (Arazi Kanunu),
- 442 sayılı Köy Kanunu,
- 1580 sayılı Belediyeler Kanunu,
- 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun,
- 3194 sayılı İmar Kanunu,
- 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun,
- 3115 sayılı Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun,
- Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu,
- 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve bunu değiştiren 5618 sayılı Kanun,
- 3083 sayılı Sulama Alanlarının Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu,
- 3402 sayılı Kadastro Kanunu,
- 6831 sayılı Orman Kanunu’dur.

1998 yılında yürürlüğe giren 4342 sayılı Mera Kanunu ile mera çalışmaları ile ilgili faaliyetlerin tamamı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na verilmiştir.

4342 sayılı Mera Kanunu (28.02.1998 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan), daha önce çeşitli kanunlarla tahsis edilmiş veya kadimden beri kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların tespiti, tahdidi ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılmasını, belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullandırılmasını, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılmasını ve sürdürülmesini, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesini, korunmasını ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu çerçevede;

- Ortak kullanımdaki tüm meraların alanların ve sınırlarının tespit ve tahdit edilmesi,
- Meraların kullanım hakkının bir veya iki köye veya belediyeye tahsisi,
- Mera yönetimini denetlemek için her ilde Mera Komisyonu'nun oluşturulması,
- İl Mera Komisyonu ile yerel organizasyonlar (köy muhtarı gibi) arasında işbirliği yoluyla merkezi olmayan, yerinden yönetimin teşvik edilmesi,
- Meraların otlatılması için ücretlendirme ve ilave mecburi yönetim gereksinimlerinin (örneğin otlatma kapasitesinin hesaplanması, aşırı otlatmadan kaçınılması, mera sınırlarının korunması gibi) faaliyete geçirilmesi,
- Otlatma alanlarının iyileştirilmesi ve yönetimine yönelik ilgili Mera Araştırma Birimleri ile işbirliği içerisinde mera rehabilitasyon projelerinin gerçekleştirilmesi dahil olmak üzere Mera Fonu'nun oluşturulması ve bu kapsamda üreticilerin ise;
  - Belli bir mera alanının kullanımı için "Otlatma Sözleşmesi" ne sahip olması,
  - Meranın üretim kapasitesini koruması için minimum mera idaresi kurallarına uyması gerekmektedir.

Mera Kanunu kapsamında öngörülen faaliyetler, meraların bir envanterinin çıkarılması ile meraların dağılımını üretim ve otlatma kapasitesine göre haritalanmasını amaçlayan Ulusal Mera Projesi tarafından da desteklenmektedir. Mera Kanunu ile birlikte birtakım

yasaklamaların bulunmasının yanı sıra aşağıda maddeler halinde yer alan hususları da destekleyici nitelik taşımaktadır. Bunlar;

- İyi uygulamalar için gerekli olan köy düzeyinde demokratik ve merkezi olmayan süreçler,
- Yerinde uygulamalı araştırma ile yayın servisi arasında köy düzeyinde yakın bir işbirliğini getirmek.

Söz konusu Kanun'un akabinde, 27.05.2004 tarihli ve 5178 sayılı "Mera Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" yayımlanmıştır. Anılan Kanun ile birlikte;

- 4342 sayılı Kanun'un 9 uncu maddesinin beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve son fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Çalışma alanları içinde orman tahdidini yapılmamış orman içi mera, yaylak ve kışlaklar, Çevre ve Orman Bakanlığınca illerde görevlendirilen iki üyeden oluşan komisyonun görüşü alınarak tespit edilir. Bakanlık bu ihaleler ile bu Kanun kapsamında uygulamaya konulan projelerde gelecek yıllara yaygın yüklenmeye girişebilir."

- 4342 sayılı Kanun'un 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlaktan bu Kanunda gösterilenden başka şekilde yararlanılamaz. Ancak, bu Kanun'a veya daha önceki kanunlara göre mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerden;

a) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın talebi üzerine, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre, arama faaliyetleri sonunda rezervi belirlenen maden ve petrol faaliyeti için zaruri olan,

b) Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın talebi üzerine, turizm yatırımları için zaruri olan,

c) Köy yerleşim yeri ile uygulama imar plânı veya uygulama plânlarına ilave imar plânlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, millî park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan,

e) 442 sayılı Köy Kanunu'nun 13 ve 14 üncü maddeleri kapsamında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan,

f) Ülke güvenliği ve olağanüstü hal durumlarında ihtiyaç duyulan,
g) Doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan,
Yerlerin, ilgili müdürlüğün talebi, komisyonun ve defterdarlığın uygun görüşü üzerine, valilikçe tahsis amacı değiştirilebilir ve söz konusu yerlerin tescilleri Hazine adına, vakıf meralarının tescilleri ise vakıf adına yaptırılır.
Birinci fıkranın (a) bendi kapsamında başvuruda bulunan işletmeciler ile (c) bendi kapsamında başvuruda bulunan kamu kurumları faaliyetlerini çevreye ve kalan mera alanlarına zarar vermeyecek şekilde yürütmekle ve kendilerine tahsis edilen yerleri tahsis süresi bitiminde eski vasfına getirmekle yükümlüdürler. Bu yerler tahsis süresi bitiminde özel sicile kaydedilir.
Komisyon gerektiğinde; 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu'nun uygulanmasını Bakanlıktan talep edebilir ve köy veya belediyelerde toplulaştırma projeleri uygulatabilir.
Durum ve sınıfı çok iyi, iyi ve orta ile arazi kullanım kabiliyet sınıfı bir, iki, üç olan mera, yaylak ve kışlaklarda birinci fıkranın (a), (f) ve (g) bentleri hariç, tahsis amacı değişikliği yapılamaz.
Bu Kanun kapsamında, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre arama ve işletme faaliyetlerinin yürütülmesi ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkartılacak bir yönetmelikle düzenlenir.
Harman yeri, panayır, sıvat ve eyrek yerleri gibi kamu orta mallarının tahsis amacı değişikliğinde bu madde hükümleri uygulanır.

➤ 4342 sayılı Kanun'un 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Tahsis amacı değişikliği talebinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerden, 14 üncü maddenin birinci fıkrasının (e), (f), (g) bentleri ve vakıf meraları ile toprak muhafaza, sel ve taşkın kontrolü amacıyla yapılacak her türlü ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları ilgili tahsis amacı değişiklikleri hariç, tahsis amacı değiştirilen mera, yaylak ve kışlaklardan elde olunacak yirmi yıllık ot geliri esas alınarak, komisyonca tespit edilerek alınacak ücret.”

➤ 4342 sayılı Kanun'a aşağıda yer alan geçici madde eklenmiştir.

“Geçici Madde 3.- Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kalan ve 01.01.2003 tarihinden önce kesinleşen imar plânları içerisinde yerleşim yeri olarak

işgal edilerek mera olarak kullanımı teknik olarak mümkün olmayan yerlerin tahsis amacı değiştirilerek Hazine adına tescilleri yapılır. Ancak ilgili belediye veya kamu kurum ve kuruluşları adına tescil edilmiş olanların dava konusu olup olmadığına bakılmaksızın ücretsiz olarak tescilleri aynen ibka edilir. Hazine adına tescil edilmesi gerekirken gerçek veya tüzel kişilere tescil edilmiş taşınmazlara ilişkin açılan davalardan, emlak ve rayiç bedellerinin toplamının yarısı üzerinden taşınmazların halen maliki olan kişilerce Hazineye bedelinin ödenmesi kaydıyla vazgeçilir. Evvelce açılan davalarda Hazine lehine kesinleşen kararlara konu taşınmazların tapuları aynı esaslara göre önceki maliklerine veya kanuni mirasçılarına devredilir.”

03.06.2007 tarihli ve 5685 sayılı “Mera Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile aşağıdaki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

- 25.02.1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu’nun geçici 3 üncü maddesinde yer alan "mera" ibarelerinden sonra gelmek üzere, “yaylak” ve “kışlak" ibareleri eklenmiş, ikinci fıkrada yer alan "doğrudan" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen taşınmazlardan, Hazine adına tescil edilmesi gerekirken belediyeler adına tescil edilen ve belediyelerce konut veya işyeri yapılmak üzere bedelsiz olarak veya bedeli karşılığında gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine tahsis edilen, daha sonra Hazine tarafından ilgili belediye aleyhine açılan davalar sonucu mera, yaylak ve kışlak olarak sınırlandırılmasına ve özel siciline yazılmasına karar verilerek mera, yaylak ve kışlak özel siciline yazılan, fakat daha sonra bu Kanun hükümlerine göre mera, yaylak ve kışlak vasfı değiştirilerek Hazine adına tescil edilen taşınmazlardan; herhangi bir kamu hizmeti için gerekli olmayan, Hazinece herhangi bir tasarrufa konu edilmeyen ve halen tapuda Hazine adına kayıtlı olan taşınmazlar, tahsis tarihindeki arsa değerine devir tarihine kadar geçen süre için yasal faiz eklenerek belirlenecek bedelin ilgililerce Hazineye ödenmesi kaydıyla adlarına tahsis yapılanlara devredilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca belirlenir."

01.03.2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 6527 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Mera Kanunu’nda birtakım revizyonlar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda;

- 25.02.1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu'nun geçici 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen taşınmazlardan Hazine adına tescil edilmesi gerekirken belediyeler adına tescil edilen ve belediyelerce konut veya iş yeri yapılmak üzere bedelsiz olarak veya bedeli karşılığında gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine tahsis edilen ancak, Hazinece ilgili belediye aleyhine açılan davalar sonucunda mera olarak sınırlandırılmasına ve özel siciline yazılmasına karar verilmesi üzerine mera özel siciline yazılan fakat daha sonra bu Kanun hükümlerine göre meralık vasfı değiştirilerek Hazine adına tescil edilen taşınmazlar ile doğrudan Hazine adına tesciline karar verilen taşınmazlardan; herhangi bir kamu hizmeti için gerekli olmayan, Hazinece herhangi bir tasarrufa konu edilmeyen ve hâlen tapuda Hazine adına kayıtlı olan taşınmazlar, tahsis tarihindeki arsa değerine devir tarihine kadar geçen süre için yasal faiz eklenerek belirlenecek bedelin ilgililerce Hazine'ye ödenmesi kaydıyla adlarına tahsis yapılanlara veya bunların haleflerine devredilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca belirlenir.”

Meraların korunması ve kullanılmasına yönelik olarak hazırlanan yönetmelikler ise aşağıda sunulmaktadır.

- Mera Yönetmeliği (31.07.1998 tarihli ve 23419 sayılı Resmi Gazete),
- Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (12.04.2007 tarihli ve 26491 sayılı Resmi Gazete),
- Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (25.02.2011 tarihli ve 27857 sayılı Resmi Gazete),
- Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (03.04.2012 tarihli ve 28253 sayılı Resmi Gazete),
- Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (29.11.2013 tarihli ve 28836 sayılı Resmi Gazete),
- Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (30.10.2015 tarihli ve 29517 sayılı Resmi Gazete).

3.3. Ormancılığa İlişkin Yasal Düzenlemeler

Orman Kanunu (31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı), Türkiye'deki orman varlığının tahsisi, işletilmesi ve korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Diğer taraftan, söz konusu Kanun hükümleri gereğince, orman köylülerinin, odun dışı ürün ve hizmetlerde istihdam edilmesi durumu, orman köylülerinin sanayileşme sonucu hızla kentlere göç etmelerine ve orman köylerinde genç nüfustan ziyade yaşlı nüfusun bulunmasına yol açmaktadır.

Yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde, 6831 sayılı Orman Kanunu'nda da birçok değişiklik gerçekleştirilmiştir. 4999 sayılı Orman Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile "aşılı kestanelikler" ve "kızılağaçlar", 6831 sayılı Kanun'un birinci maddesinin istisnaları içinde yer alan birinci maddesinin H bendine ilave edilmiştir. Ek olarak, söz konusu Kanun'un ceza içeren birçok maddesinde öngörülen para cezaları o dönemin ekonomik koşulları gözetilerek revizyona uğramıştır.

5177 sayılı Kanunla Değişik 3213 sayılı Maden Kanunu ile 16 ncı maddesi değiştirilerek, devlet ormanlarının yanı sıra özel ormanlarda da Maden Kanunu'nun 7 nci maddesi gereğince maden arama izninin verilebileceği ve bu durumun esaslarının bir yönetmelikle belirlenebileceği hükmü getirilmiştir.

5192 sayılı Orman Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 17 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları değiştirilmiştir. Ancak, kamu yararı ve zorunluluk bulunması halinde devlet ormanları ile özel ormanlarda mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın izni ile gerçek ve tüzel kişilere, bedeli karşılığında çeşitli tesisler kurabilme olanağı tanınmıştır.

Gelinen aşamada en son, 01.03.2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6527 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile Orman Kanunu'nda yine birtakım revizyonlar yapılmıştır. Bu kapsamda;

- 31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 11 inci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Orman kadaastro komisyonlarınca alınan kararlara ilişkin düzenlenen tutanak ve haritalar askı suretiyle otuz gün süre ile ilan edilir. Bu ilan ilgililere şahsen yapılan

tebliğ hükmündedir. Tutanak ve haritalara karşı itirazı olanlar; askı tarihinden itibaren otuz gün içinde kadastro mahkemelerinde, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelerde dava açabilirler. İlan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kararlara ilişkin düzenlenen tutanak ve haritalar kesinleşir. Orman kadastro komisyonlarınca düzenlenen tutanak ve haritaların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak Hazine hariç itiraz olunamaz ve dava açılmaz.

Hak sahibi gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılacak sınırlamaya itiraz davalarında hasım Orman Genel Müdürlüğü; 2 nci maddeye göre orman sınırları dışına çıkarma işlemlerine karşı açılacak itiraz davalarında ise hasım Hazine ve Orman Genel Müdürlüğü'dür. Orman Genel Müdürlüğü'nce açılacak davalarda hasım, hak sahibi gerçek ve tüzel kişilerdir.

Kadastrosu yapıp kesinleşen Devlet'e ait ormanlar orman vasfı ile, 2 nci maddeye göre orman sınırları dışına çıkarılan yerler ise kaydında belirtme yapılarak halihazır vasfı ile; kesinleşme tarihleri tescil tarihi olarak gösterilmek suretiyle, en geç üç ay içinde hiçbir harç ve bedel alınmaksızın Hazine adına tapu kütüklerine kaydedilir."

2015 yılı içerisinde ormancılık sektörüne ilişkin yayımlanan yönetmelikler maddeler halinde sunulmaktadır.

- Orman Kanunu'nun 16 ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- Orman Kanunu'nun 17/3 ve 18 inci Maddelerinin Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- Ormancılık ve Orman Ürünleri Bürolarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik'tir.

Yine, 2016 yılı içerisinde ormancılık sektörüne ilişkin yayımlanan yönetmelikler ise maddeler halinde sunulmaktadır.

- Hususi Ormanlar ve Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlar Yönetmeliği,
- Orman Bitkisi Tohumlukları Piyasasında Yetkilendirme, Denetleme ve Orman Bitki Pasaportu Yönetmeliği.

4. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı

Sürdürülebilir kalkınma; yirminci yüzyılın sonlarına doğru gündeme giren ve 1990'lı yıllarda imzalanan uluslararası antlaşmalarla küresel bir uygulama planı haline gelen sürdürülebilir kalkınma; gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin günümüz kuşaklarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kalkınma modeli olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer tanımlamaya göre; yaşam kalitesinin, çevredeki yaşamı destekleyici doğal sistemlerin taşıma kapasitesi içerisinde kalacak ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da karşılayabilecek şekilde iyileştirilmesidir. Sürdürülebilirliğin temel amaçları; ekonomik ve sosyal gelişmeyi güçlendirmek, sosyal adaleti sağlamak ve çevresel sınırlar içerisinde yaşamaktır.

Bilgi kutusu 2

Sürdürülebilirlik kavramı

Yeni bir kavram olmayan sürdürülebilirlik; çevre, insan ve günümüzdeki kuşakların, gelecek kuşaklar için sorumlulukları arasındaki ilişkiyi tanımlamak için yeniden adlandırılmış bir anlatıdır. Yapılan tanımlamaların birçoğu sürdürülebilirlik kavramının çevresel, ekonomik ve sosyal olmak üzere üçlü bir sacayağı üzerine inşa edilen bir kavram olduğunu göstermektedir. Hart (1999)'a göre bu ilişki, ekonominin toplumun içinde yer almasını gerektirmektedir. Toplum ise ekonomi ile birlikte çevrenin içinde var olmaktadır. Sonuçta, sürdürülebilirliğe ulaşmanın yolu çevre, toplum ve ekonominin bir bütün olarak ele alındığı çözümlerle mümkün olmaktadır. Sürdürülebilirlik, yaşam kalitesini düşürmeden düşünce tarzında değişiklik gerektiren bir kavramdır.

Kaynak: Dr. Kan, A.2016:27.

* Hart, M. 1999. The guide to sustainable community indicators. North Andover:Hart Environmental Data.

Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını temin edebilme imkanından ödün vermeden günümüz insanların da talep ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kalkınma modeli olarak tanımlanan "sürdürülebilir kalkınma", uluslararası gündeme geldiği 1980'lerden bu yana Türkiye tarafından da benimsenen ve kalkınma planlarını şekillendiren temel bir yaklaşım olmuştur.

4.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Hedefleri

2015 yılında gerçekleştirilen hükümetler arası müzakereler neticesinde Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi (Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development) isimli belge 25-27 Eylül 2015'te New York'ta düzenlenen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde kabul edilmiştir. Belge, 2030 yılına kadar yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etmek ve iklim değişikliğinin üstesinden gelmek için belirlenen toplam onyediyet adet Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, uygulama araçları ile izleme ve takip bölümlerinden oluşmaktadır.

Söz konusu belge, Birleşmiş Milletler üye ülkeleri tarafından 2015 yılına kadar yerine getirmek için taahhütte bulunan Binyıl Kalkınma Hedefleri (Millennium Development Goals) göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Binyıl Kalkınma Hedefleri ise yoksulluğu, açlığı, hastalıkları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve suya erişememeyi azaltmak gibi pek çok konuyu ele almış olup önemli ilerlemeler de sağlanmıştır. Ancak, tüm bu kaydedilen ilerlemelere rağmen, özellikle yoksulluk hala dünya ölçeğinde sona ermemiştir.

Kaynak: UNDP, 2016. Erişim Tarihi: 14.10.2016

Erişim Adresi: <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/post-2015/sdg-overview/>

Şekil 4.1 Sürdürülebilir kalkınma hedefleri

Bu bağlamda, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (bkz. Şekil 4.1.);

- Her türlü yoksulluğu her yerde sona erdirmek (*Hedef 1*),
- Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek (*Hedef 2*),
- Sağlıklı bir yaşamı sağlamak ve her yaşta refahı desteklemek (*Hedef 3*),
- Herkes için kapsayıcı ve eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak ve yaşam boyu eğitim imkanı tanımak (*Hedef 4*),
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, tüm kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek (*Hedef 5*),
- Herkes için su ve kanalizasyon hizmetlerinin ulaşılabilirliğini ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak (*Hedef 6*),
- Herkes için erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiyi sağlamak (*Hedef 7*),
- Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı sağlamak, tam ve üretken istihdamı ve insan onuruna yakışır işleri sağlamak (*Hedef 8*),
- Dayanıklı altyapılar kurmak, sürdürülebilir ve kapsayıcı sanayileşmeyi yaygınlaştırmak ve yenilikçiliği teşvik etmek (*Hedef 9*),
- Ülkelerin içinde ve arasında bulunan eşitsizlikleri azaltmak (*Hedef 10*),
- Kentleri ve yerleşim yerlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirmek (*Hedef 11*),
- Sürdürülebilir tüketimi ve üretim modellerini sağlamak (*Hedef 12*),
- İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acil olarak harekete geçmek (*Hedef 13*),
- Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak (*Hedef 14*),
- Karasal ekosistemleri korumak, yenilemek ve sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek, ormanları sürdürülebilir yönetmek, çölleşme ile mücadele etmek ve arazi bozulmasını durdurmak ve tersine çevirmek ve biyolojik çeşitlik kaybını durdurmak (*Hedef 15*),
- Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları yaygınlaştırmak, herkesin adalete erişimini sağlamak, her seviyede etkili, hesap verebilir ve kucaklayıcı kurumlar kurulması (*Hedef 16*),

- Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel işbirliğine canlılık kazandırmak (*Hedef 17*).

4.2.1. Açlığa Son (Hedef 2)

Söz konusu hedefe ilişkin genel amaçlar aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

- 2030 yılına kadar açlığın bitirilmesi ve bebekler de dahil olmak üzere zarar görmesi muhtemel kişiler ve yoksulları da kapsayacak şekilde tüm insanların yıl boyunca güvenli, besleyici ve yeterli gıdaya erişiminin sağlanması,
- 5 yaş altındaki çocukların aşırı zayıflıkları ve büyümesini engelleyen nedenlere ilişkin 2025 yılına kadar uluslararası düzeyde kabul edilmiş hedeflerin gerçekleşmesi de dahil olmak üzere 2030 yılına kadar her türlü kötü beslenme şeklinin bitirilmesi ve gençlik çağındaki kızların, hamile ve emziren kadınların ve yaşlı insanların beslenme ihtiyaçlarının irdelenmesi,
- 2030 yılına kadar araziye, diğer üretken kaynaklara ve girdilere, bilgiye, mali hizmetlere, pazara ve katma değer fırsatları ile tarım dışı istihdam yollarına eşit ve güvenli erişim yoluyla, küçük ölçekli gıda üreticilerinin, özellikle kadınların, yerli halkların, çiftçilerin, çobanların ve balıkçıların, gelirlerinin ikiye katlanması ve tarımsal üretkenliğin artırılması,
- 2030 yılına kadar sürdürülebilir gıda üretim sistemlerinin sağlanması ile verimliliği ve üretimi artıran, ekosistemlerin korunmasına yardımcı olan, iklim değişikliği, olağanüstü hava koşulları, kuraklık, sel ve diğer felakete uyum kapasitesini güçlendiren ve arazi ve toprak kalitesini artıran bir şekilde iyileştiren dayanıklı ve esnek tarım uygulamalarının gerçekleştirilmesi,
- 2020 yılına kadar ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde sağlıklı yönetilmiş ve çeşitlendirilmiş tohum ve bitki gen bankalarını da içerecek şekilde, tohumların, kültür bitkilerinin, çiftlik ve evcil hayvanların ve onların yabani türlerinin genetik çeşitliliğinin korunması ve uluslararası kabul edildiği şekilde genetik kaynakların ve bağlantılı geleneksel birikimin kullanımından çıkan faydalara erişimin ve bu faydaların adil ve hakkaniyetli paylaşılmasının sağlanmasıdır.

4.2.2. Erişilebilir ve Temiz Enerji (Hedef 7)

Söz konusu hedefe ilişkin genel amaçlar aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

- 2030 yılına kadar satın alınabilir, güvenilir ve çağdaş enerji hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması,
- 2030 yılına kadar yenilenebilir enerjinin küresel enerji dağılımındaki payının kayda değer miktarda artırılması,
- 2030 yılına kadar enerji verimliliğindeki küresel iyileşme hızının iki katına çıkarılmasıdır.

4.2.3. Sorumlu Tüketim ve Üretim (Hedef 12)

Söz konusu hedefe ilişkin genel amaçlar aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

- Gelişmiş ülkelerin önderliğinde, gelişmekte olan ülkelerin gelişmesi ve kapasitelerini göz önünde bulundurarak, her ülkenin harekete geçmesiyle sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerine yönelik 10 yıllık program çerçevesinin uygulanması,
- 2030 yılına kadar doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminin ve verimli kullanımının sağlanması,
- 2030 yılına kadar perakende ve tüketici satış seviyesinde kişi başına düşen küresel yiyecek israfının yarıya düşürülmesi ve hasat sonrası kayıpları da dâhil olmak üzere, üretim ve tedarik zinciri faaliyetleri sürecinde yiyecek kayıplarının azaltılması,
- 2020 yılına kadar kabul edilmiş uluslararası çerçevelerle uyumlu olacak şekilde kimyasalların ve tüm atıkların yaşam döngüsü boyunca çevreye duyarlı yönetiminin sağlanması ile insan sağlığına ve çevreye olan zararlı etkilerinin en aza indirilebilmesi için bu atıkların havaya, suya ve toprağa salınımının kayda değer miktarda azaltılması,
- 2030 yılına kadar engelleme, azaltma, geri kazanım ve geri kullanım yollarıyla atık oluşumunun kayda değer miktarda azaltılması,
- Başta büyük ve uluslararası şirketler olmak üzere, firmaların sürdürülebilir uygulamaları benimsemeleri ve raporlama döngülerine sürdürülebilirlik bilgilerini eklemeleri için özendirilmesi,
- Ulusal politikalar ve önceliklerle uyumlu olacak şekilde sürdürülebilir kamu alımlarının teşvik edilmesi,

- 2030 yılına kadar her yerdeki insanların sürdürülebilir kalkınma ve doğayla uyumlu yaşam tarzları hakkında gerekli bilgilere ve farkındalığa sahip olmalarının temin edilmesidir.

4.2.4. İklim Eylemi (Hedef 13)

Söz konusu hedefe ilişkin genel amaçlar aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

- Tüm ülkelerde iklim değişikliğiyle ilgili tehlikelere ve doğal afetlere karşı dayanıklılık ve uyum kapasitesinin artırılması,
- İklim değişikliği ile ilgili emisyon azaltımı ve uyum önlemlerinin ulusal politikalara, stratejilere ve planlamaya dâhil edilmesi,
- İklim değişikliği ile ilgili emisyon azaltımı, uyum, olası etkilerin azaltımı ve erken uyarı konularında eğitimin, farkındalık geliştirme ile bireysel ve kurumsal kapasitenin iyileştirilmesidir.

4.2.5. Karasal Yaşam (Hedef 15)

Söz konusu hedefe ilişkin genel amaçlar aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

- 2020 yılına kadar, uluslararası anlaşmaların getirdiği yükümlülükler doğrultusunda, özellikle ormanlar, sulak alanlar, dağlar ve kurak alanlar olmak üzere, kara ve iç tatlı su ekosistemlerinin ve bunların hizmetlerinin korunması, yenilenmesi ve sürdürülebilir kullanılması,
- 2020 yılına kadar, her türlü ormanın sürdürülebilir yönetiminin uygulanmasının teşvik edilmesi, ormansızlaştırmanın durdurulması, ormansızlaşmış arazilerin yenilenmesi ve ormanlaştırma ve yeniden ağaçlandırmanın küresel olarak ciddi miktarda artırılması,
- 2020 yılına kadar, çölleşmeyle mücadele edilmesi, çölleşmeden, kuraklıktan ve sellerden etkilenen yerleri de içermek üzere bozulmuş kara ve toprakların yenilenmesi ve arazi-kaybından kurtulmuş bir dünyaya ulaşmak için çaba gösterilmesi,
- 2030 yılına kadar dağ ekosistemlerinin, sürdürülebilir kalkınma için vazgeçilmez olan faydalarını sağlama kapasitesini geliştirmek için, biyolojik çeşitliliği de içerecek şekilde, muhafazasının sağlanması,

- Doğal habitatların bozunmasının azalması için acil ve kaydadeğer tedbirlerin alınması, biyoçeşitlilik kaybının durdurulması ve 2020 yılına kadar tehdit altındaki türlerin korunması ve tamamen yok olmasının engellenmesi,
- Genetik kaynakların kullanımından ortaya çıkan faydaların adil ve hakkaniyetli paylaşımının sağlanması ve genetik kaynaklara uygun erişimin yaygınlaştırılması,
- Bitki ve hayvanların korunan türlerinin kaçırılmasının ve kaçak avlanılmasının sona erdirilmesi için acil tedbirlerin alınması ve yasadışı yollardan elde edilen yaban hayatı ürünlerine olan arz ve talebin irdelenmesi,
- 2020 yılına kadar kara ve su ekosistemlerindeki istilacı yabancı türlerin etkilerinin azaltılması için tedbirlerin alınması ve öncelikli türlerin kontrol altına alınması ve yok edilmesi,
- 2020 yılına kadar ekosistemlerin ve biyolojik çeşitlilik değerlerinin ulusal ve yerel planlara, kalkınma süreçlerine ve yoksulluk azaltma stratejilerine ve hesaplarına dahil edilmesidir.

5. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZI YÖNETİMİ VE EKOSİSTEMLERİN KORUNMASI

5.1. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Sürdürülebilir Arazi Yönetimi

Sürdürülebilirlik “bir şeyin sürekli olması” anlamını taşımaktadır. Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ise WOCAT¹⁰ tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır; uygun yönetsel yaklaşımlar ile arazi kaynaklarının ekolojik fonksiyonlarını korunduğu ve/veya artırıldığı, arazi kullanıcılarına araziden elde edilen ekonomik ve sosyal faydalarını en üst düzeyde sunan arazi kullanım sistemlerinin benimsenmesidir. Temel yaklaşım toprak, su, bitki örtüsü ve hayvan kaynaklarını dikkate alan bir yönetim anlayışıdır.¹¹

Sürdürülebilir Arazi Yönetimi uygulamaları, bitkisel örtüyü en üst düzeye çıkararak, arazi bozulmasını en aza indiren, biyolojik aktivite ve bitki besin yönetimini sağlayan, entegre bitkisel üretim/hayvansal üretim/ ormancılık sistemlerini içeren, geleneksel pastoral sistemleri koruyan uygulamalardır. Sürdürülebilir Arazi Yönetimi yaklaşımıyla yapılan iyi bir uygulama; toprak organik maddesinin iyileşmesini, su tasarrufu veya su hasadı, besin döngüsünün devamlılığını, bitkisel/hayvansal üretiminde gelişmiş teknolojilerle arazi yönetimini, hastalık/zararlıların kontrolünü sağlamaktadır.¹²

16 ncı yüzyıldan günümüze, artan nüfusa dikkat çekilerek, bu nüfusun gereksinimlerini karşılayacak arazi varlığının kıt olmasına vurgu yapılmıştır. Kıt arazi stokunun etkin kullanımı ve korunması önemli bir ekonomi ve çevre politikası hedefi haline gelmiştir. Nüfus arttıkça gıda, barınak talebi de artacak, insanlar yeni arazilere gereksinim duyacaktır. Bu koşullarda bir yandan önemli çevre değerleri tahrip edilecek, diğer yandan da çölleşme süreci istenmeyen düzeyde artacaktır. Arazinin sürdürülebilir kullanımı, ancak etkin bir arazi yönetim sisteminin varlığıyla mümkündür. Etkin arazi yönetimi için ise arazi politikalarına gereksinim duyulmaktadır.¹³

¹⁰ **WOCAT**: World Overview of Conservation Approaches and Technologies - Koruma Yaklaşımlarına ve Teknolojilerine Küresel Bakış Ağı. Birleşmiş Milletler'in çeşitli örgütlerince (FAO, UNCCD gibi) desteklenen sürdürülebilir arazi yönetimine yönelik bir bilgi ağıdır. <https://www.wocat.net/>

¹¹ Yılmazgil, 2015.

¹² Yılmazgil, 2015.

¹³ Yılmazgil, 2015.

Arazi ve araziden elde edilecek faydaların nasıl tahsis edileceğini belirleyen, karmaşık sosyo-ekonomik ve yasal düzenlemeler olan arazi politikalarının prensipleri kamu otoritelerince ortaya konulmakta, arazinin optimum kullanımıyla ilgili olarak stratejiler, eylem planları geliştirilmektedir. Örneğin bu amaçla; “Türkiye Ulusal Çölleşmeyle Mücadele Eylem Planı” 2005 yılında Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı’na hazırlanmıştır.

Bunu takiben, sürdürülebilir çevre ve doğal kaynak yönetiminde, koruma, geliştirme ve faydalanma dengesi içinde kuraklığın olumsuz etkilerinin ve çölleşmenin (arazi bozulumu) azaltılmasının ve etkilenen arazilerin iyileştirilmesinin amaçlandığı Çölleşme ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi (2013-2023) hazırlanmıştır. Bilinçlendirme, kapasite ve teknoloji gelişimi, mali kaynak tahsisi vasıtasıyla, kuraklığın olumsuz etkilerini ve çölleşmeyi azaltan, bozulan arazilerin iyileştirilmesine yönelik ve kırsal kalkınmaya katkı sağlamayı, yerel katılımı ve uluslararası diyalogu geliştiren politika ve programların uygulanmasını hedefleyen söz konusu Plan’ın uygulama hedefleri aşağıda sunulmaktadır.

- Sürdürülebilir arazi yönetimi,
- Kırsal kalkınma,
- Ulusal eşgüdüm ve işbirliği,
- Politik çerçeve,
- Uluslararası eşgüdüm ve işbirliği,
- Kamuoyu oluşturma, bilinçlendirme ve eğitim,
- Bilim ve teknoloji, izleme ve değerlendirme,
- Yönetimsel yapılanma ve kurumsal kapasite geliştirme,
- Finansman’dır.

Türkiye havzalarının sürdürülebilir yönetimini sağlamak amacı ile katılımcı bir yaklaşımla 2014-2023 yılları arasında kapsayan Ulusal Havza Yönetimi Stratejisi (UHYS) hazırlanmıştır. Söz konusu strateji ile ilgili kurumların görev ve sorumlulukları kapsamında;

- Havzaların sürdürülebilir yönetimi için yasal ve kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, kurumlar ve paydaşlar arasında eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanması,
- Havzaların su kaynaklarının sürdürülebilir olarak yönetimi ve kullanımı,
- Havza alanlarında ve doğal kaynaklarında tahribatın ve erozyonun önlenmesi, bozuk havza alanlarının ıslahı ve sürdürülebilir kullanımı,
- Havzaların biyolojik çeşitliliğinin, doğal ve kültürel peyzaj kaynak değerlerinin korunması ve yönetimi ile ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Havzalarda yaşayan halkın bilinçlendirilmesi, yaşam kalitesinin ve refah düzeyinin yükseltilmesi ve doğal kaynaklar üzerine baskılarının azaltılması,
- Havza yönetiminde doğal afetler ve zararlarına karşı önlem ve mücadele mekanizmalarının entegrasyonu, geliştirilmesi ve etkinleştirilmesi,
- Havza yönetimine iklim değişikliğinin muhtemel etkilerinin ve bu etkilere uyumun dahil edilmesi, uyum ve mücadele mekanizmalarının geliştirilmesi,

hedeflenmektedir¹⁴.

Strateji belgelerinin yanı sıra Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Erozyon Kontrolü Dairesi, Etüt Proje Dairesi ve Havza Planlama ve Arazi Islahı Dairesi başkanlıklarınca 2013–2017 yılları için hazırlanan “Erozyonla Mücadele Eylem Planı”, “Yukarı Havza Sel Kontrolü Eylem Planı”, “Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırma Eylem Planı” ve “Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı” bulunmaktadır.

Bu belgeler ile idari, mekanik, biyolojik ve kültürel önlemler alınarak (ağaçlandırma, erozyonun ve sediment taşınımının önlenmesi, bozuk orman alanlarının iyileştirilmesi, mera ıslahı, önceki yıllarda yapılan çalışmaların bakımı, araştırma ve geliştirme faaliyetleri, eğitim, tanıtım ve kapasite geliştirme faaliyetleri gibi) barajların ve su havzalarının korunmasının sağlanması hedeflenmektedir.

5.2. Ekosistem Kavramı

Ekosistem,¹⁵ doğadaki canlı ve cansız varlıkların aralarında karmaşık ilişkiler ve etkileşimler kurarak oluşturduğu, her biri belli işlevselliğe sahip birimler olarak

---

¹⁴ Bkz. Ulusal Havza Yönetim Stratejisi.

¹⁵ Bkz. Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı.

tanımlanmaktadır. Ekosistemler, canlı (biyotik)¹⁶ ve cansız (abiyotik)¹⁷ varlıklardan oluşmaktadır. Her ekosistem çeşidinin de kendine özgü farklı “fiziksel” ve “kimyasal” özellikleri bulunmaktadır. Ekosistem çeşitleri, Şekil 5.1’de yer almaktadır.

Şekil 5.1 Ekosistem çeşitleri

Bir ekosistem tipini belirleyen en önemli faktörler “sıcaklık” ve “yağış rejimi”dir. Bu nedenle, iklimdeki herhangi bir değişiklik ekosistemlerin yapısında ve fonksiyonlarında değişime neden olabilmektedir. Bu kapsamda, zengin biyolojik çeşitliliği ve hassas ekosistemleri bulunan korunan alanların, iklim değişikliği sürecinde türler için sığınak alanları olmak gibi önemli bir işlevi olacaktır.

Her ekosistem bir dereceye kadar kendine yakın bulunan diğer ekosistemlerin devamı durumundadır. Bazı koşullarda iki ekosistem arasında fiziksel ve biyolojik özellikler açısından farklar çok belirgin olup, birbirlerinden kesin bir şekilde ayrılabilir. Örneğin; deniz ve kara ekosistemleri. Çoğu zaman ekosistemlerin sınırlarını birbirinden ayırmak kolay olmamaktadır. Örneğin; ormanlıklarla, çayır-mera alanları arasında ağaç ve otların birlikte bulunması gibi.

Özetle, birbirine yakın ekosistemler arasında daima bir sistemden diğerine farklı ölçülerde olmakla birlikte materyal ve enerji akımı mevcuttur. Örneğin; kimyasal

¹⁶ Canlı (biyotik) çevre: insanlar, hayvanlar, bitkiler, mantarlar ve mikroorganizmalardan oluşan çevredir.

¹⁷ Cansız (abiyotik) çevre: su, sıcaklık, ışık, rüzgar, nem, havadan oluşan çevredir.

enerjiye sahip organik maddeler, yerçekimi kuvveti ile yüksek yerlerde bulunan ekosistemlerden daha aşağılarda yer alan ekosistemlere taşınmaktadır. Benzer şekilde, suda eriyen besin maddeleri, yüzey akışı ve sızan su ile diğer ekosistemlere ve taban suyuna geçer. Hayvanlarda, yakın ekosistemlerin besin maddelerini yiyerek, bir ekosistemden diğerine materyal ve enerji taşınmasında etkili olmaktadır.¹⁸

İklim değişikliğiyle mücadele hususunda önemli bir role sahip olan “ormancılık” sektörü de sağlamış olduğu ekosistem hizmetleri vasıtasıyla “kırsal kalkınma” ve “gıda güvenliğine” katkısının yanı sıra orman atıklarının yenilenebilir enerji kaynağı olması nedeniyle “yeşil büyüme”¹⁹ açısından da fayda sağlamaktadır.

Ekosistemlerin aşırı kullanımı ve tahribi ile küresel ısınma sonucunda meydana gelen toprak erozyonu gibi faktörlerin yarısı kurak bir iklim kuşağında olan Türkiye’yi yakın gelecekte su kaynaklarından yoksun ve çölleşmeye aday bir ülke konumuna getirmesi kaçınılmazdır.

Ekosistem hizmetleri ise, doğal çevre tarafından sağlanan ve insanların faydalandığı hizmetlerdir. Binyıl Ekosistem Değerlendirmesi (MEA – Millennium Ecosystem Assessment) kapsamında ekosistem hizmetleri iki temel grup altında incelenmektedir. Bunlar;

- *Yiyecek-İçecek Hizmetleri*: Temiz su, gıda ve lifli ürünler gibi ekosistemlerden temin edilen ürünler,
- *Düzenleyici Hizmetler*: İklimin düzenlemesi gibi ekosistem döngüsünün düzenlenmesi neticesinde elde edilen fayda,
- *Kültürel Hizmetler*: Eğlence, rekreasyon ve dinlenme amaçlı maddi niteliğinden çok manevi faydasının fazla olduğu hizmetler,
- *Destekleyici Hizmetler*: Toprağın oluşumu, toprağın verimli hale gelmesi, tozlaşma, biyokütle üretimi, suyun temizlenmesi ile karbondioksit ve oksijen dengesinin sağlanması gibi süreçler olarak belirtilmektedir.

---

¹⁸ Eser, Prof. Dr. D. ve Geçit, Prof. Dr. H.H. 2007:15.

¹⁹ Yeşil kalkınma; büyümeyi kaynak kullanımına, karbon emisyonlarına ve çevresel zararlara yönelik ağır bağımlılıktan kurtaran bir kalkınma modelidir. Bu model, yeni yeşil ürün pazarlarının, teknolojilerin, yatırımların ve tüketim ve koruma davranışında değişikliklerin yaratılması yoluyla büyümeyi de teşvik etmektedir.

Ekosistem hizmetlerinin ekonomik ve sosyal yönden önemi yadsınamaz. Zira, başta kent yaşamında sanayi sektörünün ihtiyaç duyduğu hizmetleri sağlamanın yanı sıra kırsal alandaki talepleri de karşılamakta kıymetli bir rol oynamaktadır. Bunun en yaygın örneği ise kara ekosistemi içerisinde yer alan toprak ekosistemidir.

Öyle ki topraklar, zengin ekosistemlerdir. Topraklar; bitkilere büyüme ve gelişme ortamını sağlamanın yanı sıra karbon, nitrojen, oksijen, su ve besin gibi doğal ekolojik döngülerde de önemli bir rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra, topraklar hem doğal ve hem de doğal olmayan çeşitli atıkların işlenmesi ve detoksifikasyonun yönetiminde de etkilidirler. Bu nedenle, toprağın kalitesi ve sağlığının korunması ile iyileştirilmesi önem arz etmektedir.

Bir diğer yaygın örnek ise su ekosistemleridir. Bilhassa Türkiye'nin önemli su kaynaklarından biri olan "sulak alanlar", Ramsar Sözleşmesi'ne göre, bataklıklar, turbalıklar, taşkın düzlükleri, nehirler, göller, tuzlalar, mangrovlar²⁰, deniz çayırı yatakları, mercanlar, gelgit anında altı metreden derin olmayan deniz kıyısı alanları gibi kıyı sulak alanları, atık su arıtım gölcükleri ve rezervuarlar gibi insan yapısı sulak alanları kapsayan farklı habitatları içermektedir.

Dünyadaki tüm sulak alan ekosistemlerinin ekonomik değeri 14,9 trilyon ABD Doları olarak saptanmıştır. Bu miktar, dünyadaki bütün ekosistemlere biçilen değerın yüzde 45'ini oluşturmaktadır. Söz konusu veriler, sulak alanların taşkın kontrolü, yer altı sularının beslenmesi, kıyı çizgisinin korunması, fırtınalardan koruma, sediment ve besin depolama, iklim değişikliğinin kontrolü, su arıtımı gibi birçok işlevini, sulak alan ürünleri, dinlenme ve turizm gibi birçok değerini yansıtmaktadır (DPT, 2007).

Su kaynakları, bu kaynakları oluşturan ve devamlılıklarını sağlayan ilgili ekosistemler, kirlenme, sürdürülebilir olmayan kullanım, arazi kullanım değişiklikleri, iklim değişikliği ve diğer birçok etkilerin tehdidi altındadır. Bu değişikliklerin suyun hayati öneme sahip olduğu başta içme-kullanma ve tarımsal üretim dâhil olmak üzere, enerji, sağlık, turizm, ulaşım, taşkın ve kuraklık olayları ile ekosistem bütünlüğü üzerine olumsuz etkileri olacaktır. Bu yaklaşımla;

---

²⁰ **Mangrov:** Gelgit sonucunda meydana gelen haliçlerde, tuzlu bataklıklarda ve çamurlu kıyılarda sık ormanlar oluşturan bazı ağaç ve çalı türleri ve onların oluşturdıkları ormanlardır.

- Su kullanımında ve su yapılarının inşasında ekosistem ihtiyaçlarının dikkate alınmalı,
- Su tahsisi önceliklendirilerek kullanıcıların suya erişimleri ile ekosistem güvenliği garanti altına alınmalıdır.

Ayrıca, ulusal ölçekte hazırlanacak su planlarının yanı sıra havza yönetim planlarında, ekosistemlerin korunması ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliği hususu öncelikli olarak ele alınmalı ve bütün çalışmalarda bu yaklaşımı destekleyecek kararlar üretilmelidir. Bilhassa, bazı akarsu havzalarında hidroelektrik santrallerin yarattığı olumsuz “ekolojik” etkilerin çözülmesi ve tekrarlanmaması için havza yönetim planları hazırlanırken her türlü yatırımın tatlı su ekosistemi üzerindeki kümülatif etkileri de değerlendirilmeli, ilgili standartları ve kurumsal kapasiteleri geliştirilmelidir. Su yönetimi, su havzalarını esas alan bütüncül bir yaklaşım²¹ ile oluşturulmalı ve sürdürülebilir su kaynakları yönetimi ile ekosistemlerin bütünselliğini güvence altına almayı hedeflemelidir.

5.3. Kamu Politikaları

Kalkınma Planlarında ekosistem hususu genel hatlarıyla Çizelge 5.1’de verilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 5.1 Kalkınma Planlarında ekosistem

Sekizinci	Ormanlar, ekosistem yaklaşımı dahilinde, devamlılık, çok amaçlı yararlanma, katılımcılık, uzmanlaşma, biyolojik çeşitlilik ile su ve yaban hayatının korunması ve toplumsal istikrarın geliştirilmesi ilkeleri doğrultusunda; yetişme muhiti şartları, sektörler arası bağımlılık, verim gücü ve taşıma kapasitesi, orman sağlığı ve peyzajı, eko turizm, verimlilik, kirlenme, yangın-böcek-heyelan kar- çığ-sel-don ve kuraklık gerçekleri ile ergonomik faktörler dikkate alınarak işletilecek, korunacak ve geliştirilecektir.
------------------	--

²¹ **Bütüncül su kaynakları yönetimi ilkesi:** Havza sınırları içinde yerüstü ve yeraltı sularını; su ve toprak kaynaklarını bir arada ele alan; havzanın aşağı ve yukarısı arasındaki ilişkileri; suyu farklı yerde farklı amaçlarla kullananlar ve yönetenlerin arasındaki ilişkileri ve suya ihtiyaç duyan ekosistemlerin suyla olan ilişkileri gibi temel ilişkilerin belirlenmesini ve bu ilişkiler arasında işbirliğini sağlayacak yasal ve kurumsal mekanizmanın oluşturulmasını kapsamaktadır.

Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	<p>Biyolojik çeşitliliği, su ve yaban hayatını, kültürel ve estetik değerleri korumak, ormanların henüz bilinmeyen yararlarının araştırılmasına imkan vermek, toprak erozyonu ile heyelan ve çığ olgularını önlemek ve eko turizmi geliştirmek amacıyla, Tabiatı Koruma Alanları, Milli Park ve benzeri Korunan Alanlar geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. Bu çalışmalarda, ekosistemlerin içerdiği değerleri koruyucu yeterli büyüklükte olması esas alınacaktır.</p> <p>Orman, mera ve su amenajman planları, sürdürülebilir orman yönetimi ilkeleri doğrultusunda, toplum ihtiyaçları, ekosistemin çeşitli fonksiyonları, odun ve odun dışı ürün ve hizmetler dahil yetiştirme muhiti envanteri, işletme amaçları, korunan alanlar ve nesli tehlikede olan yaban hayatı ile bitki türleri dikkate alınarak yeniden düzenlenecektir. Gençleştirme çalışmalarının, silvikültür planları doğrultusunda, doğal ağaç türleri esas alınarak aksatılmadan gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.</p> <p>6831 sayılı Orman Kanunu çevre koruma, kamu yararı, <i>ekosistem</i> bütünlüğü ve yaban hayatının korunması dikkate alınarak yeniden düzenlenecektir.</p>
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	<p>.... Bunlara ek olarak, ekosistem ağırlıklı eğitim noksanlığı ve faaliyetlere paralel uzmanlaşmış teknik personel ile işçi açığı olması gibi sorunlar da kaynağın sürdürülebilir orman yönetimi anlayışı dahilinde değerlendirilmesinde ve odun işleme sanayilerinin rekabet güçlerinin artırılmasında önemli darboğazları oluşturmaktadır.</p> <p>Doğal orman ekosistemini; başta yangınlar ve zararlılar olmak üzere çeşitli faktörlere karşı, etkin şekilde korumak; koruma-kullanma dengesi, biyolojik çeşitlilik, gen kaynakları, orman sağlığı, odun dışı ürün ve hizmetler ile eko turizmin geliştirilmesi gözetilerek, çok amaçlı ve verimli şekilde yönetilmesi amaçlanmaktadır.</p>
Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	<p>...Ayrıca, ekosistem tabanlı fonksiyonel amenajman planları hazırlanmaya başlanmış, orman yangınlarıyla mücadele kapasitesi artırılmış, zararlı böcek ve hastalıklarla mücadelede kimyasal yöntemler azaltılarak biyolojik mücadele yöntemine ağırlık verilmiştir.</p>

	Doğal kaynakların ve ekosistem hizmetlerinin değeri ölçülerek politika oluşturma ve uygulama süreçlerinde dikkate alınacaktır.
--	--

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı.

Türkiye'deki ekosistem hususu, Yıllık Programlarda da politika tedbiri olarak yer almıştır. Bu kapsamda;

- *2006 Yılı Programı;*
  - Orman içi biyolojik çeşitlilik ve yaban hayatının korunması amacıyla, milli park ve benzeri korunan alanların geliştirilmesi ve genişletilmesi çalışmaları hızlandırılmıştır.
- *2008 Yılı Programı;*
  - Ulusal Biyolojik Çeşitlilik ve Eylem Planı (UBSEP) uygulamaya koyulacaktır.
- *2010 Yılı Programı;*
  - Ormancılık faaliyetlerinde, özellikle ekosistemin etkin korunması gözetilirken; yangınla mücadele ve ağaçlandırma çalışmaları sürdürülecektir.
- *2011 Yılı Programı;*
  - Ormancılık faaliyetlerinde, özellikle ekosistemin etkin korunması gözetilirken; yangınla mücadele ve ağaçlandırma çalışmaları sürdürülecektir.
- *2013 Yılı Programı;*
  - Tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
- *2014 Yılı Programı;*
  - Tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik düzenlemeler tamamlanacak, kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği güçlendirilecektir.
- *2015 Yılı Programı;*
  - Tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik düzenlemeler tamamlanacak, kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği güçlendirilecektir.

➤ *2016 Yılı Programı;*

- Tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve kullanımında sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik düzenlemeler tamamlanacak, kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği güçlendirilecektir.

5.4. Yasal Düzenlemeler

Bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamayı amaçlayan 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda ekosistem, "canlıların kendi aralarında ve cansız çevreleriyle ilişkilerini bir düzen içinde yürüttükleri biyolojik, fiziksel ve kimyasal sistemi" şeklinde tanımlanmaktadır. Yine, bu Kanun'da, çevrenin korunması amacıyla doğal çevreyi oluşturan biyolojik çeşitlilik ile bu çeşitliliği barındıran "ekosistemin" korunması esas olarak değerlendirilmektedir.

Söz konusu Kanun'un 9 uncu maddesinin biyolojik çeşitlilik, ekosistem ve sulak alanlar hususlarını içermesi ve bu konuların Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın doğrudan sorumluluk alanları içerisinde yer alması sebebiyle ilgili Bakanlık nezdince muhtelif genelgeler yayınlanmaktadır.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre doğal çevre ve ekosistemlerin korunması ve iyileştirilmesi yönünden teknik ve bilimsel gereklere göre, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca düzenlenecek rapora dayanılarak hazırlanacak özel amenajman planları uyarınca belirli yerlerde ve sürelerde üretim, avlanma ve otlatma faaliyetlerine izin verilebileceği yer almaktadır. Ayrıca, bu Kanun kapsamına giren yerlerde tabii ve çevre dengesi ve tabii ekosistem değeri bozulamayacağı yasaklanan faaliyetler kapsamında ele alınmıştır.

Diğer taraftan, uluslararası öneme sahip olsun veya olmasın tüm sulak alanların korunması, geliştirilmesi ile özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi)'nin uygulanmasına yönelik bu konuda görevli kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon esaslarının belirlenmesine ilişkin muhtelif yönetmelikler yayımlanmıştır. Bunlar;

- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği (04.04.2014 tarihli ve 28962 sayılı Resmi Gazete),
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (26.08.2010 tarihli ve 27684 sayılı Resmi Gazete),
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği (17.05.2005 tarihli ve 25818 sayılı Resmi Gazete)dir.

Ancak, bahse konu yönetmeliklerde, sulak alanların, “ulusal öneme haiz”, “mahalli öneme haiz” ve “suni sulak alan” olmak üzere kategorize edildiği görülmektedir. Bu durum, sulak alanlar arasında önemli görülen ve görece daha az önemli görülen gibi bir ayrıma gidilmesine sebebiyet vermektedir.

Yine, 04.04.2014 tarihli ve 28962 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği”nin 24 üncü maddesinde,“...Ek-2 listesinde yer alan faaliyetlerin hangilerinden ekosistem değerlendirme raporu isteneceğine faaliyetin alana ve ekosisteme olan etkisi dikkate alınarak Bakanlıkça karar verilir. ÇED süreci kapsamında Ekosistem Değerlendirme Raporu hazırlanan faaliyetlerden tekrar rapor hazırlanması istenmez. Ekosistem değerlendirme raporunda telafi edici ve önleyici tedbirlerin yeterli görülmesi halinde başvuru sahibine izin belgesi verilir. Bu faaliyetler için verilecek izin belgeleri beş yıl süre ile geçerli olup, süre bitiminde Bakanlıkça belirlenen şartlara uyulduğunun tespitini müteakip, yenilenir...” ifadesi yer almaktadır. Bu durum, hidroelektrik santrali ve taşocakları gibi faaliyet/projelerde ÇED süreci, usul ve esaslarının ilgili Bakanlık nezdince belirleneceği münferit bir raporla sınırlandırılarak etkinliği azaltılmaktadır.

Ekosistemlerin korunması ve sürdürülebilir bir şekilde yönetim için münferit ve güncel yasal altyapının oluşturulması ihtiyacı devam etmektedir. Bu altyapı, yeni bir kurul ya da karar merciinin oluşmasına zemin hazırlamalıdır. Kurulacak bu karar mekanizmasında, başta tarım sektörü olmak üzere çevre, ormancılık gibi ekosistemi doğrudan kullanan ve etkilenen önemli sektörlerin temsilcileri de yer almalıdır. Bu yapı, düzenli bir izleme ve değerlendirme neticesinde raporlama yapmanın yanı sıra, mali kaynakların rasyonel dağılımında da ilgili finans kurumlarına tavsiye verici veya yol gösterici bir görev de üstlenmelidir.

6. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİ YÖNETİMİNDE ULUSLARARASI DÖNÜM NOKTALARI VE GÜNCEL GELİŞMELER

Arazi kullanım politikalarına yönelik olarak uluslararası ölçekte atılan ilk önemli adım, 1970'lerde yayınlanan "Büyümenin Sınırları" adlı rapor ile ilk kez sürdürülebilirlik kavramının gündeme getirilmesi olmuştur. Akabinde, hem sivil toplum kuruluşları hem de Birleşmiş Milletler öncülüğünde gerçekleştirilen zirvelerde olgunlaşan düşünce, sıfır büyüme yaklaşımından sosyal, çevresel ve ekonomik kalkınma ve koruma çabalarının bir bütün olarak ele alınmasına ve temel olarak gelecek nesillerin haklarını korumaya dayanan bir bakış açısına dönüşmüştür.

1992 yılında Rio'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) sırasında imzaya açılan "Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi (BMÇMS/United Nations Convention to Combat Desertification)", "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BMBÇS-United Nations Convention on Biological Diversity)" ve "İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (Climate Change Framework Convention-UNFCCC)" anılan konferansın en önemli sonuçları olarak değerlendirilmektedir. Zira, "sürdürülebilir kalkınma" kavramının yasal dayanaklarını söz konusu üç sözleşme oluşturmaktadır. Bunların dışında doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik Cartagena, Bern ve CITES sözleşmeleri de bulunmaktadır.

Çevre konularıyla ilgili diğer önemli platformlardan olan ve 1991 yılından beri toplanan Avrupa İçin Çevre Bakanlar Konferansı'nın yedincisi 21-23 Eylül 2011 tarihleri arasında Kazakistan'da yapılmıştır. Bu Konferansta sürdürülebilir yönetim ile ilgili küresel gündeme paralel kararlar alınarak, "su ve suya bağlı ekosistemlerin sürdürülebilir yönetimi" ve "yeşil ekonomi" başlıkları ön plana çıkmıştır.

2002 yılında gerçekleşen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg Zirvesi)'nde ülkelerle prensip kararları, sözleşmeler ve uygulama planları üzerinde görüş birliğine varılmış ve sürdürülebilir kalkınmanın ana çerçevesi içerisinde kalan konuları kapsayan bir Uygulama Planı kabul edilmiştir. Söz konusu Plan'da temelde üç konu üzerinde durulmuştur.

Bunlar;

- Yoksullukla mücadele,
- Sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarının değiştirilmesi,
- Doğal kaynakların ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleyecek şekilde korunması ve yönetilmesidir.

Sözleşmelerin imzalanmasından 20 yıl sonra 20-22 Haziran 2012 tarihleri arasında “BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20)” gerçekleşmiştir. Rio+20’de sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun azaltılması çerçevesinde yeşil ekonomi ve sürdürülebilir kalkınmanın kurumsal çerçevesi konu başlıkları tartışılmış ortak bir bildiri imzalanmıştır. Belgede sürdürülebilir arazi yönetiminin ekonomik ve sosyal yönünün, özellikle ekonomik büyümeye sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliğine, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına, kadınların güçlendirilmesine ve iklim değişimine sağladığı katkı ile arazi bozulmasını tersine çevrilmesi için acil bir eyleme ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

6.1. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC-BMİDÇS)

İklim değişikliği, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS)’nde, “karşılaştırılabilir bir zaman döneminde gözlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak, doğrudan ya da dolaylı olarak küresel atmosferin bileşimini bozan insan etkinlikleri sonucunda iklimde oluşan bir değişiklik” biçiminde tanımlanmıştır.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere sözleşmede dikkat çekilen nokta, özellikle 19 uncu yüzyıl ortalarından sonra artmaya başlayan insan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan iklimsel değişikliklerdir. Doğal süreçler içerisinde değerlendirilen iklim, binlerce yıldır sürekli zaten bir değişim içerisinde, günümüzde bir problem olarak karşımıza çıkan iklim değişikliği, sanayi sonrası dönemde insan faaliyetlerinin etkisi ile doğal değişim sürecinden sapmaya uğramış olan iklimsel süreçtir.

İklim değişikliğine yönelik en güncel ve güvenilir bilgi, birçok bilim insanının bir araya gelerek belirli periyotlarla hazırladığı IPCC (Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli) raporlarıdır. Raporda, 1850-1900 periyoduna göre, dünyada endüstri öncesi dönemden günümüze kadar yaklaşık 0.9°C’lik sıcaklık artışı meydana gelmiş ve bu artışın

0.6°C'lik kısmı 1950'den sonra gerçekleşmiştir. Bu değişimin başlıca sebebi, sera gazı etkisi olup, ısınmaya sebep olan sera gazlarının başında da CO₂ gelmektedir.

İklim değişikliğinin sonuçlarından bazı ülkelerin sel gibi doğal afetlerin artması şeklinde etkilenmesi öngörülürken, Türkiye'de gelecek süreçte kuraklıkların artması beklenmektedir. IPCC raporlarına göre öngörülen senaryolar dünya içinde, Türkiye için de en iyi varsayımlar göz önüne alındığında dahi ürkütücü görülmektedir. Ülkeler bu günkü şekilde faaliyetlerine devam ettikleri takdirde, dünyanın 3°C'ye kadar ısınması öngörülmektedir.

Bilimsel doğrular ışığında, günümüzde gelinen noktada, tüm ülkelerin sıkı önlemler almasının zorunlu olduğu görülmektedir. Bu amaçla, 1997 yılında kabul edilen Kyoto Protokolü'nün yerini alacak olan, Paris Anlaşması 2015 yılında Fransa'nın Paris kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 21 inci Taraflar Konferansı'nda (BMİDÇS COP 21) imzaya açılmıştır.

Yeni anlaşma ile ülkelerden, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi çerçevesinde, "Ulusal Gönüllü Katkı Beyanlarını (INDC)" sunmaları beklenmektedir. Ülkelerin en son Taraflar Konferansında belirledikleri katkılar, ısınmayı hedeflenen 2°C hatta mümkünse 1,5°C'nin altında tutmanın çok uzağında kalmaktadır. Bu sebeple de 2023 yılında katkılarının tekrar değerlendirilmesi ve sonraki her 5 yılda bir yeniden değerlendirme sürecine tabi tutulması kararlaştırılmıştır.

Bu çerçevede, 2000'li yılların başından beri Türkiye ormanları, "Sürdürülebilir Orman İşletmeciliği" kriter ve göstergelerini dikkate alan bir anlayış içerisinde işletilmektedir. Ormanların iklim değişikliği üzerinde dört temel rolü bulunmaktadır. Bunlar;

- Ormanlar, orman ürünleri ve orman toprağı ile birlikte karbon depolarıdır.
- Sürdürülebilir bir anlayışla işletilen ormanlar atmosferden daha çok CO₂ uzaklaştırmaktadır.
- Ormanlar, fosil yakıtlara alternatif olan temiz enerji kaynağıdır.
- Ormanların tahribi, emisyon artışına neden olmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, CO₂ azaltımının gerçekleştiği tek sektör olma özelliğine sahip olmasına rağmen orman alanlarından yangınlar sonucunda "CO, CH₄ ve N₂O" gazları salınımı gerçekleşmektedir. Söz konusu gazların emisyonlarının oldukça düşük seviyede

kalması dikkate alındığında, “orman yangınları ile mücadele” hususunda hâlihazırda gerçekleştirilen faaliyetlerin yanı sıra ilave ihtiyaçların bulunduğu da açıktır.

Diğer taraftan, iklim değişikliği ile mücadele ve uyum hususlarında gerek ulusal gerekse uluslararası finans kaynakları ile gerçekleştirilen projelerden bazıları aşağıda sunulmaktadır.

- Türkiye'nin İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi,
- Türkiye'nin İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planının Geliştirilmesi Projesi,
- Türkiye'de İklim Değişikliği Alanında Kapasite Geliştirme Projesi,
- Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi Mekanizmasına Destek Projesi,
- Türkiye'nin İklim Değişikliği İkinci Ulusal Bildiriminin Hazırlanması Projesi,
- İklim Değişikliği ile Mücadele İçin Kapasitelerin Artırılması Projesi,
- İklim Değişikliğinin Su Kaynaklarına Etkisi Projesi: İKLİMSU.

6.2. Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi

Çölleşme (desertification); kurak, yarı kurak ve yarı-nemli alanlarda iklim değişimleri ve insan aktivitelerinin dahil olduğu çeşitli etmenler sonucunda oluşan arazi bozulumu olarak tanımlanmaktadır. Türkiye tarafından 1994 tarihinde Paris'te imzalanan “Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (BMÇMS/United Nations Convention to Combat Desertification)” 4340 sayılı Kanun kapsamında onaylanmıştır.

Bu Sözleşmenin altyapısı daha önceleri Afrika'nın Sahel kuşağında, 1968-1973 yılları arasında meydana gelen kuraklık sonrasında 1974 yılı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda gündem başlıkları arasında yer alması ve çölleşmeyle mücadele hususunda uluslararası işbirliğine gidilmesi çağrısında bulunmasıyla başlamıştır. Sözleşmenin amacı, çölleşme ile arazi bozulmasını önlemek, kontrol etmek ve azaltmak üzere alınacak ulusal ve bölgesel politikalar, programlar ve önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanmasını desteklemektir.

Bu çerçevede, söz konusu sözleşme kapsamındaki Türkiye'nin yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla “Türkiye Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Planı (2005-2013)” hazırlanmıştır. Bahse konu eylem planı toplam 63 adet eylem içermekte olup eylemlerin çoğu yeni mevzuatların yayınlanması veya proje olarak başlatılması şeklinde hayata

geçirilmiştir. İlaveten, bu eylem planı, FAO, UNDP ve UNEP tarafından kamuoyuyla paylaşılan “iklim değişikliğine uyum, sürdürülebilir arazi yönetimi, gıda güvenliği, yoksulluğun azaltılması, kırsal kalkınma ve farkındalık oluşturma” gibi temaları da kapsamaktadır.

Bilgi kutusu 1

Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren kuruluşlar

FAO: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (United Nations Food and Agriculture Organization). Birleşmiş Milletler uzmanlık kuruluşlarından biri olan FAO'nun faaliyetleri beş alandan oluşmaktadır. Bunlar; bilgiyi erişebilir kılmak ve sürdürülebilir tarıma geçişi desteklemek, politikalar konusunda uzmanlığını paylaşarak siyasi iradeyi güçlendirmek, küçük ölçekli tarımı geliştirmek için kamu-özel sektör işbirliğini desteklemek, bilgiyi sahaya taşımak, ülkelerin riskleri önlemesine ve azaltmasına destek olmaktır. FAO'nun stratejik hedefleri; açlık, gıda güvencesizliği ve yanlış beslenmeyi sona erdirmek, ormancılık ve balıkçılığı daha verimli ve sürdürülebilir yapmak, kırsal yoksulluğu azaltmak, kapsayıcı ve etkili tarımsal ve gıda sistemlerini mümkün kılmak, geçim kaynaklarının dayanıklılığını risklere ve krizlere karşı artırmaktır. Türkiye, 06 Nisan 1948'de FAO'ya üye olmuştur.

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme). Birleşmiş Milletler'in küresel kalkınma ağı olan UNDP, politikaların, liderlik becerilerinin, işbirliği kapasitelerinin, kurumsal kapasitelerin geliştirilmesine ve kalkınma kazanımlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması için dayanıklılığın inşa edilmesine destek olmaktadır. UNDP, Türkiye'nin kalkınma gündemini politika tavsiyesi, teknik destek, savunu ve bilgi yönetimi yoluyla üç alanda desteklemektedir. Bunlar; kapsayıcı ve demokratik yönetim, kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme, iklim değişikliği ve çevredir.

UNEP: Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme). UNEP, Birleşmiş Milletler'de çevre konusunun eşgüdümünü, çevrenin durumunun küresel düzeyde sürekli gözden geçirilmesini, çevre sorunları hakkında uluslararası toplumun dikkatinin çekilmesini ve uluslararası ve ulusal çevre politikasının ve hukukunun gelişiminin sağlanmasını amaçlamaktadır.

WFP: Dünya Gıda Programı (World Food Programme). WFP; Avrupa Birliği'nin maddi yardımı ile uygulama ortaklarının işbirliği sayesinde en çok yardıma gereksinim duyan ailelerin hayatlarını değiştirmeyi, onların düzgün beslenmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

Gelinen aşamada, 2007 yılında Madrid'de düzenlenen 8 inci Taraflar Konferansı'nın bir çıktısı olarak 2008-2018 dönemini içeren “Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele 10 Yıllık Stratejik Plan” kabul edilmiştir. Söz konusu planın gereği olarak, Orman ve Su İşleri Bakanlığı koordinasyonunda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kalkınma

Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı başta olmak üzere ilgili diğer Bakanlıklar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak hazırlanmış olan "Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi (2015-2023)" Yüksek Planlama Kurulunca onaylanmış olup, 29424 sayılı ve 24.07.2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Bu belge genel hatlarıyla, çölleşme ve arazi bozulumuyla mücadele kapsamında yapılması planlanan çalışmalar ile çölleşme ve arazi bozulumuyla mücadele önceliklerini belirlemeyi, bölgesel işbirliğine katkıda bulunmayı, bu hususta kamuoyunun bilgisini artırmayı, mücadele yaklaşımlarını ulusal plan ve stratejilerle entegre etmeyi, mücadele sürecine olabildiğince geniş katılımı sağlamayı amaçlamaktadır.

2015 yılı çevre anlaşmaları açısından kritik bir öneme sahiptir. Eylül ayında Newyork'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kabul edilmiş, 12-23 Ekim 2015 tarihleri arasında Ankara'da Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi 12 nci Taraflar Konferansı (United Nations Convention to Combat Desertification - UNCCD COP 12) düzenlenmiş hemen ardından Kasım-Aralık aylarında Paris'te Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 21 inci Taraflar Konferansı gerçekleştirilmiştir.

Eylül ayında gerçekleştirilen Newyork Zirvesi'nde belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden bir tanesi de (SDG-15) "2030 yılına kadar, "Karasal ekosistemleri korumak, restore etmek ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak, ormanların sürdürülebilir kullanımını sağlamak, çölleşme ile mücadele etmek, toprakların verimlilik kaybını durdurmak ve geriye çevirmek ve biyoçeşitlilik kaybını durdurmak" olarak kabul edilmiştir.

Bu hedefe bağlı olarak 15.3 maddesinde; "2030 yılına kadar, çölleşme ile mücadele edilmesi, çölleşme, kuraklık ve sellerden etkilenen araziler dâhil bozulmuş arazi ve toprakların rehabilite edilmesi, dünyanın arazi tahribatının dengelenmesinde (LDN) çaba göstermesi", olarak kabul edilmiştir. Bu karar doğrultusunda, Türkiye'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi 12 nci Taraflar Konferansında, "2015 sonrası kalkınma gündemi: Sürdürülebilir Kalkınma Amaç ve Hedeflerinin Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesinin uygulanmasına entegrasyonu" kararı alınmıştır.

Tüm bu kararlarda bahsi geçen Arazi Tahribatının Dengelenmesi kavramı ise; ekosistem hizmetlerini geliştirmek ve gıda güvenliğini sağlamak maksadı ile gerekli olan arazi kaynaklarının miktarının ve kalitesinin belirli bir zamansal ve mekânsal ölçekte değişmeden kalması ya da artması şeklinde ifade edilmektedir. Uluslararası süreçlerde de değinildiği gibi, ilerleyen süreçte, iklim değişikliği çerçeve sözleşmesinde olduğu gibi taraflardan ülkelerindeki arazi tahribatını dengelemeye yönelik ulusal gönüllü hedefler koyması beklenmektedir.

Arazi tahribatının izlenmesine yönelik parametreler;

- Fakirlik şiddeti ve ya gelir eşitsizliği,
- İçilebilir su kaynaklarına ulaşabilen nüfus oranı,
- Arazi örtüsü,
- Arazi verimlilik indeksi,
- Toprak organik karbon stoğu,
- Küresel yabancı kuş indeksi,

olarak belirlenmiş olup, ilk aşamada;

- Toprak organik karbon içeriği,
- Arazi verimlilik indeksi,
- Arazi kullanım değişikliklerinin izlenmesi,

hedeflenmektedir.

Bu kapsamda, UNCCD öncülüğünde bir proje başlatılmış olup, COP 12'ye kadar tamamlanmıştır. 16 ülkenin katılımı ile UNCCD öncülüğünde gerçekleştirilen projenin, katılımcı ülkelerinden biri de Türkiye olup, Gediz Havzası'nda bu kapsamda bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Önümüzdeki dönemde pilot alandan elde edinilen tecrübelerin ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Çölleşme ile mücadele hususunda gerek ulusal gerekse uluslararası finans kaynakları ile gerçekleştirilen projelerden bazıları aşağıda sunulmaktadır.

- Havza İzleme ve Değerlendirme Sistemi Kurulumu Projesi ve Çölleşme Kriter ve Göstergelerinin Belirlenmesi Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Kapasite Geliştirme Projesi,
- Ağaçlandırma ve Toprak Muhafaza Projeleri,

- Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Uygulamaları Projesi Arazi Tahribatının Dengelenmesi (LDN-ATD) Projesi,
- Kurak Alanlarda Arazi Bozulmasının Değerlendirilmesi- Land Degradation Assessment in Drylands (LADA)” Projesi.

6.3. Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Ekosistem Hizmetleri

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (UNCBD - United Nations Convention on Biological Diversity)’ne göre “biyolojik çeşitlilik yaşayan organizmaların, o organizmaların yaşadıkları ekolojik ortamların ve o organizma ortamların desteklediği ekolojik süreçlerin çeşitliliği” olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik çeşitlilik seviyeleri genetik materyalden cansız çevreyi içerisine alan ekosistemlere kadar değişmektedir. Biyolojik çeşitliliğin seviyeleri; “genetik çeşitlilik”, “tür çeşitliliği”, “ekosistem çeşitliliği” ve ekolojik süreçler” olmak üzere dört temel başlıkta incelenmektedir.

Öte yandan, 1992 yılında Rio’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nın önemli bir çıktısı olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (UNCBD) esas olarak üç amaca dayanmaktadır. Bunlar;

- Biyolojik çeşitliliğin korunması,
- Biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir bir şekilde kullanılması,
- Genetik çeşitliliğin kullanılması sonucunda ortaya çıkan faydaların adaletli ve eşit bir şekilde paylaşılmasıdır.

Ekosistem hizmetleri (ecosystem services) ise ekosistemler tarafından gerçekleştirilen ve yerkürede çevrenin dengeli ve kararlı bir durumda devam etmesinde, tedarik edici (su, gıda gibi), düzenleyici (iklim, hava kalitesinin, su akışının düzenlenmesi, suyun temizlenmesi, toprak kalitesinin korunması, hastalıkların önlenmesi gibi), destekleyici (besin ve su zincirleri, bitkilerin tozlaşması gibi) ve kültürel (rekreasyon, estetik, eğitsel değerler gibi) faydaları ve hizmetleri sağlayan etkinlikler ve süreçlerdir.

Bu alanda faaliyet gösteren Biyoçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Hükümetlerarası Platformu (IPBES-Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystems), biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı, insan refahı ve sürdürülebilir kalkınma için bilim ve politika ara yüzünü güçlendirmek misyonuyla kurulan bağımsız bir Birleşmiş Milletler

organıdır. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 94 ülke tarafından 2012 yılında Panama'da kurulmuştur.

IPBES, hükümetlerin ve uluslararası sözleşmelerin taleplerine göre düzenli raporlar yayınlarak konuları kapsamındaki durum ve eğilimleri bilimsel dayanaklarla gösteren, çok opsiyonlu senaryolara dayanan politika tavsiyeleri yapmakla yükümlüdür. Söz konusu politika tavsiyeleri kural koyucu olmaktan ziyade karar verici otoritelerin politika oluşturmalarını güçlendirmeye yöneliktir.

6.4 Güncel Gelişmeler

Sürdürülebilir arazi yönetimi kapsamında, 2015 yılı birçok açıdan önemli bir yıldır. Özellikle, 2015 Sonrası Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Paris Antlaşması ve Ankara Girişimi altı çizilmesi gereken önemli gelişmeler arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye'nin ev sahipliğinde 12-23 Ekim 2015 tarihleri arasında Ankara'da, Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi 12 nci Taraflar Konferansı gerçekleşmiştir. Konferansın akabinde, 2015-2017 yılları arasında dönem başkanlığı Türkiye'ye geçmiştir. 195 ülkenin taraf olduğu Sözleşme'nin en önemli karar alma organı olan bu Konferans esnasında Türkiye, "Ankara Girişimi"ni başlatmıştır.

Ankara Girişimi kapsamında, başta Afrika ülkeleri olmak üzere, en az gelişmiş ülkelere, Sözleşme'nin gereklilikleri kapsamında, uluslararası işbirliği, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, ulusal eylem planının hazırlanması, raporlama sisteminin kurulması konularında destek sağlanması amaçlanmaktadır. Ankara Girişimi'nde üç ilke benimsenmiştir.²² Bunlar;

Sosyo-ekonomik etkenler

- ÇABUK, göç ve sosyal istikrarsızlık arasındaki bağlantının anlaşılması,
- Arazi bazlı yaklaşım,
- Savunmasız grupların mülkiyet haklarının iyileştirilmesi,
- ATD'nin uygulanması,
- Kapasitenin geliştirilmesi,
- Katılımcı yaklaşım,

---

²² ÇEM, 2016. Erişim Adresi: <http://www.cem.gov.tr/erozyon/AnaSayfa/ankragirisimi.aspx?sflang=tr>

- Yerel Yönetimler Formuna destek,
- Özel sektörün dahil edilmesi.

Kurumsal düzenlemeler

- Sinerji oluşturulması,
- Bölgesel ve alt bölgesel seviyede arazi kullanımını değişim ve dinamiklerinin anlaşılması için işbirliği ve bilgi değişimi,
- Pilot proje geliştirilmesi,
- İyi uygulamaların yaygınlaştırılması.

Politika

- Kuraklık erken uyarı sistemlerini kurulması ve geliştirilmesi,
- Havza bazında arazi kullanımını planlamasının desteklenmesi.

2000 yılında Birleşmiş Milletler'in New York Binyıl Zirvesi'nde 2015 yılına kadar aşırı yoksulluğun ve açlığın yok edilmesi, kalkınmaya yönelik küresel işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla, “Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri (Millenium Development Goals)” belirlenmiştir. Bu hedefler içerisinde biri de “Çevresel Sürdürülebilirlik” hedefidir. Bu hedef, Binyıl Kalkınma Hedefleri sürecinde yarım kalan işlerin tamamlanması ve 2015 sonrası kalkınma gündemi açısından da önem taşımaktadır.

Diğer taraftan, gelişmiş ülkelerin, 2015 sonrası kalkınma gündemi çerçevesinde “küresel ekonomide değişiklikler yaşandığı ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma işbirliğinde daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiği” ifade edilmiştir.

Buna karşın, gelişmekte olan ülkeler ile En Az Gelişmiş Ülkelerin (EAGÜ) söylemleri, genel olarak Resmi Kalkınma Yardımları'nın özellikle EAGÜ'ler için hala önemli olduğu, klasik Kuzey-Güney işbirliğinin merkezi rolünü koruması gerektiği, Güney-Güney ve üçlü işbirliğinin ise ancak tamamlayıcı bir rol oynayabileceği belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

Canlı, P. 2016, İklim Değişikliğine Uyum ve Ekonomik Değerlendirmesi (Yayınlanmamış Tez). Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, Ankara. Ocak, 2016.

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM). 2016. Ankara Girişimi.

Erişim Adresi:

<http://www.cem.gov.tr/erozyon/AnaSayfa/ankaragirisimi.aspx?sflang=tr>

DAP. 2014. Doğu Anadolu Projesi (DAP) Eylem Planı (2014-2018). Aralık 2014.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. 2013. Türkiye'nin Önemli Sulak Alanları. s6. Ankara.

Erişim Adresi: <http://www.milliparklar.gov.tr/kitap/7/?sflang=tr>

DOKAP. 2014. Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Eylem Planı (2014-2018).

DPT (Mülga Devlet Planlama Teşkilatı). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2015). Ankara, 2000.

DPT (Mülga Devlet Planlama Teşkilatı). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). Ankara. 2006.

DPT (Mülga Devlet Planlama Teşkilatı). Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara. 2007.

Eser, Prof. Dr. D. ve Geçit, Prof. Dr. H.H. 2007. Ekoloji. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi. Ankara.

FAO. 2016. Climate Change. Erişim Adresi: <http://www.fao.org/climate-change/en/>

GAP. 2014. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Eylem Planı (2014-2018).

IPBES. 2016. Work Programme, Thematic and Methodological Issues.

Erişim Adresi: <http://www.ipbes.net/index.php/ipbes-events>

IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change). 2016. Değerlendirme Raporları.

Erişim Adresi: <https://www.ipcc.ch/>

Kalkınma Bakanlığı. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara. 2014.

Kalkınma Bakanlığı. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Sürdürülebilir Orman Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara. 2014.

Kalkınma Bakanlığı. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Raporu. Ankara. 2014.

Kalkınma Bakanlığı. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara. Ekim 2013.

Kalkınma Bakanlığı. 2006 Yılı Programı, 2007 Yılı Programı, 2008 Yılı Programı, 2009 Yılı Programı, 2010 Yılı Programı, 2011 Yılı Programı, 2012 Yılı Programı, 2013 Yılı Programı, 2014 Yılı Programı, 2015 Yılı Programı ve 2016 Yılı Programı. Erişim Adresi: www.kalkinma.gov.tr.

Kan, Dr. A. 2016. Kırsal Kalkınmada Sürdürülebilirlik ve Son Gelişmeler. Kırsal Kalkınma Dergisi. 5. Sayı. ss. 26-31.

KOP. 2014. Konya Ovası Projesi (KOP) Eylem Planı.

LADA. 2016. Closure of the LADA Project. Erişim Adresi: <http://www.fao.org/nr/lada/>

Orman Genel Müdürlüğü (OGM). 2016. 2016 Performans Programı. Ankara.

Orman Genel Müdürlüğü (OGM). 2014. Türkiye Orman Varlığı. Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı. Yayın No: 115. Ankara.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı. 2015. Çölleşme/Arazi Bozulumu ve Kuraklıkla Mücadele Terimler Sözlüğü, Ankara. Ekim 2015.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı. 2015. Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi (2013-2023). Ankara.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı. 2014. Ulusal Havza Yönetim Stratejisi Belgesi (2014-2023). Ankara.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı. 2013. Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırma Eylem Planı (2013-2017). Ankara.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı. 2013. Erozyonla Mücadele Eylem Planı (2013-2017). Ankara.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı. 2013. Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (2013-2017). Ankara.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı. 2013. Yukarı Havza Sel Kontrolü Eylem Planı (2013-2017). Ankara.

Resmi Gazete. 2872 sayılı Çevre Kanunu. Erişim Adresi: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Resmi Gazete. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu.
Erişim Adresi: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Resmi Gazete. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu.
Erişim Adresi: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Resmi Gazete. 6537 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. Erişim Adresi: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Resmi Gazete. Tarımsal Arazilerin Mülkiyetinin Devrine İlişkin Yönetmelik (29222 sayılı ve 31.12.2014 tarihli R.G.). Erişim Adresi: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Topçu, P. 2012. Tarım Arazilerinin Korunması ve Etkin Kullanılmasına Yönelik Politikalar. Uzmanlık Tezi. Kalkınma Bakanlığı. Ankara. Mart 2012.
Erişim Adresi: <http://www.surdurulebilirlikalkinma.gov.tr/>

TÜİK. 2016. Tarım Alanları İstatistiği.
Erişim Adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001

UN. 1994. United Nations Convention to Combat Desertification. Erişim Adresi: <http://www.unccd.int/Lists/SiteDocumentLibrary/conventionText/conv-eng.pdf>

UN. 1994. United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC.
Erişim Adresi: <http://unfccc.int/2860.php>

UN. 1992. United Nations Convention on Biological Diversity.
Erişim Adresi: <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

UNCED. 2016. UNCED Conference.
Erişim Adresi: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/unced>

UNDP. 2016. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2015. Erişim Adresi: <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/post-2015/sdg-overview.html>

UNEP. 2015. Overview of the Millennium Ecosystem Assessment.
Erişim Adresi: <http://www.unep.org/maweb/en/About.aspx>

Yılmazgil, Y. A. 2015. Sürdürülebilir Arazi Yönetiminde İyi Uygulamaların Yaygınlaştırılması. (Yayınlanmamış Tez). Orman ve Su İşleri Bakanlığı. Ankara. Nisan 2015.

EKLER

EK 1. Tarım arazilerine ilişkin GZFT analizi

Güçlü Yanlar (G)	Zayıf Yanlar (Z)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Farklı iklim kuşaklarında değişik ürünlerin yetiştirilebileceği arazi varlığı, ➤ Toprak koruma ve arazi kullanımıyla ilgili mevzuatın olması, ➤ Tarım arazilerinin yönetimi konusunda nitelikli insan kaynağı ve teknolojik altyapının varlığı, ➤ Tarım arazilerinin coğrafi bilgi sistemi temelinde tanımlanmış olması, ➤ Toprak kaynaklarının ve çevrenin korunmasına yönelik artan duyarlılık, ➤ Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri çalışmalarının hızlandırılmış olması, ➤ Çevreye duyarlı tarımsal üretimin teşvik edilmesini amaçlayan desteklerin artmasıdır.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İklim koşulları ile arazi, toprak ve su potansiyelini dikkate almayan bitkisel üretim, ➤ Tarımsal işletme ölçeklerinin küçük, tarım arazilerin çok parçalı ve dağınık olması, ➤ Mevzuattaki çelişki ve yetersizlikler, ➤ Kurumsal anlamda tarım arazisi kullanımı konusunda yetki karmaşasının bulunması, ➤ Tarım arazilerinin kullanımında, sektörler arası planlamalara yönelik entegrasyonun olmaması, ➤ Güncel bir toprak veri tabanının bulunmaması, ➤ Toprak etüt ve arazi değerlendirme çalışmalarında farklı yöntem ve kriterlerin kullanılmasıdır.
Fırsatlar (F)	Tehditler (T)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kurum ve kuruluşların işbirliğinde istekli olması, ➤ Havza ölçeğinde planlama yapılmaya başlanması, ➤ Tarım Bilgi Sistemi çalışmalarına başlanmış olması, ➤ Tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmeler kapsamındaki yükümlülükler, ➤ 644 sayılı KHK ile mevzuata giren mekânsal strateji planı kavramı ile ülke düzeyinde üst ölçekli bütüncül bir planlama yapılmasına olanak sağlanmasıdır.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Artan tarım arazilerinin tarım dışı kullanım talepleri, ➤ Tarım dışı kullanım talepleri için alternatif alanların yaratılmaması, ➤ Yerleşim alanlarının sürekli ve aşırı büyümesi ile tarım arazilerinin yapılaşma baskısı altında kalması, ➤ Tarıma dayalı sanayinin kurulmasında toprak kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı hususunun tam olarak gözetilememesi, ➤ İklim değişikliği, küresel ısınma, çölleşme ve erozyondur.

EK 2. Meralara ilişkin GZFT analizi

Güçlü Yanlar (G)	Zayıf Yanlar (Z)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ 4342 sayılı Mera Kanunu'nun mevcudiyeti, ➤ Geleneksel bir hayvancılık kültürüne ve geniş ürün yelpazesine sahip olunması, ➤ Ülke koşullarına uygun çok sayıda yerli hayvan gen kaynaklarına sahip olunması, ➤ Üreticilerin eğitimi ve yayım faaliyetleri ile bilincin ve farkındalığının artırılmış olması.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uzun vadeli mera ve hayvancılık politikalarının bulunmaması, ➤ Hâlihazırdaki meraların, tarım arazisine dönüştürülmesi, ➤ Meralarda hayvanların aşırı otlatılması, üretim potansiyelinin düşük olması, merada otlatılan hayvanların içme suyu hususunda sıkıntı yaşamaması, ➤ Meraların önemi, iyi tarım uygulamaları, modern tarım tekniklerinin kullanımı, hayvan sağlığı gibi temel konularda eğitim noksanlığının bulunması, ➤ Üretici örgütlerinin yetersizliği, ➤ Nitelikli ve yeterli sayıda çoban, hayvan bakıcısı, sağımçı ve kahya ile onların sosyal güvence eksikliği.
Fırsatlar (F)	Tehditler (T)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Organik tarımın, yem bitkisi üretiminin, ürün münavebe sistemlerinin teşvik edilmesi, ➤ Hayvancılıkta teknolojik olanakların artması, ➤ İyi hayvancılık uygulamalarının artması, ➤ Meraların üretim kapasitesi ile biyolojik çeşitliliğinin iyileştirilmesine yönelik çalışmaların varlığı.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Genç üreticilerin kırdan kente olan göç eğilimi, gençlerin hayvancılığa olan eğiliminin azalması, ➤ Mera ve yaylaların bir bölümünde yaşanan güvenlik sorunları, ➤ Küresel iklim değişikliğinin ➤ Ekolojik değer konusunda farkındalığın bulunmaması.

EK 3. Ormancılığa ilişkin GZFT analizi

Güçlü Yanlar (G)	Zayıf Yanlar (Z)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ülkenin en ücra köşesine kadar yayılan, güçlü bir örgüt yapısının olması, ülke alanının yaklaşık 1/3'ünü oluşturan, çoğunluğu devlet mülkiyetindeki ormanların tek bir kurum tarafından koordinasyon içerisinde yönetilmesi, ➤ Ülkedeki devlet orman teşkilatı ve eğitim birimlerinin köklü bir geçmişe ve derin bir kurum kültürüne sahip olması, ilgi grupları arasında kurulmuş işbirliklerinin bulunması, ➤ Sektörün hem kırsal hem kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına önemli katkısının bulunması.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ormanların sağladığı faydaların ekonomik değerlendirmesinde zayıflıkların bulunması, ekolojik ve sosyal etkilerinin yeterince ölçülememesi, bunların izleme ve değerlendirilmesi ile ulusal muhasebe sistemine aktarılmasında eksikliklerin bulunması, ➤ Orman varlığı ile ilgili mülkiyet sorununun tam olarak çözülememiş, orman kadastro tescil çalışmalarının tamamlanamamış olması, ➤ Orman kaynaklarının ürettiği çıktılarının bir kısmının kayıt dışı kalması ve sayısal karşılıklarının hesaplanamaması.
Fırsatlar (F)	Tehditler (T)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ülkemizde ve dünyada doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi konusunda bilincin artması, ➤ Sürdürülebilir kalkınma anlayışının, çevre ve ormana yönelik bilincin dünyada ve ormancılık dışı sektörlerde gelişiyor olmasının bir sonucu olarak sektöre ilginin artması, yeni finansman ve proje olanaklarının doğması, ➤ Türkiye'nin artan uluslararası ilişkilerine paralel olarak, ormancılık sektörü mal ve hizmetlerine talebin ve beklentilerin artıyor olması, ➤ Ormancılık açısından zayıf ve desteklenmeyi bekleyen ülkelerle çevrilmiş bir konumda bulunması, özellikle Balkan ülkeleri ve Türki Cumhuriyetlerle ilişki açısından üstünlüklere sahip olması.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kırsal yoksulluk, orman köylülerinin gelir ve eğitim düzeylerinin düşük olması, ➤ Orman fakültesi sayısındaki yüksek artış ve ormancılık eğitimlerinde kalitenin azalması, ➤ Enerji sektörünün özellikle HES projeleri ile madencilik ve turizm sektörünün artan tahsis istekleriyle ormanların ve korunan alanların baskı altında tutulması, bu konularda tahsisleri kolaylaştırmaya yönelik mevzuat düzenlemelerinin ormanlardan korunan alanlara doğru yayılması, ➤ Küresel ısınmanın sürmesi halinde orman yangınlarının artması, yarı kurak ve kurak alan miktarının yükselmesi, ormancılık maliyetlerinin artması.

EK.4. Ekosisteme ilişkin GZFT analizi

Güçlü Yanlar (G)	Zayıf Yanlar (Z)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Korunması gereken alanların büyük çoğunluğunun koruma statüsüne kavuşmuş olması, ➤ Yaban hayatının korunması ve devamlılığının sağlanmasıyla ilgili uygulamaların başlamış olması, ➤ Başta amenajman planları olmak üzere, ekosistem tabanlı planlama konusunda adımların atılmış olması.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ormanların sağladığı faydaların ekonomik değerlendirmesinde zayıflıkların bulunması, ekolojik ve sosyal etkilerinin yeterince ölçülememesi, bunların izleme ve değerlendirilmesi ile ulusal muhasebe sistemine aktarılmasında eksikliklerin bulunması, ➤ Korunan alan yönetiminde arzu edilen düzeye çıkılamaması ve bu kapsamda bir sistemin (mevzuat, kurumsal yapı, insan kaynağı, süreç yönetimi gibi) kurulamamış olması, ➤ Biyolojik çeşitlilik yönetiminin bir parçası olarak bitki ve hayvan kaçakçılığıyla ilgili CITES uygulamalarının zayıf olması, ➤ Korunması gereken biyolojik çeşitlilik elemanları içerisinde kayıpların yaşanması.
Fırsatlar (F)	Tehditler (T)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ülkemizde ve dünyada doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi konusunda bilincin artması ➤ Türkiye ormancılık sektörünün ürettiği ekosistem hizmetlerine (su koruma, biyolojik çeşitliliğin sürekliliğini sağlama, iklim değişimi, gibi), odun dışı orman ürünlerine yönelik ulusal ve uluslararası artan ilgi.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Türkiye’de karantina uygulamalarının istenilen seviyeye gelmemesi, ➤ Yasadışı hayvan ve bitki ticareti.

EK.5. Seçilmiş bazı öğrenci çalışmaları

2/B Düzenlemelerinin GZTF Analizi İle Değerlendirilmesi

Güçlü Yönler
<ul style="list-style-type: none">
➤ Orman sınırları dışına çıkartılan yerlerde, tarım ve yerleşime elverişli arazi varlığının bulunması,
➤ Orman sınırları dışına çıkarma işlemleri ve değerlendirilmesine yönelik mevzuatın varlığı,
➤ 2/B alanında yerleşim amacıyla kullanılan yerlere ilişkin olarak geliştirilecek proje alanlarının uydu fotoğrafı, her ölçekteki plan, parselasyon planı, mülkiyet bilgileri, kadastral paftalar ve halihazırdaki haritalarla birlikte planlamaya konu edilmesi.
Tehditler
<ul style="list-style-type: none">
➤ Orman sınırları dışına çıkarma işlemleri nedeniyle orman alanlarının azaltılması,
➤ Orman sınırları dışına çıkarma işlemlerinin sürekli olacağı beklentisinin yeni orman işgallerini arttırması,
➤ Yeni ormanların işgal edilerek göçü ve çarpık kentleşmeyi hızlandırması.
Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">
➤ Başvuru yapılması ve hak sahipliği unsurlarının haklı da olursa dava açmama, dava açılmışsa vazgeçilmesine bağlanmış olması,
➤ İade edilecek taşınmazlara ilişkin hükümlerin sınırlı tutulması nedeniyle konu ile ilgili anlaşmazlıkların ve mağduriyetlerin giderilmesinde yaşanabilecek zorluklar,
➤ 6292 sayılı Kanun'un orman köylülerinin kalkındırılması ile ilgili bir yasa olmasına rağmen bu hususun ön planda tutulmaması,
➤ Başvuruların süresinin kısalığı nedeniyle başvuru yapmayan kullanıcıların doğrudan alım haklarının düşmesi ve getirilen kolaylıklardan yararlanamamaları.
Fırsatlar
<ul style="list-style-type: none">
➤ Orman sınırları dışına çıkartılan alandan daha fazla ağaçlandırma yapılabilme olanağı,
➤ Tarımsal üretimin arttırılması, özellikle organik tarımın yapılması ile tarım arazilerinin sürdürülebilir kalkınma açısından değerlendirilebilmesi,
➤ 2/B alanında kalması nedeniyle tapuları iptal edilenlerin mağduriyetleri giderilerek taşınmazlar bedelsiz olarak iade edilme olanağı sunması,
➤ Çarpık ve plansız yerleşim yerlerinin gecekondü önleme ve kentsel dönüşüm projeleri ile düzenli hale getirilmesi, kentsel altyapı ve üstyapının modernizasyonuna katkı sağlayabilmesi.

Kocaeli İli Kandıra İlçesi Namazgâh Barajı, terfi istasyonu ve terfi iletim hattı projesi

GZTF Analizi ile Namazgah Barajı, Terfi İstasyonu ve Terfi İletim Hattı Projesi'ne ilişkin mevcut faktörler ortaya konulmuştur. Söz konusu proje ile ilgili yapılacak planların stratejik hedefleri belirlenirken mevcut durumda sahip olduğu “*Güçlü Yönler ile Tehditler, Zayıf Yönler ve Fırsatlar*” eşleştirilerek sorunların giderilmesi ve projenin yararlılığının artırılması gerekmektedir.

1. Kandıra ilçesi kapsamında olmakla birlikte hem kent bütününde hem de bölge bütününde içme ve kullanma suyu teminine yönelik kapsamlı ve büyük projenin yöre halkına doğru bir şekilde anlatılmalı, böylelikle yöre halkı tarafından oluşan ön yargıların ve olumsuz yaklaşımların ortadan kalkmasını ve projeye paydaş olarak gerekli katkıların sağlanmasına olanak verilmeli ve bölge halkının ihtiyaçlarını karşılayacak yeni projelerin bir an önce hayata geçmesine ve uygulama araçlarının uygulanabilirliğine yardımcı olacak stratejilere yön verilmelidir.

2. Turizm potansiyeli fazla olan ilçede Namazgah Barajı'nın yapılmasının turizm faaliyetlerine pozitif katkı sağlayacak olması, sektörel gelişmişliğin artması, tarım alanlarında tarımsal faaliyetleri sınırlanan yöre halkının bu sektörde istihdam etmesini kolaylaştıracak stratejiler belirlenmelidir.

3. Su havzasının baraj yapımı ve koruma kuşaklarının belirlenmesi ile koruma altına alınması, bilinçsiz yapılan zirai ilaçlamaların gereksiz kullanımı ve kentleşme baskısının önüne geçecek stratejiler belirlenmelidir.

4. Havza alanlarına ilişkin mevzuatın varlığı, bilinçsiz tarımsal faaliyetlerin önüne geçilmesine ve temiz su teminindeki bürokratik engellerin aşılmasına yönelik stratejiler oluşturulmalıdır.

5. Bölge halkı tarafından etkin olarak kullanılan Namazgah Deresi'nin, baraj yapımı ve havza koruma alanları kapsamında kullanımının sınırlandırılması, bunun yanında alternatif su kaynakları tespit edilerek, bölgenin içme suyunu ihtiyacı karşılamalı ve barajın yeni kullanım olanakları kapsamında yeni üretim seçeneklerinin belirlenmesi ile daha verimli, planlı ve etkin üretim süreçlerini oluşturacak biçimde stratejiler geliştirilmelidir.

6. Namazgah Barajı projesi kapsamında su altında kalan tarım arazilerinin kamulaştırılmasında, barajın bölgeye kattı artı değer kapsamında arazi fiyatlarının değer kazanması bölge halkının mağdur edilmemesi sağlanmalıdır.

7. Namazgah Barajı projesiyle ilgili yüksek maliyetler, sektörel AR-GE eksikliği ve diğer teknik sorunların, suyun değerli bir kaynak olma potansiyeli ve artan tatlı su ihtiyacının farkındalığının her geçen gün anlaşılmasıyla koruma-kullanma dengesinin sağlanacağı çözüm önerilerini içeren bütüncül planlama stratejileri oluşturulmalıdır.

8. Suyun önümüzdeki yıllarda çok değerli bir kaynak olmasına ilişkin yaygın görüşün kuvvetlenmesine yönelik hazırlanacak stratejiler Namazgah Barajı ile ilgili olumsuz görüş ve haberlerin hızlıca değişmesine ve bu projenin hayata geçmesinin turizm faaliyetlerinin artması sağlanmalıdır.

Sapanca Gölü - Yuvacık Barajı arası terfi sistemi isale hattı

GZTF analizi sonucunda var olan projenin geliştirilmesi veya teşkil eden sorunların çözümü amacıyla, güçlü yanlarını belirlenip, bunları en uygun fırsatlarla eşleştirmesi yapılmış, zayıf ve tehdit edici yönleri azaltmayı hedefleyen bir çözüm önerileri getirilmiştir.

1. Kocaeli'nin su ihtiyacını karşılaması amacıyla kurulan terfi hattını iki yönlü çalıştırarak kışın barajdaki fazla suyu göle aktararak ve sadece barajda su kalmadığı zaman gölden su çekilerek, göl ekosisteminin korunması prensibinden ödün vermeyen ve oluşabilecek deprem, taşkınlık, kuraklık gibi doğal afetlerle ilgili oluşabilecek tehditleri önleyebilecek stratejiler geliştirilmelidir.

2. Yerel yönetimlerin güvenli içme-kullanma suyu temini ve sürdürülebilirliği çalışmaları konusundaki farkındalık düzeyinin yüksek olması ve kurumların su kaynaklarının koruma konusundaki istekleri projeye paydaş olarak gerekli katkıların sağlanmasına olanak verilmelidir. Bu kapsamda, yapılacak eğitimler, farkındalık seminerleri su ve diğer doğal kaynaklarının en etkili ve verimli bir şekilde kullanımına olanak sağlayarak artan nüfusun getirdiği su ihtiyacını dengeleyebilir ve yine fosil yakıtların kullanımının artması ile atmosferdeki sera gazlarının aşırı birikmesi sonucu "küresel ısınma" sorununa kısmen de olsa tedbirler alınmalıdır.

3. Yeni su kaynaklarının geliştirilmesi ve mevcutlarının korunması, gerek bireysel gerekse kurumsal düzeylerde bütüncül bir yaklaşım ile ele alınmalıdır. Kurumların görev, yetki ve sorumluluk tanımları açık bir şekilde yapılması oluşabilecek yetki karmaşasını önleyebilecek düzenleme yapılmalıdır. Diğer taraftan, gerek bireysel gerekse kurumsal düzeyde su tasarrufuna yönelik ilkeleri belirleyen yasalar çıkararak su verimliliği kavramını hayata geçirmek için ulusal bir politika izlenmelidir.

4. Sapanca Gölü - Yuvacık Barajı arası ham suyun transferi kapsamında isale hattının jeolojik ve topografik açıdan kullanımının sınırlandırılması, bunun yanında alternatif su kaynakları tespit edilerek bölgenin içme suyu ihtiyacının karşılanması ve barajın yeni kullanım olanakları kapsamında yeni üretim seçeneklerinin belirlenmesi ile daha verimli, planlı ve etkin bir sürdürülebilirlik çerçevesinde stratejiler geliştirilmelidir.

5. Suyun tek elden yönetilmemesi ve kontrol altında tutulamamasına karşın su ve çevre ile ilgili konularda artan bilincin kurumların su yönetimi planlamasını daha rahat uygulanmasını sağlayabilecek olmasıyla birlikte yenilikçi ve örnek teşkil edebilecek özgün stratejiler geliştirilmelidir.

6. İyi bir planlama yapılmasına karşın yetersiz fizibilite çalışması kuraklık durumundaki iki su havzasını tehdit altına alan azalan su riski alternatif olarak üçüncü bir su havzasının devreye sokulmasıyla ve kurumların ortaklaşa bir çözüm yaklaşımıyla ortadan kaldırılmalıdır.

EK 6. Konuya ilişkin teşvik, hibe ve kredi mekanizmaları

ÇABUK: Çölleşme/arazi bozulumu ve kuraklıkla (ÇABUK) mücadele, Ankara Girişimi'nde benimsenen üç ilkedен biridir. Bu kapsamda, insan merkezli ele alarak, arazi kullanıcılarının haklarını güçlendirerek ve tüm paydaşları etkin bir şekilde sürece dâhil ederek insan refahının artırılmasına yönelik faaliyetlere öncelik verilecektir.

Ankara Girişimi 2016-2019 yılları arasında kapsayan dört yıllık bir dönem için planlanmıştır. Türkiye, Ankara Girişimi için 2016-2019 yıllarını kapsayan dört yıllık zaman diliminde UNCCD Sekreteryasına 5 milyon ABD Doları katkı yapacaktır.

ÇATAK: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütölen çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programıdır. Bu program ile toprak ve su kalitesinin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilirliği, erozyonun önlenmesi ve tarımın olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alanların korunması amaçlanmaktadır.

ÇATAK Programı kapsamında destekleme yapılacak alanlarda, üç ayrı kategoride belirlenen uygulamalara 3 yıl süreyle ödeme yapılmaktadır. Bu kapsamda;

- *1 inci kategori:* Minimum toprak işlemleri tarım uygulamalarına 30 TL/da,
- *2 nci kategori:* Toprak ve su yapısının korunması ve erozyonun engellenmesi 60 TL/da,
- *3 ncü kategori:* Çevre dostu tarım teknikleri ve kültürel uygulamalarına 135 TL/da ödeme yapılmaktadır.

FAO: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün kısaltmasıdır. FAO-Türkiye Ortaklık Programı (FTPP)'nin kapsayıcı hedefi, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan ve Özbekistan'da gıda güvenliği ve kırsal yoksulluğun azaltılması konusunda yardım sağlamaktır.

Ayrıca, ormancılık ve balıkçılığı da kapsayan doğal kaynak yönetimine yönelik projelerin yürütölməsi de planlanmaktadır. FTTP'nin birinci dönemi (2007–2011) kapsamında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na toplam 10.000.000 ABD Doları ödeme gerçekleştirilmiş olup, ikinci dönem için de aynı ödeme

gerçekleştirilecektir. FAO kapsamında desteklenen projeler arasında Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Projesi yer almaktadır.

GEF: Küresel Çevre Fonudur. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın koordinasyonunda yürütülmektedir. Bir projenin GEF Fonu'na sunulması için; projeyi sunacak ülkenin biyolojik çeşitlilik ve iklim değişikliği konusunda yürürlükte bulunan Uluslararası Sözleşmelere taraf olması, projeyi sunacak ülkenin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nin hibe programından veya Dünya Bankası'nın kredi programından yararlanabiliyor olması ve projenin küresel öneme sahip olması gerekmektedir. 1 Milyon ABD Doları ile 50.000 ABD Doları arasında proje bütçe limiti bulunmaktadır.

IPARD: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı'nın İngilizce kısaltmasıdır. Kırsal Kalkınma Hibeleri (IPARD-II) 2014-2020 dönemini kapsamaktadır. IPARD-II Kırsal Kalkınma Programı çerçevesinde "tarım, çevre-iklim ve organik tarım tedbiri" başlığı altında projeler desteklenmektedir.

EK.7. Arazi Tahribatının Dengelenmesi (ATD)

Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “Arazi Tahribatının Dengelenmesi Ulusal Raporu”nda öne çıkan bazı hususlar aşağıda yer almaktadır. Türkiye’de tarım arazilerinde görülen arazi bozulmalarının nedenleri ve gerekli önlemler tabloda sunulmaktadır.

Arazi Bozulumu nedenleri	Gerekli önlemler	Hedefler
Tarım işletmelerinin küçülmesi ve çok parçalı olması	Optimum işletme büyüklüklerinin ekolojik bölgelere göre belirlenmesi. Miras hukukunda arazi parçalanmasının önlenmesine yönelik düzenlemeler	Arazi toplulaştırma çalışmaları tamamlanacaktır.
Eğimi yüksek arazilerde hatalı sürüm-ekim-dikim yapılması	Toprak korumalı tarımın uygulanmasının yaygınlaştırılması	Toprak korumalı tarım uygulanması teşvik edilecek ve desteklenecektir.
Tarım arazilerinin tarım dışı kullanımı	Arazi kullanım planlarının tamamlanması. Büyük Tarım ovalarının belirlenmesi ve tarımsal SİT alanı olarak tescil edilmesi.	5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu’nun ilgili maddelerinin ödünsüz uygulanacaktır.
Geleneksel sulama yöntemlerinin kullanılması ve bilinçsiz sulama	Borulu sulama sistemlerine geçilmesi, aşırı sulamalardan kaçınılması arazinin tuzlanmasını önleyecektir	2023 yılında sulama alanlarının 8.5 milyon hektara ulaşması hedeflenmektedir.
Arazi ıslahı çalışmalarının yetersizliği	Hatalı sulama uygulamaları sonucu tuzlanan ve çoraklaşan arazilerin tekniğine uygun ıslah edilmesi	Arazi ıslah çalışmaları tamamlanacaktır.
Yaygın anız yangınları	Toprağın biyolojik, fiziksel ve kimyasal tapısında olumsuzluklar yaratan anız yakmalarının önlenmesi	Anız yakılmasını yasaklayan kanun ödünsüz uygulanacaktır.

Arazi bozulumu, Birleşmiş Milletler tarafından, kuru ve sulu tarım alanlarında veya çayır, mera, ve ormanlık alanlarda meydana gelen biyolojik ve ekonomik üretim kayıpları ve sorunları olarak tanımlanmaktadır. Arazi bozulumu ayrıca antropojenik faaliyetler veya doğal biyofizik evrim sonucu araziden elde edilen ekosistem mal ve hizmetlerinde ekonomik değer azalması olarak ele alınmaktadır.

Arazi bozulumu çoğunlukla; ormanların yok edilmesi, aşırı otlatma, monokültür, tuzlama, yanlış gübre veya kimyasal kullanımı, kötü tarım uygulamaları, toprak erozyonu gibi yanlış arazi yönetiminin bir sonucu olarak meydana gelmektedir.

Araziyi ve arazinin sağladığı hizmetleri hesaplarken, uygulayıcılar bütün toplumun bakış açısını bir bütün olarak ele almaktadır. Bu bakış açısı bütünsel bir yaklaşımı bir araya getirmekte ve uygulayıcının tüm toplum için olası en iyi kararları alarak bir politika geliştirmesine olanak sağlamaktadır.

Arazi Bozulununun Ekonomisi (Economics of Land Degredation-ELD) Girişimi, sürdürülebilir arazi yönetimi uygulamalarından elde edilen potansiyel faydaları vurgulayan genel bir yaklaşım olup, arazi bozulununun ekonomik değerlendirilmesi konusuna küresel bir farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, gerek yerel gerekse de küresel boyutta uygulanabilir bir ekonomik değerlendirme metodolojisi sağlayarak, karar vericileri bilgili hale getirerek, sürdürülebilir kırsal kalkınmayı ve küresel gıda, enerji ve su güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir.

EK. 8. 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu

Kanun No. 5403

Kabul Tarihi : 03.07.2005

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı; toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak, plânlı arazi kullanımını sağlayacak usûl ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmesi, sınıflandırılması, arazi kullanım plânlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasına ilişkin sorumluluk, görev ve yetkilerin tanımlanması ile ilgili usûl ve esasları kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. — Bu Kanunda geçen;

- a) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
- b) Kurul: Toprak Koruma Kurulunu,
- c) Toprak: Mineral ve organik maddelerin parçalanarak ayrışması sonucu oluşan, yeryüzünü ince bir tabaka halinde kaplayan, canlı ve doğal kaynağı,
  - ç) Arazi: Toprak, iklim, topografya, ana materyal, hidroloji ve canlıların değişik oranda etkisi altında bulunan yeryüzü parçasını,
  - d) Tarım arazisi: Toprak, topografya ve iklimsel özellikleri tarımsal üretim için uygun olup, hâlihazırda tarımsal üretim yapılan veya yapılmaya uygun olan veya imar, ihya, ıslah edilerek tarımsal üretim yapılmaya uygun hale dönüştürülebilen arazileri,
  - e) Mutlak tarım arazisi: Bitkisel üretimde; toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerinin kombinasyonu yöre ortalamasında ürün alınabilmesi için sınırlayıcı olmayan, topografik sınırlamaları yok veya çok az olan; ülkesel, bölgesel veya yerel önemi bulunan, hâlihazır tarımsal üretimde kullanılan veya bu amaçla kullanıma elverişli olan arazileri,
  - f) Özel ürün arazisi: Mutlak tarım arazileri dışında kalan, toprak ve topografik sınırlamaları nedeniyle yöreye adapte olmuş bitki türlerinin tamamının tarımının yapılamadığı ancak özel bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği ile su ürünleri yetiştiriciliğinin ve avcılığının yapılabildiği, ülkesel, bölgesel veya yerel önemi bulunan arazileri,
  - g) Dikili tarım arazisi: Mutlak ve özel ürün arazileri dışında kalan ve üzerinde yöre ekolojisine uygun çok yıllık ağaç, ağaççık ve çalı formundaki bitkilerin tarımı yapılan, ülkesel, bölgesel veya yerel önemi bulunan arazileri,
  - ğ) Marjinal tarım arazisi: Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri ve dikili tarım arazileri dışında kalan, toprak ve topografik sınırlamalar nedeniyle üzerinde sadece geleneksel toprak işlemeli tarımın yapıldığı arazileri,
  - h) Yeter büyüklükte tarımsal arazi parseli: Makineli tarımda toplam işlem zamanları ve alan kayıplarını optimum yapabilen, arazi nitelikleri, ürün deseni ve potansiyeline göre Bakanlık tarafından belirlenen ve daha fazla küçültülemeyecek en küçük parsel büyüklüğünü,

1) Yeter gelirli tarımsal işletme: Bir tarım işletmesinde üretim faktörlerinin rasyonel kullanımına olanak vererek işletmenin gelişmesini temin eden, ailenin ekonomik ve sosyal gelişimini temin edecek gelir ile tarımsal yapının muhafazası ve tarımın sürekliliğini sağlayan en küçük işletme büyüklüğünü,

i) Tarım dışı alanlar: Üzerinde toprak bulunmayan çıplak kayalar, daimi karla kaplı alanları, ırmak yataklarını, sahil kumullarını, sazlık ve bataklıkları, askeri alanları, endüstriyel, turizm, rekreasyon, iskân, altyapı ve benzeri amaçlarla plânlanmış arazileri,

j) Sulu tarım arazisi: Tarımı yapılan bitkilerin büyüme devresinde ihtiyaç duyduğu suyun, su kaynağından alınarak yeterli miktarda ve kontrollü bir şekilde karşılandığı arazileri,

k) Tarımsal amaçlı yapılar: Toprak koruma ve sulamaya yönelik altyapı tesisleri, entegre nitelikte olmayan hayvancılık ve su ürünleri üretim ve muhafaza tesisleri ile zorunlu olarak tesis edilmesi gerekli olan müştemilatı, mandıra, üreticinin bitkisel üretime bağlı olarak elde ettiği ürünü için ihtiyaç duyacağı yeterli boyut ve hacimde depolar, un değirmeni, tarım alet ve makinelerinin muhafazasında kullanılan sundurma ve çiftlik atölyeleri, seralar, tarımsal işletmede üretilen ürünün özelliği itibarıyla hasattan sonra iki saat içinde işlenmediği takdirde ürünün kalite ve besin değeri kaybolması söz konusu ise bu ürünlerin işlenmesi için kurulan tesisler ile Bakanlık tarafından tarımsal amaçlı olduğu kabul edilen entegre nitelikte olmayan diğer tesisleri,

l) Arazi yetenek sınıflaması: Toprak bozulmasına neden olmayacak şekilde arazinin en uygun kullanım şeklini belirlemek için kullanım ve koruma verilerini bir araya getirerek temel toprak etütlerine ve iklim koşullarına dayalı yapılan plânlamalara yönelik arazi sınıflamasını,

m) Arazi kullanım plânlaması: Her ölçekte plânlamaya temel oluşturmak üzere, toprağın ve diğer çevresel kaynakların bozulmasını önlemek için ekolojik, toplumsal ve ekonomik şartlar gözetilerek sürdürülebilirlik ilkesine uygun, farklı arazi kullanım şekillerini oluşturmaya yönelik toprak ve su potansiyelinin belirlenip, sistematik olarak değerlendirilmesini ve birbirleri ile olan ilişkilerini ortaya koyan rasyonel arazi kullanım plânlarını,

n) Tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projeleri: Tarım alanlarında yörenin ekolojik, ekonomik ve toplumsal özellikleri dikkate alınarak toprakların sürekli üretkenliğini sağlayacak tarım tekniklerini, toprak, su, bitki ve insan ilişkileri ile toprak korumaya yönelik diğer fiziksel, kimyasal, kültürel ve bitkisel düzenlemeleri kapsayan rasyonel tarımsal arazi kullanım plân ve projelerini,

o) Toprak koruma projeleri: Toprağın doğal veya insan faaliyetleri sonucu yok olmasını, bozulmasını veya zarar görmesini önlemek ve sürekli üretken kalmasını sağlamak için yapılan fiziksel, kültürel ve bitkisel tedbirleri kapsayan projeleri,

ö) Arazi toplulaştırması: Arazilerin doğal ve yapay etkilerle bozulmasını ve parçalanmasını önlemek, parçalanmış arazilerde ise doğal özellikleri, kullanım bütünlüğü ve mülkiyet hakları gözetilerek birden fazla arazi parçasının birleştirilip ekonomik, ekolojik ve toplumsal yönden daha işlevsel yeni parsellerin oluşturulmasını ve bu parsellerin arazi özellikleri ve alanı değerlendirilerek kullanım şekillerinin belirlenmesini, köy ve arazi gelişim hizmetlerinin sağlanmasını,

p) Toplulaştırma proje sahası: Toplulaştırma projesinin uygulanacağı sınırlar içinde kalan alanı,

r) Arazi bozulması: Arazinin doğal veya yapay etkiler sonucu özelliklerinin değişikliğe uğraması ile ekonomik ve ekolojik işlevlerinin azalması veya yok olmasını,

s) Toprak veri tabanı: Arazi ve toprak kaynaklarının nitelikleri ile birlikte belirlenerek kayıt altına alındığı veri tabanını,

ş) Tahsis: Bu Kanun kapsamında değerlendirilmek üzere, Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlardan, vasfi ve hâlihazır kullanım şekline bakılmaksızın toplulaştırma kapsamında değerlendirilebilecek yerlerin, Maliye Bakanlığı tarafından Bakanlığa tahsis edilmesini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Arazi Mülkiyet Hakkının Kullanımı ve Toprak Koruma Kurulu

Arazi mülkiyet hakkının kullanım esası

MADDE 4. — Devletin hüküm ve tasarrufu altında ve Hazinesinin özel mülkiyetinde olan araziler ile kamu kurumlarına, gerçek ve tüzel kişilere ait olan arazilerin mülkiyet hakkı kullanılırken toprağın; bitkisel üretim fonksiyonu, endüstriyel, sosyo-ekonomik ve ekolojik işlevlerinin tamamen, kısmen veya geçici olarak engellenmemesi amacıyla araziyi kullananlar, bu Kanunun öngördüğü tedbirleri almakla yükümlüdür.

Toprak Koruma Kurulu

MADDE 5. — Her ilde, valinin başkanlığında, ildeki tarımdan sorumlu birim amiri tarafından başkan yardımcılığı ve sekreteryaya hizmetleri görevi yürütülmek üzere, ilde plân yapma yetkisine sahip kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerden, üç birimin ve Maliye Bakanlığının ildeki üst düzey temsilcisi ile plânlama ve/veya toprak koruma konularında ulusal ölçekte faaliyette bulunan kamu kurumu niteliğini haiz meslek kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının yerel temsilcilerinden üç kişi olmak üzere Kurul oluşturulur. Kurulun gündeminde bulunan araziler özel kanunlarla koruma altına alınmış alanlar, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün proje alanı veya 22.11.1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununa göre uygulama alanı ilân edilen yerlerden ise bu alanlarda uygulama yapan birimin yetkili temsilcisi de Kurula dâhil edilir.

Kurulun kuruluşu, çalışma usûl ve esasları Bakanlık tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Kurulun görevleri

MADDE 6. — Kurulun görevleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Arazi kullanılan tüm faaliyetlerde, arazinin korunması, geliştirilmesi ve verimli kullanılmasına yönelik inceleme, değerlendirme ve izleme yapmak, ortaya çıkan olumsuzlukları belirlemek, toprak korumayı ve bununla ilgili sorunları giderici önlemleri almak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak için görüş oluşturmak.

b) Arazi kullanımını gerektiren tüm girişimleri yönlendirmek üzere, yerel plân veya projelerin uygulanması amacıyla takibini yapmak.

c) Toprak koruma önlemlerinin yerine getirilmesi sürecini yerel ölçekte izlemek, değerlendirmek ve çözümleyici öneriler geliştirmek, hazırlanacak toprak koruma ve arazi kullanım plânları doğrultusunda, yerel ölçekli yıllık iş programları için görüş oluşturmak ve uygulamaya konulmasının takibini yapmak.

ç) Ülkesel, bölgesel veya yerel ölçekli yapılan plânlar arasındaki uyumu denetlemek.

d) Kanunda yer alan konularla ilgili başvuruları almak ve ilgililere aktarmak.

e) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Toprak ve Arazi Varlığının Belirlenmesi

Toprak ve arazi varlığının belirlenmesine ilişkin esaslar

MADDE 7. — Bakanlık, toprak koruma ve kullanmaya yönelik farklı sistemler kullanarak arazi ve toprakla ilgili sınıflamaları ve haritaları yapar veya yaptırır.

Toprak ve arazi varlığının belirlenmesi, sınıflandırılması, etüt, analiz ve sınıflama ile ilgili standart oluşturulması, harita ve veri tabanının hazırlanması ve kullanıcıların hizmetine sunulmasına ilişkin usûl ve esaslar, Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Tarım arazilerinin sınıflandırılması ve arazi parsel büyüklüklerinin belirlenmesi

MADDE 8. — Tarım arazileri; doğal özellikleri ve ülke tarımındaki önemine göre, nitelikleri Bakanlık tarafından belirlenen mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ve marjinal tarım arazileri olarak sınıflandırılır. Ayrıca Bakanlık tarım arazilerinin korunması, geliştirilmesi ve kullanımı ile ilgili farklı sınıflandırmalar yapabilir.

Tarımsal faaliyetin ekonomik olarak yapılabilirdiği en küçük alana sahip ve daha fazla küçülmemesi gereken yeter büyüklükteki tarımsal arazi parsel büyüklüğü, bölge ve yörelerin toplumsal, ekonomik, ekolojik ve teknik özellikleri gözetilerek, Bakanlık tarafından belirlenir.

Kamu yatırımları için ihtiyaç duyulan yerler hariç olmak üzere tarım arazileri, belirlenen yeter büyüklükteki tarımsal arazi parsellerinden daha küçük parçalara bölünemez. Miras yolu ile intikallerde yeter büyüklükteki parseller oluşturulamıyorsa ifraz yapılmaz; ortak kullanım, kiralama veya satış yoluna gidilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Toprakların Korunması ve Arazi Kullanımı

Toprakların korunması

MADDE 9. — Arazi kullanımını gerektiren her türlü girişim ve yatırım sürecinde toprakların korunması, doğal ve yapay olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarının önlenmesi; arazi kullanım plânları, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projeleri ile toprak koruma projelerinin uygulamaya konulması ile sağlanır.

Arazi kullanım plânlarının yapılması

MADDE 10. — Arazi kullanım plânları ile ülkesel ve bölgesel plânlamalara temel oluşturan ve diğer fizikî plânlamalara veri teşkil eden; su potansiyeli, toprak veri tabanı ve haritaları esas alınarak çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda toprağın niteliği, arazinin yeteneği ve diğer arazi özellikleri gözetilerek uygun arazi kullanım şekilleri belirlenir.

Bakanlık tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan arazi kullanım plânlarında; yerel, bölgesel ve ülkesel ölçekte tarım arazileri, mera arazileri, orman arazileri, özel kanunlarla belirlenen alanlar, yerleşim alanları, sosyal ve ekonomik amaçlı altyapı tesisleri ile diğer arazi kullanım şekillerine yer verilir. Bakanlık, arazi kullanım plânlarının hazırlanmasını ihtiyaca göre valiliklere devredebilir.

Özel kanunlarla belirlenen veya belirlenecek alanlarda, ilgili kanun hükümleri saklı kalmak kaydı ile arazi kullanım plânlarında yer verilen kullanım şekilleri, ilgili kanunlar kapsamında sorumlu bakanlık veya kuruluşlar tarafından değerlendirilir.

Tarım arazileri, bu Kanunda belirtilen istisnalar hariç olmak üzere, arazi kullanım plânlarında belirtilen amaçları dışında kullanılamaz.

Arazi kullanım plânının hazırlanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Bakanlık tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerinin hazırlanması

MADDE 11. — Tarım arazilerinde toprağın kimyasal, fiziksel ve biyolojik özelliklerinin sürekli üretim sağlayacak şekilde korunarak kullanımı için, en az bir ziraat mühendisi sorumluluğunda tarımsal amaçlı arazi kullanım plân veya projeleri, valilikler tarafından hazırlanır veya hazırlattırılır.

Tarımsal amaçlı arazi kullanım plân veya projelerinin hazırlanmasında, çiftçilerin ve arazi sahiplerinin görüşleri alınır.

Arazi sahipleri ve arazi kullanıcıları, hazırlanan plân ve projelere uymakla yükümlüdür.

Tarımsal amaçlı arazi kullanım plân veya projelerinin uygulanacağı arazinin sınırları, büyüklüğü ve uygulama ile ilgili diğer usûl ve esaslar, Bakanlık tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Toprak koruma projelerinin hazırlanması

MADDE 12. — Toprağın bulunduğu yerde, doğal fonksiyonlarını sürdürdürebilmesinin sağlanması amacıyla korunması esastır.

Kentsel yerleşim amaçlı imar plânı bulunan yerler dışında, zorunlu olarak kazı veya dolgu gerektiren herhangi bir arazi kullanım faaliyeti sonucu toprak kayıpları ve arazi bozulmaları söz konusu ise arazi kullanıcıları tarafından toprak koruma projeleri hazırlanır veya hazırlattırılır.

Toprak koruma projeleri arazi bozulmalarını ve toprak kayıplarını önlemek için gerekli olan sekileme, çevirme, koruma duvarı, bitkilendirme, arıtma, drenaj gibi imalat, inşaat ve kültürel tedbirleri içerir, en az bir ziraat mühendisi sorumluluğunda hazırlanır ve valilik tarafından onaylanır.

Heyelan, sel ve rüzgar gibi doğal olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarını önlemek için valilikler, toprak koruma projelerini hazırlatarak uygulamasını yapar veya yaptırır.

Toprak koruma projelerinin gerekliliği, hazırlanması, uygulanması, yetki ve sorumlulukların belirlenmesi ile ilgili usûl ve esaslar, Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı

MADDE 13. — Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz. Ancak, alternatif alan bulunmaması ve Kurulun uygun görmesi şartıyla;

- a) Savunmaya yönelik stratejik ihtiyaçlar,
- b) Doğal afet sonrası ortaya çıkan geçici yerleşim yeri ihtiyacı,
- c) Petrol ve doğal gaz arama ve işletme faaliyetleri,
- ç) İlgili bakanlık tarafından kamu yararı kararı alınmış madencilik faaliyetleri,
- d) Bakanlıklarca kamu yararı kararı alınmış plân ve yatırımlar,

İçin bu arazilerin amaç dışı kullanım taleplerine, toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile Bakanlık tarafından izin verilebilir.

Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri dışında kalan tarım arazileri; toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile valilikler tarafından tarım dışı kullanımlara tahsis edilebilir.

Tarımsal amaçlı yapılar için, projesine uyulması şartıyla ihtiyaç duyulan miktarda her sınıf ve özellikteki tarım arazisi valilik izni ile kullanılır.

Birinci fıkranın (c) ve (ç) bentleri kapsamında izin alan işletmeciler, faaliyetlerini çevre ve tarım arazilerine zarar vermeyecek şekilde yürütmekle ve kendilerine tahsis edilen yerleri tahsis süresi bitiminde eski vasfına getirmekle yükümlüdürler.

Bu madde kapsamında valiliklerce verilen kararlara yapılan itirazlar, Bakanlık tarafından değerlendirilerek karara bağlanır.

Tarım arazilerinin korunması ve amaç dışı kullanımına dair uygulamaların usûl ve esasları tüzükle düzenlenir.

Tarımsal potansiyeli yüksek büyük ovaların belirlenmesi ve korunması

MADDE 14. — Tarımsal üretim potansiyeli yüksek, erozyon, kirlenme, amaç dışı veya yanlış kullanımlar gibi çeşitli nedenlerle toprak kaybı ve arazi bozulmalarının hızlı geliştiği ovalar; kurul veya kurulların görüşü alınarak, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile büyük ova koruma alanı olarak belirlenir.

Büyük ovalardaki koruma ve geliştirme amaçlı tarımsal altyapı projeleri ve arazi kullanım plânları, kurul veya kurulların görüşleri dikkate alınarak, Bakanlık ve valilikler tarafından öncelikle hazırlanır veya hazırlattırılır.

Büyük ovalarda bulunan tarım arazileri hiçbir surette amacı dışında kullanılamaz. Ancak alternatif alan bulunmaması, kurul veya kurullarca uygun görüş bildirilmesi şartıyla;

a) Tarımsal amaçlı yapılar,

b) Bakanlık ve talebin ilgili olduğu Bakanlıkça ortaklaşa kamu yararı kararı alınmış faaliyetler,

İçin tarım dışı kullanımlara Bakanlıkça izin verilebilir.

Büyük ova koruma alanlarının belirlenmesi ve korunmasına ilişkin usûl ve esaslar tüzükle düzenlenir.

Erozyona duyarlı alanların belirlenmesi ve korunması

MADDE 15. — Doğal ve yapay olaylar sonucu toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri bozulmuş veya bozulma ihtimali olan araziler ile millenmeden önemli derecede etkilenen baraj, gölet ve benzeri rezervuar havzalarında toprak kayıplarını ve millenmeyi önlemek, koruma, geliştirme ve kullanmayı esas alan teknikleri yerleştirmek amacıyla, kurulların görüşü alınarak, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile erozyona duyarlı alanlar belirlenir.

Erozyona duyarlı arazilerin belirlenmesi ve korunması amacıyla bu arazilerin kullanım plânları ve altyapı projeleri; kurulların görüşleri dikkate alınarak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet alanları ile sınırlı olmak kaydıyla, kamu kuruluşlarının birbirlerine bağlı hizmetlerini aksatmayacak şekilde bir uyum ve zaman plânlaması içerisinde, havza bazında ilgili kamu kuruluşları tarafından yapılır veya yaptırılır. Bu amaçla yapılan veya yaptırılan rüzgar perdeleri, sekiler, sel oyuntusu önleme yapıları gibi fizikî yapıların korunması, arazi sahiplerine aittir.

Bakanlık; kurak, yarı kurak ve az yağışlı yerlerde iklim değişiklikleri ve insan faaliyetleri de dâhil olmak üzere, çeşitli nedenlerle toprak bozulması görülen çölleşmeye maruz alanlarda ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ile işbirliği yaparak gerekli önlemleri alır veya aldırır.

Erozyona duyarlı alanların belirlenmesi ve korunmasına ilişkin usûl ve esaslar, Bakanlık tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Toprak kirliliğinin izlenmesi ve önlenmesi

MADDE 16. — Valilikler, tarımsal veya tarım dışı faaliyetlerden kaynaklanan toprağı kirletici ve bozucu olumsuzlukların izlenmesi ve giderilmesi için gerekli önlemleri alır ve aldırır.

Toprağı kirletenlere 9.8.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Arazi toplulaştırması ve dağıtımı

MADDE 17. — Arazinin rasyonel kullanımını sağlamak amacıyla parsel büyüklüklerinin optimum ölçülerde oluşması için, arazinin yarısından çoğuna malik bulunan ve sayıca maliklerin yarısından fazlasını oluşturanların muvafakati üzerine isteğe bağlı, Bakanlığın veya kurulların talebi üzerine kamu yararı gözetilerek isteğe bağlı olmaksızın, Bakanlar Kurulu kararı ile arazi toplulaştırma proje sahası belirlenir ve uygulanır.

Bakanlar Kurulunun bu kararı toplulaştırma ve diğer işlemler yönünden kamu yararı kararı sayılır. Bu karar sonucu isteğe bağlı olarak veya maliklerin muvafakati aranmaksızın proje bazında arazi toplulaştırması, köy gelişim ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile kırsal alan düzenlemesi Bakanlık tarafından yapılır veya yaptırılır. Uygulamada isteğe bağlı toplulaştırmalara öncelik tanınır.

Toplulaştırma sahası olarak tespit edilen yerlerde bulunan Hazinesinin özel mülkiyetinde ve Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ve toplulaştırma amaçlarına uygun olarak değerlendirilmesi mümkün olan tarım arazileri, Bakanlığın talebine istinaden vasfına ve mevcut kullanım şekline bakılmaksızın Maliye Bakanlığınca Bakanlığa tahsis edilir.

Ekonomik ölçekte, yaşayabilir ve gelişebilir tarım işletmeleri oluşturmak için tarım arazisi bulunmayan veya yetersiz olan çiftçilere, tarımsal işletme kurabilmeleri veya mevcut olanı geliştirmeleri amacıyla, toplulaştırma kapsamında tahsis edilen yerler Bakanlıkça bedeli mukabilinde dağıtılabilir.

Bakanlık, yeter büyüklükte olmayan tarımsal arazi parsellerini gerektiğinde toplulaştırma ve bu Kanun kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir. Toplulaştırma uygulamalarında, tahsisli araziler ile birlikte bu araziler kullanılarak yeter büyüklükte yeni parseller oluşturulur ve bu parseller; arazisi kamulaştırılan veya yeter büyüklükte tarım arazisi olmayan yöre çiftçilerine öncelikli olmak üzere rayiç bedeli üzerinden ve Bakanlıkça belirlenecek usûl ve esaslara göre Maliye Bakanlığınca tarafından doğrudan satılır. Bu amaçla yapılan kamulaştırma ve satımlara konu olan işlemler ve düzenlenen kâğıtlar Katma Değer Vergisi hariç her türlü vergi, resim, harç ve katkı payından müstesnadır.

Toplulaştırma sonucu oluşturulan parsellerin alanı ve arazi özellikleri birlikte değerlendirilir ve gerçek kişilere, kamu ve özel hukuk tüzel kişilere ait toplulaştırmaya konu arazilerden yol, kanal, tahliye kanalı gibi kamunun ortak kullanacağı yerler için en fazla yüzde onu kadar ortak tesislere katılım payı düşülür. Katılım payı için bedel ödenmez. Katılım payı dışında kesilen arazi öncelikle varsa eş değer tahsisli arazilerden karşılanır, yoksa kamulaştırılır.

Toplulaştırma sahası ilân edilen yerlerle ilgili Bakanlar Kurulu kararı Resmî Gazete’de yayımlandıktan sonra toplulaştırma işlemleri sonuçlanıncaya kadar bu alanlarda toplulaştırmaya konu arazilerin mülkiyet ve zilyetliğinin devir, temlik, ipotek ve satış vaadi işlemleri projeyi uygulayan birimin iznine bağlıdır.

Toplulaştırma çalışmaları ile ilgili usûl ve esaslar tüzükle düzenlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Özendirme, Denetim, Yaptırımlar, Gelir ve Giderler

Özendirme

MADDE 18. — Toprağın korunması, üretim gücünün geliştirilerek sürdürülmesi, arazinin iyileştirilmesine yönelik toprak ıslahı ve tarla içi geliştirme etkinlikleri,

yeteneğe uygun arazi kullanımı konularında projeye dayalı yatırım yapan, toprak işleme, sulama ve yetiştirme tekniklerini uygulayan üreticilere, tarımsal desteklemelerde öncelik verilir, yatırımları Bakanlık imkânlarıyla desteklenir.

Denetim

MADDE 19. — Bu Kanunun uygulamasında denetim görevini Bakanlık, valilikler veya kurullar yapar ya da yaptırır. Bu Kanunda yer alan projelerle ilgili denetim örnekleme yöntemiyle yapılır ve sonucundan Bakanlık ve kurullara bilgi verilir. Uygulamada etüt, sınıflama, analiz gibi toprak ve arazi ile ilgili teknik konularda denetim görevini Bakanlık yapar veya yaptırır. Kurul üyesi kurum veya kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları tespit ettikleri arazi bozulmaları ve toprak kayıpları ile ilgili faaliyetler hakkında valiliklere ihbarda bulunabilir. Valilikler konuyu inceleyerek, sonucu en geç üç ay içerisinde, ihbarı yapana bildirmek zorundadır.

Tarım arazilerinin yanlış kullanımlarında uygulanacak cezalar

MADDE 20. — Tarımsal amaçlı arazi kullanımlarında, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerine uyulması zorunludur.

Bu plân veya projelere aykırı hareket edilerek arazi tahrip edilmiş veya diğer koruma ve üretim yapılarına zarar verilmiş ise valilikçe tespit yaptırılarak sorumlular bir kez uyarılır ve projeye uygunluk sağlanması için azami üç ay süre verilir. Bu sürenin sonunda aykırı kullanımların devam etmesi durumunda faaliyet durdurulur. Valilikçe arazinin eski haline dönüştürülmesi için yapılan tüm masraflar sorumlulardan tahsil edilir. Ayrıca, araziye zarar verenlere, tahrip edilen mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri ve dikili tarım arazilerinin her metre karesi için bir Yeni Türk Lirası, marjinal tarım arazilerinin her metre karesi için elli Yeni Kuruş idarî para cezası verilir.

Valiliğin yaptıracağı tespitlerle plân veya projelere uyulduğu ve arazi tahribatının durduğu belirlenirse sınırlama ve hak mahrumiyetleri ortadan kalkar.

Tarım dışı amaçlı arazi kullanımlarına ilişkin cezalar ve yükümlülükler

MADDE 21. — Tarım dışı arazi kullanımlarında toprak koruma projelerine uyulması zorunludur.

Tarım dışı arazi kullanımına izinsiz başlanması veya hazırlanan toprak koruma projelerine uyulmaması halinde, aşağıdaki işlemler gerçekleştirilir ve yaptırımlar uygulanır:

a) Arazi kullanımı için izinsiz işe başlanılmış ve çalışmalar devam ediyorsa; valilik işi tamamen durdurur, yapılan iş tamamlanmış ise kullanımına izin verilmez. Kullanılan arazi tarım dışı amaçlı kullanıma uygun yerlerden ise kullanılan alanın her metre karesi için bir Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir ve bu Kanunda öngörülen tedbirlerle birlikte gerekli izinlerin alınması şartıyla işin tamamlanmasına veya iş bitmiş ise kullanımına izin verilir.

Arazi kullanım plânlarında, tarımsal amaçlı kullanım için ayrılmış arazilerde, izinsiz yapılan bütün yapılar yıkılır ve temizlenir. Arazinin yeniden eski haline gelmesi için yapılan masraflar sorumlulardan tahsil edilir. Ayrıca, zarar verilen tarım arazilerinin, her metre karesi için iki Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir.

b) Toprak koruma projelerine aykırı hareket ederek arazinin tahribine ve/veya diğer koruma ve üretim yapılarına zarar verilirse valilik tarafından sorumlular bir kez uyarılır ve projeye uygunluk sağlanması için azami üç ay süre verilir. Bu sürenin sonunda aykırı kullanımların devam etmesi durumunda yapılan işler valilikçe tamamen durdurulur, verilen kullanım izni iptal edilir ve zarar verilen mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri ve dikili tarım arazilerinin her metre karesi için iki Yeni Türk Lirası, marjinal tarım arazilerinin her metre karesi için bir Yeni Türk Lirası idarî para cezası

verilir. Arazinin temizlenmesi ve eski haline dönüştürülmesi için yapılacak masraflar ve verilen bu cezalar sorumlulardan tahsil edilir.

Toprak koruma projelerinin bulunmaması, yetersizliği veya zamanında gerekli tadilatların yapılmaması sonucu arazi tahribi veya toprak kayıpları söz konusu olursa meydana gelecek zararlardan; proje hazırlanmasına gerek olmadığına karar verenler, proje hazırlanmış ise projeyi hazırlayan ve onaylayanlar sorumludur. Sorumlular, kusurlu bulunan fiillerinin niteliğine göre 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kamu görevlilerine ait hükümleri uyarınca cezalandırılırlar.

İdarî cezalara itiraz ve para cezalarının tahsili

MADDE 22. — Bu Kanunda yazılı olan idarî cezalar o yerin en büyük mülki amiri tarafından verilir. Verilen idarî cezalara dair kararlar ilgililere 11.2.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz, idarece verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. İtiraz, zaruret görülmeyen hallerde evrak üzerinde inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır. Bu Kanuna göre verilen idarî para cezaları 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca tahsil olunur.

Gelir ve giderler

MADDE 23. — Bu Kanun hükümlerine göre tahsil edilen her türlü gelir ve cezalar, genel bütçeye gelir kaydedilir. Kanunun uygulanmasına ilişkin gerekli ödenek Bakanlık bütçesinde öngörülür.

ALTINCI BÖLÜM

Tüzük ve Yönetmelikler, Değiştirilen, Geçici ve Son Hükümler

Tüzük ve yönetmelikler

MADDE 24. — Bu Kanunun uygulanmasına dair tüzükler Bakanlar Kurulu tarafından, yönetmelikler ise ilgili kurum ve kuruluşların görüşü alınarak Bakanlık tarafından; Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde yürürlüğe konulur.

MADDE 25. — 3.5.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (c) bendi eklenmiştir.

c) Tarım arazileri, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda belirtilen izinler alınmadan tarımsal amaç dışında kullanılmak üzere plânlanamaz.

MADDE 26. — 21.6.1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanununun 14 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sulu veya kuru arazi ayrımı, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hükümlerine göre yapılır.

4342 sayılı Mera Kanununun 7 nci maddesinin üçüncü fıkrası gereği 3402 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılacak işlemlerde Kadastro Komisyonlarına konu uzmanı Ziraat Mühendisi dâhil edilir.

MADDE 27. — 25.2.1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

d) Köy yerleşim yeri ile uygulama imar plânı veya uygulama plânlarına ilave imar plânlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, millî park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi, bu kaynaklarda yapılması gereken su ürünleri üretimi ve termale dayalı tarımsal üretim faaliyetleri için ihtiyaç duyulan,

Durum ve sınıfı çok iyi veya iyi olan mera, yaylak ve kışlaklarda birinci fıkranın (a), (f) ve (g) bentleri hariç, tahsis amacı değişikliği yapılamaz.

Bakanlık tarafından uygulanacak mera veya arazi toplulaştırma projeleri kapsamında; arazinin niteliği ve kullanım bütünlüğü dikkate alınarak işlenen tarım arazilerinden mera kullanımına mera olarak kullanılan alanlardan arazi plânlaması yapılabilir. Tarımsal kullanım veya mera bütünlüğü sağlamak için, nitelikleri itibarıyla değişim yapılacak arazi bulunamaması durumunda bu fıkra hükümlerine göre değerlendirmek, değiştirmek veya satın almak sureti ile kamulaştırma yapılabilir. Kamulaştırılan bu araziler değişim veya doğrudan satış ile değerlendirilir. Yapılan kamulaştırma ve değişim ile ilgili işlemler ve düzenlenen kâğıtlar Katma Değer Vergisi hariç her türlü vergi, resim, harç ve katkı payından müstesnadır.

GEÇİCİ MADDE 1. – 11.10.2004 tarihinden önce tarım arazileri; gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçlı kullanıma açılmış ve tarımsal bütünlüğü bozmuyor ise söz konusu arazinin istenilen amaçla kullanımı için, altı ay içerisinde Bakanlığa müracaat edilmesi, hazırlanacak toprak koruma projesine uyulması ve tarım dışı kullanılan tarım arazilerinin her metre karesi için beş Yeni Türk Lirası ödenmesi şartıyla izin verilir.

GEÇİCİ MADDE 2. – Çiftçi kayıt sistemi oluşturulması amacıyla, ilgililerin isteği üzerine tarım arazilerinin veraset intikal ve cins tashihi işlemleri için; Veraset İntikal Vergisi, tapu harcı, döner sermaye ücreti ve her türlü vergi ve kesintiler bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıllık süre içinde alınmaz.

Yürürlük

MADDE 28. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 29. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. - Bu Kanunun amacı; daha önce çeşitli kanunlarla tahsis edilmiş veya kadimden beri kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların tespiti, tahdidi ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılmasını, belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullandırılmasını, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılmasını ve sürdürülmesini, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesini, korunmasını ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesini sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2. - Bu Kanun, mera, yaylak ve kışlak alanları ile umuma ait çayır ve otlak alanları kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. - Bu Kanunda geçen;

- a) Mera Vasıf ve Kapasitesi: Meraların verimliliklerine göre sınıflandırılmasını,
- b) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
- c) Çayır: Taban suyunun yüksek bulunduğu veya sulanabilen yerlerde biçilmeye elverişli, yem üretilen ve genellikle kuru ot üretimi için kullanılan yeri,
- d) Mera: Hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri,
- e) Yaylak: Çiftçilerin hayvanları ile birlikte yaz mevsimini geçirmeleri, hayvanlarını otlatmaları ve otundan yararlanmaları için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri,
- f) Kışlak: Hayvanların kış mevsiminde barındırılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri,
- g) Otlatma Hakkı: Bir veya birden fazla köy veya belediyeye tahsis edilmiş olan mera, yaylak ve kışlaklarda, çiftçilerin her birinin müşterek otatabileceği büyükbaş hayvan birimi sayısını,
- h) Otlatma Kapasitesi: Belli bir alanda ve eşit zaman aralıkları ile uzun yıllar bitki örtüsüne, toprak, su ve diğer tabii kaynaklara zarar vermeden otlatılabilecek büyükbaş hayvan birimi miktarını,
- ı) Tahsis: Çayır, mera, yaylak ve kışlakların kullanımlarının verimlilik ve sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde düzenlenerek, münferiden ya da müştereken yararlanılmak üzere bir veya birkaç köy ya da belediyeye bırakılmasını,
- i) Tahdit: Çayır, mera, yaylak ve kışlak arazisi olduğuna karar verilen yerlerin sınırlarının usulüne uygun olarak ülke nirengi sistemine dayalı 1/5000 ölçekli haritalar üzerinde belirtilmesini ve bu sınırların arazi üzerinde kalıcı işaretlerle işaretlenmesini,
- j) Tespit: Bir yerin mera, yaylak ve kışlak arazisi olup olmadığının resmi evrakla ve bilirkişi ifadeleri ile belgelendirilmesini,
- k) Komisyon: Mera komisyonunu,
- l) Teknik Ekip: Komisyona bağlı olarak görev yapacak ekipleri,
- m) Otlak: Mera ile aynı niteliklere sahip yeri,

n) Büyükbaş Hayvan Birimi : Hayvan sayısının, bir büyükbaş hayvan birimi olan 500 kg canlı ağırlığa çevrilerek ifade edilen şeklini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM Uygulama

Mera, Yaylak ve Kışlakların Hukuki Durumu

MADDE 4. - Mera, yaylak ve kışlakların kullanma hakkı bir veya birden çok köy veya belediyeye aittir. Bu yerler Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Komisyonun henüz görevine başlamadığı yerlerde, evvelce çeşitli kanunlar, uyarınca yapılmış olan tahsislere ve teessüs etmiş teamüllere göre; mera, yaylak ve kışlakların köy veya belediye halkı tarafından kullanılmasına devam olunur.

Mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama ilkeleri yönetmelikle belirlenir.

Amaç dışı kullanılmak suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakları tekrar eski konumuna getirmek amacı ile yapılan masraflar sebebiyet verenlerden tahsil edilir.

Umuma ait çayır ve otlak yerlerinin kullanılmasında ve bunlardan faydalanılmasında mera, yaylak ve kışlaklara ilişkin hükümler uygulanır.

Mera, Yaylak ve Kışlak Olarak Tahsis Edilecek Yerler

MADDE 5. - Komisyonca tespit edilecek ihtiyaca göre aşağıda belirtilen yerler mera, yaylak ve kışlak olarak, köylere veya belediyelere tahsis edilir.

- Kadimden beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan yerler ile aynı amaçla kullanılmak üzere köy veya belediyelere tahsis ya da terk edilen yerler,
- Devletin hüküm ve tasarrufunda veya Hazinesinin mülkiyetinde bulunan arazilerden etüt sonucu mera, yaylak ve kışlak olarak yararlanılabileceği anlaşılan yerler,
- Mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılmak amacıyla kamulaştırılacak yerler,
- Tapu kayıtlarında mera, yaylak ve kışlak olarak görülen ve halen işgal edilen yerler.

Komisyon ve Teknik Ekipler

MADDE 6. - Mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsisi Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca yapılır. Bu amaçla valinin görevlendireceği bir vali yardımcısı başkanlığında; Bakanlık il müdürü, Bakanlık il müdürlüğünden konu uzmanı bir ziraat mühendisi, Köy Hizmetleri il müdürlüğünden bir ziraat mühendisi, defterdarlıktan veya bulunamaması halinde vali tarafından görevlendirilecek bir hukukçu, Millî Emlak Müdürlüğünden bir temsilci, Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman, Ziraat Odası Başkanlığından bir temsilci olmak üzere sekiz kişiden oluşan bir komisyon kurulur.

Ayrıca orman içi, orman kenarı ve orman üst sınırında bulunan mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsisi çalışmalarında, ilgili orman teşkilatından bir orman mühendisi, 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu uyarınca reform bölgesi ilan edilen alanlarda bulunan mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsisi çalışmalarında Tarım Reformu Teşkilatından bir ziraat mühendisi bu komisyonlarda üye olarak görevlendirilir. Komisyonlar valilik onayı ile oluşturulur. Vali yardımcısının bulunmadığı durumlarda komisyona Bakanlık il müdürü veya görevlendireceği konu uzmanı bir ziraat mühendisi başkanlık eder.

Mera, yaylak ve kışlak varlığı ile hayvancılık potansiyeli dikkate alınarak ihtiyaç duyulan il merkezi ve ilçelerde komisyona bağlı olarak çalışacak ve tespit, ölçme, harita yapma ve yer gösterme çalışmalarını yapmak üzere "Teknik Ekipler" oluşturulur.

Bu ekipler; Bakanlık il veya ilçe müdürlüğünden bir ziraat mühendisi, Köy Hizmetleri il

müdürlüğünden bir ziraat mühendisi veya teknik eleman, Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman, Milli Emlak Müdürlüğünden bir temsilci, Ziraat Odası Başkanlığından bir temsilci, orman içi, orman kenarı ve orman üst sınırı meraları ile ilgili olarak bir orman mühendisi, 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununun uygulama alanlarında Tarım Reformu Teşkilatından bir ziraat mühendisi ile meradan yararlanan köy ve mahalle muhtarları ve o yerin en yüksek mülki amiri tarafından seçilen iki mahallî bilirkişiden oluşur.

Teknik ekipler ilçelerde kaymakamın, illerde komisyonun teklifi ve valinin onayı ile oluşturulur.

Komisyon ve teknik ekiplerin çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.

Duyuru

MADDE 7. - Komisyon çalışma alanına giren köy ve belediyeler ile inceleme gün ve yerini, 9 uncu maddeye göre yapılacak tespit çalışmalarından en az otuz gün önce bu köy ve belediyelerde, ayrıca bunların bağlı oldukları ilçelerde, alışılmış araçlarla duyurulur. Ayrıca, durum ilgili orman teşkilatı müdürlüklerine, köy muhtarlıklarına ve belediye başkanlıklarına tebliğ edilir. 3402 sayılı Kadastro Kanunu uyarınca programa alınan yerler, çalışmaların başlamasından en az, 4 ay önce, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce, Bakanlığa bildirilir. Bu süre içinde ilgili komisyonlar tarafından mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdidi yapılarak, durum Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne intikal ettirilir.

Komisyonlar, yukarıda belirlenen süre içinde mera tespit ve tahdit işlemlerini yapmadığı takdirde, bu işlemler, 3402 sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre kadastro komisyonlarınca gerçekleştirilir.

Tespit ve Tahsisten Önce Yapılacak İşler

MADDE 8. - İlgili köylerin muhtarları veya belediyelerin başkanları, yapılan tebliğden itibaren otuz gün içinde mera, yaylak ve kışlakların tamamen veya kısmen kendi köy veya belediyelerine ait olduğunu ispata yarayan bütün bilgileri ve varsa belge örneklerini komisyona vermeye mecburdurlar.

Muhtarlar veya belediye başkanları, köy veya belediye sınırları içindeki ailelerin sayısını ve bunlara ait hayvanların cins ve miktarları ile mera, yaylak ve kışlaklardan kimlerin ne şekilde ve ne miktarda yararlandıklarını da, aynı süre içinde yazılı olarak komisyona bildirmekle yükümlüdürler.

İlgili orman teşkilatı müdürlükleri, yapılan tebliğden itibaren otuz gün içinde kendi bölgelerinde orman sınırları içinde bulunan mera, yaylak ve kışlaklarla ilgili bilgileri ve belgeleri komisyona vermekle yükümlüdür.

Tapu sicil müdürlüğü ve ilgili diğer kuruluşlar mera, yaylak ve kışlak olarak tespit edilecek yerlerin 5 inci maddede belirtilen şartları taşıdığını gösteren bilgi ve belge örneklerini, en kısa sürede komisyona vermekle yükümlüdürler.

Tespit ve Tahdit Çalışmaları

MADDE 9. - Komisyonca görevlendirilen teknik ekipler mevcut mera, yaylak ve kışlaklar ile bu Kanun gereğince mera, yaylak ve kışlak kapsamına alınacak alanları tespit ederek bu alanların sınırlarının belirlenmesi ve işaret konulması işlemlerini yapar, J/5000 ölçekli haritaların tanzim ederek bu yerleri sınırlandırır.

Mera, yaylak ve kışlak olarak tespit edilen yerlerin, bu Kanunda gösterildiği şekilde sınırlandırılmasına esas olmak üzere, yapılması gereken arazide sınır belirlemesi ve işaret konulması işlemleri, ilgili köy muhtarları ile belediye başkanlarının veya görevlendirecekleri temsilcilerinin de hazır bulunması kaydıyla gerçekleştirilir.

Teknik ekiplerce, bu Kanunun uygulandığı köy veya belediyelerin ekolojik, tarımsal ve ekonomik özellikleriyle mevcut hayvan varlıkları ve bunların gelecekteki muhtemel

gelişmeleri dikkate alınarak, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikteki normlara göre mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçları tespit edilir.

Bu işlemlerin sonunda bir tutanak düzenlenir ve hazır bulunanlarca imzalanır.

Çalışma alanları içinde orman tahdidi yapılmamış ormanlık sahalardaki mera, yaylak ve kışlaklar, Bakanlıkça Orman Bakanlığının uygun görüşü alınarak tespit edilir.

Mahkeme kararı ile kesin hükme bağlanan, orman tahdidi kesinleşen ve kadastrosu yapılan yerlerde mera, yaylak ve kışlakların kesinleşmiş sınırları esas alınır.

Bu Kanun uygulamalarında kullanılacak haritalar, Bakanlıkça gerektiğinde gerçek veya tüzel kişilere ihale yolu ile yaptırılabilir.

Özel Sicile Kayıt

MADDE 10. - Mera, yaylak ve kışlak olarak tespit ve tahdit edilen yerlerin haritalarının birer örneği, ilgili Tapu Sicil Müdürlüğüne gönderilir.

Kadastro gören yerler, 3402 sayılı Kadastro Kanununun 16 ncı maddesinin (B) bendine göre düzenlenen özel siciline kaydedilir.

Birden fazla il veya ilçenin sınırları içinde kalan mera, yaylak ve kışlaklar, idari sınırlar içerisinde kaldığı yerin Tapu Sicil Müdürlüğündeki özel sicile kaydedilir.

Komisyonlarca, kadastro görmeyen yerlerde tespit, tahdit ve tahsisi yapılan mera, yaylak ve kışlaklar Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce özel sicile kaydedilmek üzere Tapu Sicil Müdürlüklerine bildirilir.

Komisyon ve Kadastroca tespit, tahdit ve tahsisi yapılan mera, yaylak ve kışlakların ayrıca Bakanlık il müdürlüğünce envanteri tutulur.

Tahsis İçin İhtiyaç Tespiti

MADDE 11. - Komisyon; bölgenin ekonomik durumunu, iklim özelliklerini, toprak işleme esaslarını, arazi kullanma şekillerini ve kullanma kabiliyet sınıflarını dikkate alarak mevcut mera, yaylak ve kışlaklar ile bu amaçla kullanılacak diğer alanları, sulama ve geçit yerlerini tespit eder ve haritaları üzerinde belirler.

Köy veya belediyenin münferiden veya müştereken yararlanacağı mera, yaylak ve kışlak ihtiyacının belirlenmesinde, bu alanların karakter ve otlatma kapasitesi, bitkisel ve hayvansal gelişme ve otlatılacak hayvan miktarı dikkate alınır. Hesaplama, bir büyükbaş hayvan birimi için verilmesi gerekli olan mera, yaylak ve kışlak alanı üzerinden o yerlerdeki çiftçi ailelerinin otlatma hakkı bulunur.

Tahsis Kararı

MADDE 12. - Komisyon, 11 inci maddeye göre belirlenen ihtiyacı karşılayacak miktarda mera, yaylak ve kışlaklar ile bunlarla ilgili sulama ve geçit yeri olarak tespit edilen alanları halkın ortak olarak yararlanmaları amacıyla, o köy veya belediye tüzel kişiliğine tahsis eder ve tahsis kararı valiliğin onayına sunulur. Bu kararda, tahsis edilen yerin niteliği, miktarı, sınırları, hayvan sulama ve geçit yerleri, tahsis amacı, otlatma kapasitesi, aile işletmelerinin büyükbaş hayvan birimi üzerinden otlatma hakkı ve otlatabilecekleri hayvan sayısı da belirtilir. İhtiyaçtan fazla çıkan kısım ise, ihtiyaç içinde bulunan çevre köy veya belediyelerle hayvancılık yapan özel veya tüzel kişilere kiralanabilir.

Ancak kiralama durumu tahsis edilen köy ve belediyelerin hayvan sayısına göre her 5 yılda yeniden değerlendirilir.

Ayrıca bu Kanun kapsamına alınmakla birlikte, ancak ıslah edilmek suretiyle mera olarak kullanılacak alanlar, gerekli ıslah işlemlerini taahhüt eden özel ve tüzel kişilere kiralanabilir.

Kiralama usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.

Tahsis Kararının Tebliği, İlanı, İtirazı ve Kütüğe Kayıt

MADDE 13. - Teknik ekiplerce yapılan çalışmaların sonuçları komisyonca ilgili köy ve belediyelerin ilan yerlerinde 30 gün süre ile askıda kalır.

Teknik ekiplerin tespit ve tahdit sonuçlarına karşı askı ilanı süresi içinde komisyona itiraz edilebilir.

Komisyon yapılan itirazları 60 gün içinde karara bağlar.

Komisyonun itirazları inceleyerek aldığı kararlar ile tahsis kararları, o yerin köy muhtarlığı ile belediye başkanlığına, defterdarlık veya mal müdürlüğüne, ilgili orman müdürlüğüne ve Tarım Reformu Teşkilatına tebliğ edilir. Ayrıca köy ve belediyelerde ve bunların bağlı olduğu ilçelerde alışılmış araçlarla ilan edilir ve bu konuda tutanaklar ve haritalar eklenerek 30 gün süre ile askıya çıkartılır.

Komisyon kararlarına karşı 30 günlük askı ilan süresi ve tebligatı gerektiren hallerde tebliğden itibaren 30 günlük süre içinde asliye hukuk mahkemesine, kadastro yapılan yerlerde ise kadastro mahkemesine dava açılabilir.

Dava konusu mera, yaylak ve kışlakların kadastro çalışma alanı dışında kalması halinde kadastro mahkemelerinin yetkisi bu alanlarla ilgili davaları da kapsar.

30 günlük ilan süresi içinde haklarında dava açılmayan kararlar kesinleşir ve tapu sicil müdürlüğüne gönderilerek özel sicile kaydedilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tahsis Amacının Değiştirilmesi

Tahsis Amacının Değiştirilmesi

MADDE 14. - Tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlaktan bu Kanunda gösterilenden başka şekilde yararlanılamaz. Ancak, bu Kanuna veya daha önceki kanunlara göre mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerden;

a) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının talebi üzerine; 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre verimliliği kesinlikle saptanan maden ve petrol arama, ön işletme ve işletme faaliyeti için zarurî olan,

b) Turizm Bakanlığının talebi üzerine, turizm yatırımları için zaruri olan,

c) Kamu yatırımları yapılması için gerekli bulunan,

d) İmar planlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, milli park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihi ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan,

Yerler, ilgili Bakanlığın Bakanlığa talebi, Maliye Bakanlığının ve valiliğin uygun görüşü üzerine

Bakanlıkça tahsis amacı değiştirilebilir ve söz konusu yerlerin Hazine adına tescili yapılır.

Bu maddenin (a) bendi kapsamında başvuruda bulunan işletmeciler, faaliyetlerini çevre mera alanlarına zarar vermeyecek şekilde yürütmekle ve kendilerine tahsis edilen yerleri tahsis süresi bitiminde eski vasfına getirmekle yükümlüdürler. Bu yerler tahsis süresi bitiminde özel sicile kaydedilir.

Komisyon gerektiğinde 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununun uygulanmasını Bakanlıktan talep edebilir.

Tahsis Kararında Değişiklik

MADDE 15. - Köy veya belediyelerin mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçlarındaki değişme ve gelişmeler göz önünde tutularak, tahsis kararının değiştirilmesi komisyonun teklifi üzerine valiliğin onayı ile yapılır. Ancak bu değişikliğin yapılabilmesi için, son tahsis kararından itibaren beş yıl geçmiş olması gerekir. Bu süre, 14 üncü maddede öngörülen tahsis amacının değiştirilmesi bakımından uygulanmaz.

Tahsis kararındaki değişiklikler mera, yaylak ve kışlaklarla ilgili özel sicile işlenir.

Zilyedlik Yoluyla Yapılmış Olan Tesciller

MADDE 16. - Komisyonlar, köy ve belediyelere tahsisli veya kadimden beri bu amaçla kullanılan mera, yaylak ve kışlaklar üzerinde zilyedlik yoluyla hasım gösterilmeksizin yapılmış bulunan tescillerin iptalini sağlamak üzere, durumu Hazineye ihbar etmekle yükümlüdürler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mera, Yaylak ve Kışlakların Korunma, Bakım ve İslahı

Sınırların İşaretlenmesi

MADDE 17. - Tespit, tahdit ve tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların çevreleri, teknik esaslara uygun olarak sınır işaretleriyle belirlenir.

Mera Araştırma Bölümlerinin Kurulması

MADDE 18. - Mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah, koruma, kontrol ve uygun kullanımını sağlamak için, araştırma, planlama, ıslah projeleri, otlatma zamanı, kullanma sistemi, koruma ve kontrol tedbirlerini tespit etmek üzere; Bakanlıkça uygun görülen yerlerde, mevcut zirai araştırma enstitüleri ve üniversiteler bünyesinde mevzuat çerçevesinde mera araştırma bölümleri kurulur ve mevcut bulunanlar yukarıdaki amaca hizmet edebilecek şekilde yeniden düzenlenebilir.

Mera, Yaylak ve Kışlakların Korunması

MADDE 19. - Muhtarlar ve belediye başkanları; mera, yaylak ve kışlakların ve sınır işaretlerinin korunmasından ve ayrıca tahsis amacına göre en iyi şekilde kullanılmasının sağlanmasından sorumludur. Muhtarlar ve. belediye başkanları ayrıca, geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinde, kamu görevlilerine yardımcı olmakla görevli ve sorumludurlar.

Bu amaçla ilgili köy ve belediyelerde "Mera Yönetim Birlikleri" kurulur. Mera Yönetim Birliklerinin kuruluş ve çalışma esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir.

Muhtarlar ve belediye başkanları, mera, yaylak ve kışlaklara tecavüz olduğu takdirde durumu derhal Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne, il ve ilçe müdürlükleri de valilik veya kaymakamlığa bildirmekle yükümlüdürler. Bu makamlarca 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun veya 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi uyarınca gerekli işlemler yapılır.

İnşaat Yasağı

MADDE 20. - Yaylak ve kışlaklarda, 442 sayılı Köy Kanununda öngörülen inşaatlar ile valiliklerden izin alınmak suretiyle imar mevzuatına göre yapılacak kullanma amacına uygun mandıra, suluk, sundurma ve süreklilik göstermeyen barınak ve ağıllar ile Turizm Bakanlığının talebi üzerine turizme açılması uygun görülen bölgelerde ahşap yapılar dışında ev, ahır ve benzeri inşaatlar yapılamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Mera, Yaylak ve Kışlak İddiasının İspatı

MADDE 21. - Bu Kanuna göre tahsis yapılmış olan köy veya belediyelerde, mera, yaylak ve kışlak alanları ile ilgili iddialar, ilgili tapu sicil müdürlüğünde tutulan özel sicillerin tanziminden sonra, ancak bu sicildeki kayda dayanılarak ispat edilir.

Tahsis kararlarında belirtilen haklara tahsislerin kesinleştiği tarihten itibaren 5 yıl geçtikten sonra tespitlerden önceki hukukî sebeplere dayanılarak itiraz edilemez, ve bunlara karşı dava açılmaz.

Yararlanma Hakkı ve Kapsamı

MADDE 22. - Çiftçi ailelerinin bir mera, yaylak ve kışlakta yararlanabilmeleri için, bu yerin bulunduğu köy veya belediye sınırları içinde, tahsisin yapıldığı tarihte en az altı aydan beri ikamet ediyor olmaları gerekir. Ancak, Devletçe naklen yerleştirilenler için bu şart aranmaz.

Köy ve belediye sınırları içinde arazisi olmakla birlikte tahsis kararı kapsamına girmeyen çiftçi aileleri, o köy veya belediyeye tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakta yararlanamazlar.

Başka yere yerleşme amacı ile buldukları yeri terk eden çiftçi aileleri, yararlanma hakkını kaybeder. Ancak, bunların sürekli ikamet amacıyla geri dönmeleri halinde, bu hak komisyon kararı ile tanınabilir.

Göçerlerin mera, yaylak ve kışlaklardan yararlandırılmalarında bu Kanun hükümleri uygulanır.

Göçerlerle ilgili uygulama usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Aşırı Otlatmanın Önlenmesi

MADDE 23. - Mera, yaylak ve kışlağa, komisyonun tahsis kararında belirtilen miktardan fazla hayvan sokulamaz.

Ancak, daha sonra bakım, koruma ve ıslah sonucu mera, yaylak ve kışlağın otlatma ve barındırma kapasitesinde bir artışın olması halinde, köy veya belediyelerin teklifi üzerine veya doğrudan doğruya komisyonca yeniden tespit yapılarak otlatılacak hayvan miktarı artırılabilir.

Sonradan Yerleşenlerle Yeni Ailelerin Yararlanma Hakkı

MADDE 24. - Köy veya belediye sınırları içinde çiftçilikle geçinmek üzere yerleşenlerle bu yerleşim yerinde oturup yeni aile kuranlara; mera, yaylak ve kışlağın o tarihteki yeterlilik durumu, dikkate alınarak; komisyon tarafından yararlanma hakkı tanınabilir.

İhtiyaç Fazlası Ürünlerin Satılması

MADDE 25. - Mera, yaylak ve kışlaklardan elde edilen ürünlerin ihtiyaç fazlası, Mera Yönetim Birlikleri kararı ile satılabilir. Bu satıştan elde edilen gelir, mera alanlarının geliştirilmesi amacı ile köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba gelir kaydedilir ve amacı dışında kullanılamaz.

Mera, Yaylak ve Kışlaklardan Yararlananların Yükümlülükleri

MADDE 26. - Mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanan çiftçi aileleri, yapılacak bakım ve ıslah çalışmalarına ait giderlere, komisyonca gerekli görülmesi halinde, valiliğin onayı ile belirlenecek süre ve miktarlarda katılmakla yükümlüdürler, Bu katılma şekli nakdi olabileceği gibi, işçilik, araç, makina veya bunların işletme giderleri şeklinde de olabilir.

Mera, yaylak ve kışlaklardan komisyonca tespit edilecek otlatma haklarına göre yararlanacak hak sahipleri bölgenin ekonomik durumu, otlatma kapasitesi ve otlatma süresi dikkate alınarak, komisyonca her yıl tespit edilecek belli bir ücreti ödemekle yükümlüdürler. Bu alanlarda otlatma hakkının üstünde hayvan otlatılamaz, otlatma haklarından fazla hayvan otlatanlardan bu ücret, fazla her hayvan sayısı için üç katı olarak tahsil edilir. Muhtarlık veya belediyeler tarafından bu amaçla yapılacak tahsilat, o yerin mera alanlarının ıslah ve geliştirilmesi amacı ile köy sandığına veya belediye bütçesinde ayrı bir hesaba gelir kaydedilir ve amacı dışında kullanılamaz.

Komisyonca tespit edilen ücret ve para cezalarının takip ve tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Yükümlülükleri Yerine Getirmeyenler

MADDE 27. - 26 ncı maddede öngörülen hususlara riayet etmeyen ve yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerin mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanma hakları, Bakanlık taşra teşkilatının teklifi ve valilik onayı ile en az 7 gün, en çok 30 gün süre ile geçici olarak, aynı fiilin tekrarı halinde ise yararlanma hakkı bir otlatma dönemi için iptal edilir.

Yasaklanmış yerlerde hayvanlarını otlatmaya devam edenlerle mera, yaylak ve kışlak arazisini sürmek sureti ile tahrip edenler ve izinsiz inşaat yapanlar hakkında, valilik tarafından 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun ile Türk Ceza Kanununun 513 üncü ve devamı maddelerine göre gerekli kanunî işlem yapılır.

Birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen fiilleri işleyenleri zamanında duyurmayan muhtar, belediye başkanı gibi bu Kanunun uygulanmasında görev ve sorumluluk verilen kişiler hakkında, genel hükümlere göre işlem yapılır.

Orman Bölgelerinden Yararlanma

MADDE 28. - Orman bölgelerindeki köy ve belediyelere tahsis edilen mera, yaylak ve kışlaklardan o köy veya belediye halkı, bu Kanun ve 6831 sayılı Orman Kanunu gereğince konulan kayıtlara uymak şartı ile yararlanırlar.

Orman Bakanlığı, orman içi, orman kenarı ve orman üst sınırı mera, yaylak, kışlak ve otlakların koruma, bakım ve ıslahı konusunda kanunlar ile verilen görevi yapmaya devam eder.

Sınır Değişikliği

MADDE 29. - Özel kanunları gereğince köy ve belediye veya diğer mülki idare sınırlarında yapılacak değişiklikler, mera, yaylak ve kışlaklara ilişkin tahsis kararlarını etkilemez.

Fon Kurulması

MADDE 30. - Bu Kanunda verilen görevlerin gerçekleşmesi ile ilgili olarak Bakanlığın yönetiminde "Mera Fonu" adı ile bir fon kurulur. Fonun gelirleri T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünde açılacak bir hesapta toplanır. Fonun gelirleri, tahsilatın yapıldığı tarihi takip eden ayın en geç 15'ine kadar Mera Fonunun gider hesabına yatırılır. Fonun işletilmesiyle ilgili hususlar yönetmelikle belirlenir.

a) Fonun gelirleri şunlardır:

1. Bakanlık bütçesinden en az binde bir oranında fona aktarılabacak ödenek,
2. Bu Kanuna göre otlatma amacıyla kiraya verilen mera, yaylak ve kışlaklardan yönetmelikte belirtilen usule göre alınacak ücretler,
3. Yurt dışından ithal edilen, canlı hayvanların CIF bedelinin yüzde beşi ile hayvansal ürünlerin CIF bedelinin yüzde sekizi,
4. Süt işleyen kuruluşlarca; üreticiden satın alınan sütün satınalma bedelinden kesilecek binde biri,
5. Yurt içinde yetiştirilen ve satışı yapılan büyükbaş ve küçükbaş canlı hayvanların satış bedelinin satıcıdan alınacak binde biri,
6. Tahsis amacının değiştirilmesi için başvuruda bulunan gerçek ve tüzel kişilerden, tahsis amacı değiştirilen meradan elde olunacak yirmi yıllık gelir esas alınarak, komisyonca tespit edilecek miktarda alınacak ücret,
7. Yayla turizmi amacıyla 20 nci madde çerçevesinde verilecek yapı izinlerinden valiliklerce tespit edilecek miktarda alınan yapı ruhsat ücretleri ile bu yerlerin yıllık kira bedelleri,
8. Yurt dışından ithal edilen alkollü içki, tütün ve tütün mamullerinin ithal bedelinin yüzde üçü,

9. Çevre Koruma Fonundan, yüzde bir oranından az olmamak üzere Bakanlar Kurulunca aktarılacak miktar,

10. Her türlü bağış ve yardımlar,

b) Fonun giderleri şunlardır:

1. Uygulamanın gereği olarak yapılacak yatırım ve harcamalarla gerekli araç, gereç ve malzeme alımları,

2. Mera, yaylak ve kışlakların ıslahı, bakımı ve geliştirilmesi ile ilgili-giderler,

3. Yem bitkileri ekilişlerinin geliştirilmesi amacıyla uygulanacak proje giderleri,

4. Uygulama gereği olarak yapılacak eğitim giderleri,

5. Uygulamanın gerektirdiği cari giderler,

6. Bu Kanunun uygulanmasında gerekli olan diğer giderler.

Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin 1 numaralı alt bendinde belirtilen pay, ilgili kurum tarafından yıllık bütçesinin hazırlanması sırasında hesaplanarak, bütçesinin transfer tertibine ödenek olarak konur. Transfer tertibine konan bu ödenek, bütçenin başlangıcını takip eden 1 ay içinde Mera Fonu gider hesabına aktarılır.

Yukarıda belirtilen gelirler, kurumlar vergisinden, yapılacak bağışlar ve yardımlar ise veraset ve intikal vergisinden muaftır.

Yönetmelik

MADDE 31. - Bu Kanunun uygulanması ile ilgili hususlar; ilgili bakanlıklar ve kuruluşların da görüşleri alınarak Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI BÖLÜM

Değiştirilen ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

MADDE 32. - 9.5.1985 tarih ve 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin (i) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

t) Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya özel mülkiyetinde bulunan yabancı fıstıklık, zeytinlik, sakızlık, harnupluk ve makiliklerin alt yapı tesislerini imâr, ıslah ve ihya etmek için gerekli projeleri ve programları hazırlamak, hazırlatmak, tasvip edilenleri uygulamak ve uygulatmak.

MADDE 33. - 3.4.1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanununun 159 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 159. - Belediye sınırları içinde sahihsiz arazi mahiyetindeki seyrangâh, harman yeri, koruluk ve bataklıkların ve belediye marifetiyle deniz, nehir ve gölden doldurulmuş olan yerlerin ve yıkılmış kale ve kulelerin metruk arsaları ve enkazının tasarruf, idare ve nezareti kaffei hukuk ve vعاibi ve varidatı ile beraber belediyelere devrolunur.

MADDE 34. - 18.3.1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanununun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 6. - Birkaç köy arasında müşterek olan sıvat, sulak, pınar ve baltalık gibi yerler eğer bir köy sınırı içinde kalıyorsa o köyün malı olmakla beraber diğer köyler de eskisi gibi istifade ederler.

Bu gibi müşterek yerler bir köy sınırı içinde kalmıyorsa buralardan istifade eden köylerin müştereken malı olup her köyün sınır kağıdında bu hakları yazılır ve müştereken koruyup eskisi gibi istifade ederler.

MADDE 35. - 3.5.1985 tarih ve 3194 sayılı İmâr Kanununun 11 inci maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Hazırlanan imâr planı sınırları içindeki kadastral yollar ile meydanlar, imâr planının onayı ile bu vasıflarını kendiliğinden kaybederek, onaylanmış imâr planı kararı ile getirilen kullanma amacına konu ve tabi olurlar.

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

- MADDE 36.** - 1) 17.10.1983 tarih ve 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanununun 10 uncu maddesi,
2) 22.11.1984 tarih ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununun 15 inci maddesi,
3) 26.2.1985 tarih ve 3155 sayılı Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun 8 inci maddesinin (d) bendi ve 10 uncu maddesinin (c) bendi,
4) 9.5.1985 tarih ve 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 9 uncu maddesinin (d) bendi,
5) 7 Ramazan 1274 tarihli Kanunname-i Arazinin 97, 98, 99, 100, 101, 102 ve 105 inci maddeleri,
Yürürlükten kaldırılmıştır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. - Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce mera, yaylak ve kışlaklarla ilgili olarak adli yargıda görülmekte olan davalara devam olunur. Komisyonlar, bu davaların sonuçlanmasını bekler.

Yürürlük

MADDE 37. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 38. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK. 10. 6831 Sayılı Orman Kanunu

Kanun No : 6831

Kabul tarihi : 31/08/1956

BİRİNCİ FASIL

Ormanların tarifi, taksimi, idare ve murakabesi

Madde 1 — Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.

Ancak :

- A) Sazlıklar;
- B) Step nebatlarıyla örtülü yerler;
- C) Her çeşit dikenlikler;
- Ç) Parklar;
- D) Şehir mezarlıklarıyla, kasaba ve köylerin hudutları içerisinde mezarlıklarda ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler;
- E) - Sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevelerinin bulunduğu yerler;
- F) Sahipli ziraat arazisi olarak kullanılan ve dağınık, yer yer küme ve sıra halinde bulunan her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler;
- G) Devlet ormanlarına bitişik olmayan ve yüz ölçümü üç hektardan yukarı bulunmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklar;
- H) Sahipli arazide ve muhitin hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dâhil olmak üzere her nevi meyvalı ağaç ve ağaççıklar;
- I) Sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle hususi kanunu gereğince Devlet ormanlarından tefrik edilen ve edilecek olan ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabancı zeytinlikler ile 6777 sayılı kanunda tasrih edilen yabancı veya aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar;
- J) Funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler; orman sayılmaz.

Madde 2 — İklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyen ve daha verimli kültür arazisi haline getirilmesi Ziraat Vekâletince uygun görülen ormanların, orman rejimi dışında bırakılmasına ve orman mefhumuna dâhil olduğu halde orman rejimine tabi tutulmasında bir fayda görülmeyen sahipli yerlerin serbest bırakılmasına veya gayeye uygun hususi bir idare ve kesim tarzı tatbik edilmesine Ziraat Vekâletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince karar verilebilir.

Madde 3 — Buldukları mevki, vaziyet, haiz oldukları hususiyet noktasından memleketin ve halkın menfaat, sıhhat, selâmetine yarayacak veya tarihî, bedîî veya turistik kıymeti bakımından muhafazası gereken, gerek Devletin ve gerek eşhasın hususi mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin orman rejimine alınmasına Ziraat veya Maarif Vekâletleri veya Turizm Umum Müdürlüğünün teklifi üzerine icra Vekilleri Heyetince karar verilebilir,

Madde 4 — Ormanlar mülkiyet ve idare bakımından :

- A) Devlet ormanları
  - B) Hükmi şahsiyeti haiz âmme müesseselerine ait ormanlar;
  - C) Hususi ormanlar;
- Vasıf ve karakter bakımından :
- A) Muhafaza ormanları;

- B) Millî parklar;
C) İstihsal ormanları;
olmak üzere ayrılır.

Madde 5 — Hükmi şahsiyeti haiz olmayan Devlet dairelerince hususi maksatlara göre tesis edilen ormanların bu daireler tarafından tesis gayelerine uygun surette idare ve intifama Ziraat Vekâletince izin verilebilir.

Madde 6 — Devlet ormanlarına ait her çeşit işler Ziraat Vekâletine bağlı **Orman** Umum Müdürlüğü tarafından yapılır. Devletten başkasına ait olan bütün ormanlar, bu kanun hükümleri dairesinde Orman Umum Müdürlüğünün murakabesine tabidir.

İKİNCİ FASIL

I

Devlet ormanları

Tahdit ve kadastro

Madde 7 — Devlet ormanlarının ve ormanların içinde ve bitişiğindeki otlak, yaylak, kışlak, sulak ve her nevi arazi ile diğer ormanların hudutlarının tâyin ve tesbiti orman tahdit komisyonları tarafından yapılır.

Bu komisyonlar; Ziraat Vekâletince tâyin olunacak bir orman başmühendisinin veya yüksek orman mühendisinin reisliğinde Adliye Vekâletince tâyin olunacak en az beş sene hâkimlik veya avukatlık yapmış bir hukukçu âza ile iki yüksek orman mühendisi veya orman mühendis muavini, yüksek ziraat mühendisi veya ziraat teknisiyeni ile tahdidi yapılacak vilâyetin umumi meclisince ve belediye hudutlarında belediye, köy hudutlarında köy ihtiyar meclislerince aralarından seçilecek bir asil, bir yedek azadan teşekkül eder. Asil ve yedek azaların isimleri orman tahdit Komisyonu reisliğine bildirilir. Komisyon reisliği emrine lüzumu halinde teknik memur ve kâtip verilebilir.

Yasak bölgelerdeki ormanların tahdidi sırasında Millî Müdafaa Vekâletinden bir mümessil bulundurulabilir. Tahdit komisyonları mürettep adedin yarısından bir fazlasıyla toplanabilir. Reis, hukukçu âza, yüksek ziraat mühendisi ve mimtehap âza bulunmak şartıyla mevcudun ekseriyetiyle karar verebilir. Reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf ekseriyet teşkil etmiş addolunur. Komisyon çalışma sırasında beldelerde belediye encümenleri, köylerde ihtiyar meclisleri tarafından seçilecek bilirkişilerin bilgisinden de faydalanır. Bunların tahdit gününde ve yerinde hazır bulunmamaları halinde Komisyon lüzum gördüğü takdirde başka bilirkişi seçebilir.

Madde 8 — Devlet ormanlarının tahdidi işlerinin hangi vilâyetlerde yapılacağı Ziraat Vekâletince tâyin olunur. Keyfiyet ormanda çalışmaya başlamadan en az bir ay önce Resmî Gazetede ve alâkalı vilâyet ve kaza merkezlerinde çıkan birer gazete ve mûtat vasıtalarla en az beşer gün ara ile ikişer defa ilân olunur.

Tahdidine başlanacak Devlet ormanının mahallin orman başmüdürlüğü tarafından tespit ve tanzim edilecek umumi hudut krokisi, ormanda çalışmaya başlamadan en az bir ay evvel ilân edilmek üzere valiliğe verilir.

Komisyon reisi, tahdide başlama gününü, orman içinde ve bitişiğindeki gayrimenkul sahiplerinin veya kanuni mümessillerinin veya vekillerinin hazır bulunmalarını, hazır bulunmadıkları takdirde tahdit işinin gıyaplarında devam edeceğini bildiren ilân kâğıdını bir ay evvel alâkalı köy veya beldenin münasip yerine astırır ve keyfiyeti bir zabıtlarla tevsik ettirir.

Madde 9 — Tahdit edilecek ormanların bitişiğinde veya içinde gayrimenkulü olanlar; tahdit gününde bizzat kendileri veya kanuni mümessilleri veya vekilleri hazır bulunurlar, işgal eyledikleri gayrimenkullerin hudutlarını gösterirler ve ziraat eyledikleri araziye ait her nevi vesikalarını ibraz ederler.

Komasyon reisi tarafından yerinde yapılan ilâna rağmen alâkalıların bulunmamaları komasyonun tahdit işlerini durdurmaz.

Madde 10 — Tahdit komasyonları yaptıkları tahdit işlerini, kroki ve zabıt ile tesbit ve tevsik ederler. Bu zabıtlar komasyon reis ve âzalarıyla, hazır buldukları takdirde komşu arazi sahipleri veya kanuni mümessilleri veya vekilleri tarafından imzalanır.

Bu zabıtlarda; tahdit olunan Devlet ormanlarının adı, ağaç çeşitleri, komşu gayrimenkulün cinsi, sahiplerinin-adı ve soyadı, hudut, mülkiyet ve diğer aynı haklar ve bunlara mütaallik itirazlar ve alâkadarların ibraz etmiş oldukları vesikaların kısaca mahiyetleri, tarih ve numaraları kaydolunur.

Madde 11 — Komasyonların tahdit zabıt hulâsalarının, hududu gösteren kroki de dâhil olduğu halde birer sureti alâkalı şehir, kasaba ve köylerin münasip yerlerine asılır. Asılma tarihi beldelerde belediye encümenlerinin, köylerde ihtiyar meclislerinin tasdik edecekleri mazbata ile tevsik olunur. Bu vesika komasyon dosyasında muhafaza edilir. Bu askı şahsan tebliğ hükmündedir.

Zabıt münderecatına razı olmayanlar, asılış tarihinden itibaren bir sene içinde salâhiyetli mahkemelere müracaatla itiraz edebilirler. Bu karar aleyhine yapılacak itirazlar her türlü harç ve resimden muafır. Bu müddet içinde itiraz vuku bulmaz ise komasyon kararı katîleşir.

Tahdit muamelesi yapılmış ve hudutları katîl eşmiş olan ormanlar tapu dairelerince hiçbir harç ve resim alınmaksızın Hazine namına tescil olunur.

Ayrıca bu ormanların sabit taş veya beton kazıklarla muayyen hudut noktaları tespit edilerek mühim sahaları dikenli tel içerisine alınır.

Madde 12 — Tahdit Komasyonları için lüzumlu nakil vasıtaları ve kanuni harcırahlar orman idaresince temin edilir.

II

Orman köylülerinin kalkındırılması

Madde 13 — Devlet ormanları içinde veya kenarında bulunup da civarlarındaki ormanlardan geçimlerinin sağlanmasına imkân olmayan köylerde ve dağınık evlerde oturanlardan:

A) Buldukları yerlerde muhitin icaplarına göre ve muhtelif suretlerle kalkındırılmaları mümkün görülenlere, Ziraat Vekâletinin izni ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından kalkınma kredisi açılır. Kalkınma kredisi için yirmi yıl müddetle Ziraat Vekâleti bütçesine senelik miktarı 50 milyon liradan aşağı olmamak şartıyla Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası sermayesine mahsuben ayrıca tahsisat konulur.

Kalkınma kredisinin miktarı, faiz nispeti, müddeti ve diğer şartları, Ziraat, iktisat ve Ticaret Vekaletleriyle Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından müştereken tâyin edilir.

B) Buldukları yerlerde kalkındırılmasına imkân olmayacağı anlaşılanların daha müstahsil bir hale getirilmeleri gayesiyle ve kendi istek ve muvafakatleri üzerine başka yere kaldırılmalarına İcra-Vekilleri Heyetince karar verilebilir. Bu takdirde bunların bıraktıkları gayrimenkuller orman mefhumuna girer. Bu malların umumu hükümler dairesinde takdir edilecek bedelleri sahiplerine ödenir veya nakil ve yerleştirmeler İskân ve Toprak Kanunları hükümlerine göre yapılır. Bu iç iskân işi, Devlet ve Ziraat Vekâletlerince müştereken hazırlanacak ve İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek plâna göre yapılır.

Ormanların muhafazası**Madde 14** — Devlet ormanlarında :

A) Yetişmiş veya yetiştirilmiş fidanları kesmek, sökmek, ekim pahalarını bozmak, yaş ağaçları boğmak, yaralamak, tepelerini veya dallarını kesmek veya koparmak veya ağaçlardan yalamuk, pedavra, hartama çıkarmak;

B) Dikili yaş veya kuru ağaçları kesmek veya bunları kökünden, sökmek veya bunlardan kabuk veya çıra veya katran veya sakız çıkarmak, yatık veya devrik ağaçları kesmek veya götürmek, kök sökmek, kömür yapmak;

C) Palamut, ihlamur çiçeği, her çeşit orman örtüsü, mazı kozalağı, tıbbi ve sınai nebatları veya orman tohumlarını toplayıp götürmek, ocak açarak toprak, kum ve çakıl çıkarmak, ormanların göl veya derelerinde dinamit atmak ve ağı salmak sureliyle avlanmak yasaktır.

Madde 15 — Ormanın gelişmesi için idarenin fennî maksatlarla yapacağı ameliyat dışında; 14 üncü maddenin (A) bendinde yazılı fiillerden fidan sökmek veya dal kesmek ile orman hasılatı elde etmek üzere aynı maddenin 1(B) bendinde ve muhtelif faydalar sağlamak için (C) bendinde yazılı fiil ve hareketleri yapmak, orman idaresinin izin ve müsaadesine bağlıdır.

Madde 16 — Devlet ormanlarının hudutları içinde, mevzu hükümlere göre maden ocakları araştırma veya işletme ruhsatnamesi ve imtiyazı girilebilmesi için Ziraat Vekâletinin muvafakatini almak şarttır. Ruhsatname veya imtiyaz almış olanlarla, ruhsatname veya imtiyaz alacaklar, işe başlamadan evvel çalışma sahalarını orman idaresine haber vermeye ve ormana zarar gelebilecek hallerde, orman idaresinin göstereceği tedbirleri almaya ve yapmaya mecburdurlar.

Madde 17 — Devlet ormanları içinde bu ormanların korunması, istihsal ve imarı ile alâkalı olarak yapılacak her nevi bina ve tesisler müstesna olmak üzere; her çeşit bina ve ağıl inşası ve hayvanların barınmasına mahsus yerler yapılması ve tarla açılması, işlenmesi, ekilmesi ve orman içinde yerleşilmesi yasaktır. Devlet ormanlarının herhangi bir suretle yanmasından veya açıklıklarından faydalanılarak işgal, açma veya herhangi şekilde dursa olsun kesme, sökme, budama veya boğma yollarıyla elde edilecek yerlerle buralarda yapılacak her türlü yapı ve tesisler, şahıslar adına tapuya tescil olunamaz. Buralara doğrudan doğruya orman idaresince el konulur. Yanan yerlerde husule gelen enkaz hiçbir suretle eşhasa satılamaz. Bunlar resmî daire ve müesseseler ihtiyacına tahsis olunur. Ormanlarda umumi sıhhat ve emniyet ve menfaat icabı veya estetik ve turistik bakımdan yapılacak her nevi bina ve tesisat ile orman hasılatı işleyeceklerin ve kullanacakların yapacakları bina ve her nevi tesisat için Ziraat Vekâletinden izin alınır.

Madde 18 — Devlet ormanları hudutları içinde veya dört kilometreye kadar uzaklıkta olan yerlerde her çeşit fabrika kurulması Ziraat Vekâletinin; bir kilometreye kadar olan yerlerde hızar ve şerit kurulması, taş, kireç, kömür, trebentin, katran ve benzeri ocakların kurulması orman idaresinin iznine bağlı olup ruhsatname istihsali ve rüsum hakkındaki ahkâm mahfuzdur.

Madde 19 — Ormanlara her cins hayvan sokulması yasaktır. Ancak : Bu kanunun (20) ve (21) inci maddelerinde yazılı hükümler dairesinde Devlet ormanları içinde bulunan yaylak, kışlak ve otlaklara ve fevkalâde ahvalde Devlet ormanlarına hayvan sokulup otlatılmasına izin verilebilir.

IV

Otlak ve mera işleri

Madde 20 — Devlet ormanları içinde bulunan yaylak, kışlak ve otlaklarla sulama yerlerinde hakları olanlardan buralara hayvanileriyle yahut hayvansız olarak girip çıkmak isteyenler; bu yerlere orman idaresinin göstereceği yollardan geçmeye ve ormanlara zarar vermemeye **matuf** tedbirlere riayete mecburdurlar.

Madde 21 — Devlet ormanlarındaki otlaklara dışardan toplu olarak veya sürü halinde hayvan sokulup otlatılması tanzim olunacak plânlara göre orman idaresinin iznine bağlıdır.

Plânlar otlak zamanından evvel tanzim ve orman müdürlüklerince tasdik olunur. Fevkalâde hallerde Ziraat Vekâleti Devlet ormanlarına zarar vermeyecek şekilde muvakkat olarak hayvanların ormanlarda otlatılmasına, ait tedbirleri alır. Bu takdirde orman içinde ve dışındaki köylerin hayvan otlatmalarına mütaallik işlere orman bölge şefleriyle veteriner müdürü veya memurunun tanzim edecekleri plânlar mahallin en yüksek mülkiye âmirleri tarafından tasdik edilerek ilgililere tebliğ olunur. Yangın görmüş ormanlarla tohumlama kesimi sahalarında hiçbir suretle hayvan otlatılamaz.

Madde 22 — Ziraat Vekâleti, Devlet ormanları içindeki ağaçsız yaylak ve otlakların tanzim, tevsi ve ıslahı hususunda gerekli tedbirleri alır.

Muhafaza ormanları

Madde 23 — Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine mâruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskûn mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler daimî olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar Ziraat Vekâletince muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler.

Muhafazaya ayrılan ormanların hudutları belli edilerek civar köy ve kasabalarda ilân olunur. Bu gibi ormanların ayrılma şart ve esasları ve müddetleriyle sureti idare, imar ve ıslahı ve bunlardan faydalanma şekilleri Ziraat Vekâletince tespit olunur.

Madde 24 — Muhafaza ormanı olarak ayrılması icap eden ve mülkiyeti Devletten başkasına ait bulunan ormanlarla alelûmum muhafaza ormanlarının tamamlanması için bunlara eklenmesi lâzım gelen sahipli yerler, îcra Vekilleri Heyeti kararıyla muhafaza ormanı olarak ayrılır. Sahipleri muvafakat etmedikleri takdirde bu yerler umumi hükümlere göre istimlâk edilir.

VI

Millî parklar

Madde 25 — Orman Umum Müdürlüğü; mevki ve haiz olduğu hususiyeti dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları, memleketin ilim hayatının istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, halkın çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkân vermek maksadıyla (Millî park) olarak ayırabilir.

Bu gibi sahalardan ayrılma esasları muhafaza ormanları hükümlerine göre tatbik olunur.

VII

istihsal ve satış işleri

Madde 26 — Devlet ormanlarından yapılacak istihsal, Ziraat Vekâletince tespit olunacak esaslar dairesinde ve amenajman plânlarına göre Devlet tarafından yapılır veya 40 inci madde hükümleri dairesinde yaptırılabilir.

Madde 27 — Devlet ormanlarından kesilecek veya herhangi bir sebeple devrilmiş veya kesilmiş ağaçların dip kütükleriyle tomrukların kimler tarafından numaralanıp damgalanacağına, ağaç, tomruk, odun, kömür ve diğer her nevi orman mahsullerinin kesim, imal, toplama, satış icaplarına göre orman dışında veya koruma bakımından mahzurlu olmayan orman içindeki yerlere nakil ve istif etme ve ölçme işlerine ve nakliye tezkerelerinin tanzim ve istimaline ait şekil ve esaslar Orman Umum Müdürlüğünce tâyin ve tespit olunur.

Damga çekiçleri dört çeşit olup şekilleri, bu kanuna bağlı levhada tespit edilmiştir. Bu çekiçlerin salahiyyetli memurlardan başkası tarafından kullanılması yasaktır.

Damgasız ve nakliyesiz orman mahsulleri kaçak sayılır.

Madde 28 — Ormancılık tekniği ve kıymetlendirme icapları zaruri kılmadıkça Orman Umum Müdürlüğünce hiçbir nevi mamul ve yarı mamul yapılamayacağı gibi orman dışında şehir ve kasabalarda fabrika, depo ve satış yerleri de tesis olunamaz, icabında Orman Umum Müdürlüğünce fabrika tesis ve işletilmesi icra Vekilleri Heyeti kararına bağlıdır.

Madde 29 — Devlet ormanlarından elde edilecek orman mahsullerinin tarife bedelleri, mıntakalar itibariyle ve piyasa icaplarına göre Orman Umum Müdürlüğü tarafından tanzim ve Ziraat Vekâletince tasdik olunur.

Madde 30 — Orman mahsullerinin piyasa satışlarında açık artırma esastır. Açık artırmaya arz edilen orman mahsullerinin miktar ve kalite itibariyle mahallî ihtiyaçlara ve satış icaplarına uygun partiler halinde ayarlanması mecburidir. Ancak : Resmî daire ve müessese ve iktisadi Devlet teşekkülleri ihtiyaçları ile mahrukat ihtiyaçları, lüzum ve fayda görülen veya müstacelen satış yapılmasını icap ettiren hallerde pazarlıkla da satış yapılabilir.

Bu maddede yazılı satışların şartları ve şekilleri icra Vekilleri Heyetince tespit olunur.

Madde 31 — Devlet ormanları içinde veya orman hudutlarına köy ortasından ufki hattı müstakim ile on kilometre mesafede bulunan köylülere, köyde barınmalarına mahsus yapacakları ev, ahır, samanlık ve kullanacakları ev ve ziraat aletleri için onda bir tarife bedeli karşılığında tahammülü müsait olan en yakın Devlet ormanlarından veya istif yerlerinden kerestelik ağaç, tomruk ve yakacak odun verilir.

Bu yerler halkının cami, köy yolu köprüsü gibi müşterek ihtiyaçları için de tarife bedeli alınmaksızın tahammülü müsait olan en yakın Devlet ormanlarından kerestelik ağaç verilir.

Bu ihtiyaçlar, istiflerden temin edildiği takdirde kesme ve nakil masrafları ayrıca alınır.

Bu maddede yazılı intifa hükümlerinden istifade eden muhtaç köylülere tahammülü müsait en yakın ormanlardan yayla kulübeleri için de onda bir tarife bedeli ile ağaç verilebilir.

Bu maddeye dayanılarak verilen ağaç ve mamulâtın başkalarına satılması veya bu yerlerden dışarıya çıkarılması, hibe edilmesi yasaktır.

Bu emval hacedilemez.

Bunları kullandıktan sonra haliyle veya yıkarak enkaz halinde satanlar veya devredenler bir daha bu madde hükmünden istifade edemezler.

Yukarda yazılı ihtiyaçlar için verilen kerestelik ağaç ve mahrukatın aynı köy halkının bu kabîl ihtiyaçlarına devrine orman idaresince izin verilebilir.

Madde 32 — Ormanların buldukları ve bu ormanlara bitişik kazalar içindeki muhtaç köylülerle, hududu içinde Devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2 500 den aşağı olan muhtaç kasabalar halkına ev, samanlık, ahır gibi zatî ihtiyaçları için kesme, taşıma

masrafları ve tarife bedeli ödenmek şartıyla tomruk verileceği gibi aynı mıntakalardaki köylerin cami, okul ve köy yollarındaki köprülerinin yapılması ve onarılması için de kesme ve taşıma masrafları alındıktan sonra bu ormanların istif yerlerinden tomruk verilebilir.

Bu madde dışında kalan köylerin müşterek ihtiyaçları diğer ormanların istif yerlerinden muhammen satış bedeli üzerinden verilebilir.

Madde 33 — Hariçten gelecek ve Hükümetçe iskâna tabi tutulacak göçmenlerle Hükümetçe memleket içinde bir yerden diğer bir yere nakledilecek ve topluca köy kuracak veya köylerde yerleştirilecek olanlara ve yer sarsıntısı, yangın, heyelan ve sel gibi haller yüzünden felâkete uğrayan köylerde bu yüzden zarar gören muhtaç köylülere; yapacakları ev, ahır, ambar ve samanlık için bir defaya mahsus olmak üzere Ziraat Vekâletince tahammülü müsait en yakın ormanlardan parasız olarak kerestelik ağaç ve istedikleri takdirde mevcut istiflerden yalnız kesme, taşıma, imal masrafları karşılığında tomruk veya kereste verilebilir.

31 inci maddenin 5, 6 ve 7 nci fıkralarında yazılı hükümler, 32 ve 33 üncü maddeler hakkında da tatbik olunur.

Madde 34 — Hudutları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasaba halkının kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik tomrukları idarece tâyin olunacak müddet içinde istedikleri takdirde, istihkak sahiplerine 10 metre mikâbı geçmemek üzere yüzde yirmi beşine kadarı pazar ihtiyacı olarak istiflerden maliyet bedelleriyle artırmasız olarak verilir.

Miktar mevzuubahis olmaksızın bu nispet; odun, kömür ve ziraat alet ve araba imalinde ve çeşitli el sanatlarında ve meyve, sebze ambalajında kullanılabilen orman mahsullerinin istif yerlerinden yüzde yüze kadar çıkarılabilir.

Bu suretle bölgenin ihtiyacı bulunan ziraat aletlerinin köylülerce imal edilemeyeceği anlaşılan yerlerde ve zamanlarda bu gibi aletleri taslak halinde orman idaresi imal edebilir.

Madde 35 — 31, 32 ve 33 üncü maddelere göre yeniden ev, ahır, ambar ve samanlık yapmak için tomruk ve kereste alanların; bu husustaki talimatnamede tespit olunacak yapı sistemlerine göre inşaat yapmaları mecburidir.

Bu inşaaata sarf edilmek şartıyla köy veya köy birliklerinin açacakları tuğla, kiremit, kireç ocakları için orman idaresi tarafından tarife bedeli alınmayarak yeter miktarda odun ile bu ocakların iç tesisatı için gerekli tomruk veya kereste de maliyet bedeli üzerinden verilir.

Kurulacak bu kabil ocakların müteşebbislerine belirtilecek şartlar dairesinde ve umumi bütçeden Orman Umum Müdürlüğü tarafından ayrılacak fondan ikraz suretiyle yardımda bulunulur. Fonun karşılığı her yıl iki milyon liradan aşağı olmamak üzere Orman Umum Müdürlüğü bütçesine konulur. İnşaatın yapı sistemlerine göre yaptırmayanlardan ve ocaklardan istihsal olunan mamulleri 31, 32 ve 33 üncü maddelerde bahsedilen ihtiyaç erbabından başkalarına satanlardan veya herhangi bir suretle elden çıkaranlardan verilen tomruk, kereste ve odunların rayiç bedellerinin iki misli tahsil olunur.

Bu maddenin sureti tatbiki hakkında bu Kanunun neşri tarihinden itibaren altı ay içinde Dahiliye, Marif, Nafia ve Ziraat Vekâletlerince müştereken tanzim ve icra Vekilleri Heyetince tasdik olunacak bir talimatname yapılır.

Madde 36 — Zatî kerestelik ihtiyaçları her sene orman bölge şefinin de iştirakiyle köy ihtiyar meclisi tarafından ormanın verimi ve isteklilerin ihtiyaçları göz önünde tutularak mahallinde tespit olunur. Verilen ihtiyaç kerestelerini yerinde kullanmayıp da başkasına devredenleri veya satanları köy muhtarı orman idaresine bildirmekle mükelleftir.

Yakacak ihtiyaçları; bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren bir sene zarfında köy ihtiyar meclisi ile birlikte ve bir defaya mahsus olmak üzere her hane ve nüfus sayısına göre orman idaresince tespit edilir. Müteakip senelerdeki değişiklikler köy ihtiyar meclisince orman idaresine bildirilir,

Madde 37 — Devlet ormanlarından çıkarılan kerestelik, direklik ve mahrukattan başka diğer her nevi orman mahsullerini tâyin edilecek mıntaka ve müddetler içinde toplayıp çıkarmaları için 31 inci maddede yazılı yerler halkına tarife bedelini ödemek şartıyla izin verilir.

Halkın rağbet etmemesi veya iş güçlerinin kâfi gelmemesi hallerinde bu mahsuller orman idaresince istihsal olunup satılır.

Orman idaresince kıymetlendirilemeyen artıklar ile ormana zararlı ağaççıkların ve köklerin orman idaresinin belli edeceği şartlar dâhilinde sökülerek ve diğer mazı kozalağı, palamut ve tıbbi ve sınai nebatlar gibi mahsulât ile meyvaların toplanarak çıkarılması için isteklilere izin verilebilir.

Bunları toplayanlar kim olursa olsun para alınmaz.

Madde 38 — Orman içinde veya civarındaki köy hükmi şahsiyetleri veya köyler halkının tamamı veya bir kısmı tarafından tasarruf edilmekte iken 4785 sayılı kanunla Devletleştirilmiş olan ormanlar ile bu kabîl köy halkınca 4785 sayılı kanunun neşrinden önce bekçi tutmak suretiyle veya başka bir şekilde fiilen korunmuş ve faydalanılmış olan ormanların her nevi mahsulleri bu köyler halkının zati, müşterek, küçük el sanayii ve pazar ihtiyacına tahsis olunur.

Köy hükmi şahsiyetleri tarafından bu ormanların korunmasına devam olunmadığı veya amenajman plânları esaslarına ve izin şartlarına riayet edilmediği anlaşıldığı takdirde Ziraat Vekâletince tahsisten vazgeçilebilir.

Madde 39 — Devlet ormanlarından yapılacak İstihsalden 31 ve 33 üncü maddeler gereğince faydalanan köylülerin sıra ile zatî, müşterek, küçük el sanayii ihtiyaçları temin edilmeden piyasaya satış yapılamaz.

Madde 40 — Devlet ormanlarında kesme, taşıma, toplama, imal, bakım, İmar, ağaçlama, yol yapma gibi, orman işleri iş yerindeki veya civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere veya tercihan aralarında köy orman kooperatifi kuranlara gördürülür.

Yapılacak işin, civar köylülerin iş gücünün kâfi gelmemesi veya işe ehil olmamaları veya fahiş fiyat istemeleri gibi hallerde, bu işler taahhüt yolu ile yaptırılabilir. Bu işleri yapacaklardan işin mahiyet ve hacmine göre teknik eleman çalıştırmaları İstenilir. Ve bu kabîl bir taahhüde gireceklerden malî ve fennî ehliyet vesikaları aranır.

Madde 41 — Her hangi bir suretle satışı yapılmış orman emvalinin bedeli ödenmeden veya karşılığı banka mektubu, Devlet ve Ziraat Bankası tahvilleriyle temin edilmeden ve damgaya tabi olanlar damgalanmadan ve nakliye tezkeresi alınmadan nakliyat yapılamaz.

Nakliye tezkereleri mal sahibinin istediği yere ve taşıyıcının taşıma imkânlarına göre müddetli olarak verilir.

Malın ilk götürüldüğü yerlerden başka yerlere taşınmasında, taşıyanın eski nakliye mal mevcuduna göre yeniletmesi lâzımdır.

Orman malları, sayısı, cinsi, nevi, ebadı ve vasıfları itibariyle ibraz olunan nakliye tezkeresine uyduğu ve damgalı bulunduğu takdirde hepsi üzerinden hacmen yüzde on ve veznen yüzde on beşine kadar çıkacak fazlalık için nakliye tezkeresinde yazılı satış bedeli üzerinden tutarı alınarak serbest bırakılır.

Yukardaki hadleri aşan miktar, bütün fazlalığı şâmil olmak üzere kaçak sayılarak idarece müsadere olunur.

Madde 42 — Orman içinde yapılacak nakliyat orman idaresinin göstereceği yollardan yapılır. Nakliye tezkereleri daima taşıyanların üzerinde bulunup alâkalı memurlar tarafından istenildikçe gösterilir.

Şehir ve kasabalardaki ticarethane ve fabrikalardan ticaret kastı olmaksızın orman mahsulü alıp nakledeceklerden nakliye tezkeresi aranmaz.

Bu ticarethane ve fabrikalar damgalı olmak kaydıyla bu gibi mallar için fatura tanzimine mecburdurlar.

Resmî daire ve müesseseler kendi ihtiyaçları için kullanmak üzere kendi stok mahallerinden veya fabrikalarından iş yerlerine nakledecekleri keresteleri damgalı olmak şartıyla kendilerince mütat ve muteber olan vesikalarıyla sevk edebilirler.

Madde 43 — İstihsal edilmiş ve edilecek emvale ait açılacak istihkak dâvalarının katî hükme bağlanmasına kadar mahkemelerce verilecek ihtiyati tedbir kararları ya kesimin durdurulmasına veya kesilmiş emvalin muhafazasına veyahut bu emvalin tarafların kabul edeceği ve malın tam değerlendirilebileceği şartlar dairesinde satılıp bedelinin bankaya yatırılmasına, mütedair olabilir.

Madde 44 — Ormanlardan verilen müşterek ve zati ihtiyaçlarla sair mahsulâtı tâyin edilen müddetler İçerisinde mazereti olmaksızın çıkarmayanların izinleri iptal olunur. Bu emval başka hak sahiplerinin ihtiyaçlarına tahsis edilebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar

İşletme ve imar

Madde 45 — Âmme müesseselerine ait ormanların tahdit işini de 7 nci maddede yazılı tahdit komisyonları yapar. Bu suretle tespit olunacak hudutları, tahdit tarihinden itibaren iki sene içinde beton veya yontana taşlar dikmek ve sabit kayalar üzerine işaretler hakketmek suretiyle" sahipleri belli etmeye mecburdurlar. Komisyonların masrafları Devlete tahdit işlerine ait diğer masraflar alâkalılara aittir.

Madde 46 — Amme müesseselerine ait ormanları ya sahipleri işletir veya işletmeyi başkasına verebilir. Ancak bunlar orman idaresi tarafından parasız olarak tanzim edilecek harita ve amenajman plânlarına göre işletilir ve idare olunur. Bu plânlara riayeti orman idaresi kontrol eder.

Sahiplerinin orman İdaresine müracaat tarihini takip eden ilk iş mevsiminde işe başlamak suretiyle en kısa zamanda plânların ikmali mecburidir.

Madde 47 — Âmme müesseselerine ait ormanlar parçalanarak, şahıslara veya müesseselere toprağı ile birlikte devir ve temlik edilemez.

İdare ve muhafaza

Madde 48 — Âmme müesseselerine ait ormanların idaresi ve muhafazası devletin kontrol ve murakabesi altında bu kanun hükümlerine göre sahiplerine aittir.

Madde 49 — Devlet ormanlarına ait 14, 17, 18, 19, 20 21, 41, 42 nci maddelerin hükümleri, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine" ait ormanlar hakkında da tatbik olunur.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Hususi Ormanlar

Tahdit, harita, işletme ve imar.

Madde 50 — Hususi orman sahipleri, bu kanunun 7 nci maddesi hükümlerine göre tâyin olunan orman hudutlarına Ziraat Vekâletince tespit edilecek işaretleri koymaya mecburdurlar.

Madde 51 — Hususi ormanlar, sahipleri tarafından yaptırılıp orman idaresince tasdik olunacak harita ve amenajman plânlarına göre işletilir ve" idare olunur. Bu plâna riayeti orman idaresi kontrol eder. Tâyin olunacak müddet içinde bu plânları yaptırıp tasdik

ettirmeyenlerin harita ve amenajman plânları orman İdaresince yapılır ve masrafı iki yılda ve dört müsavi taksitte kendilerinden alınır.

Madde 52 — Hususi ormanlar 500 hektardan küçük parçalar teşkil edecek şekilde parçalanıp âhara temlik ve mirasçılar arasında taksim olunamaz. Ekim ve dikim suretiyle yetiştirilecek ormanlar ihtiva ettikleri **ağaç** cinsleri ne olursa olsun yukardaki fıkra hükmüne tabi tutulmaz.

Hususi ormanlar orman idaresince mahallî tapu idarelerine bildirilir.

Madde 53 — Hususi ormanların sahipleri mütaaddit olursa bunlar içlerinden birini veya bir başkasını orman idaresine karşı mesul müdür olarak göstermek mecburiyetindedirler. Üç ay zarfında göstermedikleri takdirde, orman idaresi o yer sulh hukuk mahkemesinden bir mesul müdür seçilmesini talep eder.

Madde 54 — Hususi ormanlarda yapılacak plân, damga, istihsal ve murakabe işlerinde çalışan orman memurlarının kanuni harcırah ve masrafları hususi orman sahipleri tarafından ödenir.

Bu harcırah ve masrafların karşılığı, bilahare mahsubu yapılmak üzere ve avans olarak orman veznesine peşinen yatırılır.

Devletin

İdare ve muhafazası

Madde 55 — Hususi ormanların idare ve muhafazaları, kontrol ve murakabesi altında olmak üzere bu kanun hükümlerine göre sahiplerine aittir.

Madde 56 — Bu kanunun Devlet ormanlar: hakkındaki 14, 16, 17, 19 uncu maddeleriyle «Orman emvalinin bedeli ödenmeden veya karşılığı banka mektubu, Devlet ve Ziraat Bankası tahvil eriyle temin edilmeden, kaydı müstesna olmak üzere 41, 42 nci maddeleri hükümleri hususi ormanlarda da tatbik olunur.

Tohum ve fidandan yetiştirilecek hususi orman sahipleri bu kanunun 14 üncü maddesinin (A) ve (B) bentlerinde yazılı hükümlerden müstesnadır. Bu ormanlarda avlanma, otlatma ve meyvaların toplanması bu kanun hükümleri dâhilinde sahiplerinin iznine bağlıdır.

BEŞİNCİ FASIL

Müşterek hükümler

Ağaçlandırma ve imar işleri

Madde 57 — Yurtta orman sahasını çoğaltmak maksadıyla eski orman sahalarında veya Devlete ait elverişli topraklarda her sene en az 5.000 hektar ağaçlandırma yapılır. Orman sevgisini artırmak için köy, kasaba ve şehirler civarında müsasip arazi temin edildiği takdirde buralarda da ağaçlandırma yapılır.

Madde 58 — Devlet ormanlarının hudutları içindeki ırmak ve çay kenarlarını ve bunların kaynaklarını tanzim edecek, serlerin husulüne ve yer kaymalarına ve toprak aşınma ve taşınmalarına mâm olacak her türlü ağaçlamalar ve teknik tedbirler orman idaresince yapılır.

Ancak Devlet ormanı içinden geçen demiryolu ve şoselerin ve her nevi tesisatın tahkimi ve tamiri orman idaresine malûmat verilerek alâkalılar tarafından yapılır.

Madde 59 — 57 ve 58 inci maddeler gereğince ağaçlandırılacak sahaların dikimi, bakımı ve muhafazası Orman Umum Müdürlüğünce yapılır.

Bu işlerde alâkalıların yapabilecekleri yardımlardan da istifade edilir. 57 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı yerlerdeki ağaçlandırılmış sahalar köy veya belediyelere terk edilir ve bunlar hakkında bu kanunun hükmî şahsiyeti haiz âmme müesseselerine ait ormanlara mütaallik hükümleri tatbik olunur.

Hakikî şahıslara ait arazinin de ağaçlandırılması, sahipleri tarafından talep edildiği takdirde Orman Umum Müdürlüğünce yapılabilir.

Bunlar hakkında hususi ormanlara mütaallik hükümler tatbik olunur.

Madde 60 — Köy ve belediyelerin ve ağaçlandırma yapmak isteyen sair müessese ve teşekküllerin fidan ihtiyaçlarını karşılamak üzere münasip görülen yerlerde Orman Umum Müdürlüğünce bir yılda en az 1.000 hektarlık sahayı ağaçlandırabilecek orman fidanlıkları tesis edilir.

Madde 61 — Orman hudutları dışında olup da ağaçlandırılması zaruri görülen yerlerde Orman Umum Müdürlüğünce hazırlanacak plân dairesinde ağaçlandırma yapılır.

Madde 62 — Ağaç sevgisini yurtta yaymak, kökleştirmek için film göstermek, afiş ve broşürler neşretmek suretiyle Orman Umum Müdürlüğünce propaganda yapılması ve bütün ilk ve orta mektep talebeleriyle askerlere ağaçların faydaları hakkında dersler okutturulması, bahçeleri müsait ise mektep ve kışlalarda veya civarında bu maksat için tahsis edilecek sahalarda her yıl ağaç diktirilmesi ve bunların korunması için Ziraat Vekâletiyle birlikte Millî Müdafaa ve Maarif vekaletleriyle Başvekâlete bağlı alâkalı umum müdürlükler bir program hazırlayıp tatik ederler.

Madde 63 — En ufak parçası yarım hektardan ve parçalar yekûnu bir hektardan aşağı olmamak şartıyla kavak, okaliptüs ve kızılâğaç dâhil olmak üzere yeni ağaçlandırılan arazinin sahibi, ağaçlandırmadan itibaren elli sene için ağaçlandığı sahalara ait arazi ve bina vergilerinden muaf tutulur. Bu sahaları orman halinde muhafaza etmeyenlerden vergi muafiyeti kaldırılır.

Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazide ağaçlandırma yapmak isteyenler vali veya kaymakama müracaat ederler. Bu yerlerin bu durumda olduğu tespit olunduktan sonra, orman idaresi tarafından yapılacak ağaçlandırma plânına göre, ağaçlandırma işine Ziraat Vekâletince izin verilir.

Ağaçlandırma plânları ve ağaçlama bilgisine ait türlü yardımlar, orman idaresince parasız yapılır. Plâna göre ve müddeti içinde ağaçlandırılan sahalar ağaçlamaya başlanan yıldan itibaren beş yıl sonunda bu ağaçlamayı yapana parasız temlik olunur

Ağaçlanan sahayı; orman halinde koruyup idame ettirmeyenlerden temlik edilen yer geri alınır. Bu şartlara göre kurulan ve idame ettirilen ormanlar Devlet ormanlarına katılmak üzere istimlak edilmez

Madde 64 — Ziraat Vekâletinin vereceği ağaçlandırma plâni gereğince ve tâyin edeceği ağaç nevelerinden bu kanunun 64 üncü maddesine göre gerek kendi topraklarında ve gerekse Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazide, yarım hektardan aşağı olmamak şartıyla orman yetiştirecek veya kavak, okaliptüs ve kızılbaş ağaçlıkları tesis edecek hususi şahıslara veya hükmi şahsiyeti haiz teşekküllere, Ziraat Vekâletinin izni ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından kuruluş kredisi açılır Kuruluş kredisi için 15 yıl müddetle Ziraat Vekâleti bütçesine miktarı 2.500.000 liradan aşağı olmamak şartıyla Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası sermayesine mahsuben ayrıca tahsisat konulur. Orman yetiştirecekler verilecek kuruluş kredisinin miktarı, faiz nispeti, müddeti ve diğer şartları Ziraat, İktisat ve Ticaret Vekaletleriyle Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasınca müştereken tespit edilir.

Madde 65 — Orman veya ağaç yetiştirecekler ve kültür arazisi kenarlarında çit yapacaklara orman fidanlıklarından ambalajlı olarak Orman Umum Müdürlüğünce fidanların yaşına, cins ve nevine göre tespit edilen bedeli mukabilinde fidan ve tohum verilebilir. Resmî daire ve müesseselerin fidan ihtiyaçları da ambalaj ve nakil masrafları kendilerine ait olmak üzere bedelsiz sağlanabilir.

Madde 66 — Orman yetiştirecek köy orman kooperatiflerine lüzumlu fidanlar, orman idaresi tarafından ağaçlama sahasına kadar götürülerek bedelsiz verilir ve dikim işi orman teknik memurlarının nezareti altında yaptırılır. Bu ağaçlama sahaları orman idaresinin daimî nezaret ve kontrolü altında bulundurulurken gelişip yetişmesi için lüzumlu tedbirlerin alınması sağlanır.

Madde 67 — Devlete ait fidanlıklarla diğer fidanlıklarda kullanılacak veya orman yetiştirmek maksadıyla ekilecek orman ağacı tohumlarının, orman idaresinin kontrolü altında toplanmış, muayene edilmiş ve menşe şahadetnamesi (Sertifika) verilmiş tohumlardan olması şarttır.

Orman fidanlıklarından yurt dışına sevk edilecek fidanlarla, orman ağacı tohumlarına orman idaresince bir menşe şahadetnamesi (Sertifika) verilir. Yabancı memleketlerden ithal edilecek orman ağacı fidanları ile tohumlarının cins, nevi ve sair hususlarını belirten menşe şahadetnameleri (Sertifika) alâkalı orman idaresince incelendikten sonra giriş izni verilir.

Orman fidanlığı kuracak hususi müteşebbislere Orman Umum Müdürlüğünce parasız tohum verilebilir.

II

Orman yangınlarının söndürülmesi

Madde 68 — Ormanların içinde veya yakınında ateş ve yangın belirtisi görenler bunu derhal orman idaresine veya en yakın muhtarlığa, jandarma dairelerine veya mülkiye âmirlerine haber vermeye mecburdurlar.

Yangın ihbarında Devlete ait her türlü askerî ve mülki haberleşme vasıtalarından derhal ve parasız olarak faydalanılır. PTT merkezleriyle, demiryolları istasyonlarından çekilen yangın ihbarına ait telgraflarla yangının seyrini bildiren ve yangın hakkındaki yardım

taleplerim ve söndürülmesine ait direktifleri ihtiva eden telgraflardan ve aynı hususlara taallük eden telefon muhaberatından ücret alınmaz.

Yangın haberleşmesini en seri şekilde sağlamak üzere ormanlardaki yangın gözetleme kule ve kulübeleriyle bakım merkezi ve orman teşkilâtının kuruluş merkezleri arasında orman idaresince gerektiği yerlerde telefon devreleri ve İcra Vekilleri Heyeti kararıyla ruhsat almak suretiyle telsiz alıcı ve verici istasyonları tesis olunur.

Telefon devreleri PTT İdaresi santrallerine ve PTT İdaresinin santrali olmayan yerlerde jandarma santrallerine bağlanabilir.

PTT santrallerine bağlı olanlar hariç olmak üzere hususi telefon hatları için hiçbir ücret, resim, vergi ve ruhsat parası verilmez.

Madde 69 — Orman yangınlarında yangına civar köy ve kasabaların 18 yaşını bitirip 50 yaşını doldurmamış bütün erkek nüfusu beraberlerinde mevcut balta, kürek, kazma, testere gibi yangın söndürmeye yarayacak aletleriyle yangın yerine gitmeye ve yangını söndürmeye mecburdurlar.

Söndürme işine gelenler yangını söndürmeye kâfi gelmezse daha ilerdeki köy ve kasaba halkından mükellef olanlar da yangın yerine gönderilirler.

Aynı şekilde, vali, kaymakam, nahiye müdürü ve köy muhtarları ve civardaki asker ve jandarma birlik kumandanları bölgedeki orman başmüdürü ve onun lüzum göstereceği orman memurları yangın mahalline yardımcı göndermeye ve bizzat gitmeye mecburdurlar. Yangın söndürülmesinde çalışanların bu yüzden hasara uğrayan zati eşya ve teçhizatını Devlet ormanlarında orman idaresi, diğer ormanlarda alâkalıları tazmine mecburdurlar.

Bu maddenin tatbikatı hakkında Milli Müdafaa, Dahiliye ve Ziraat Vekâletlerince bu kanunun neşri tarihinden itibaren üç ay zarfında bir talimatname hazırlanır.

Madde 70 — Ormanlarda yangın söndürülmesi için gideceklerin muayyen tarifeli vasıta ile hareket ettikleri takdirde gidiş ve dönüş ücretleri orman idaresi tarafından ödeneceği gibi müstacel zamanlarda salâhiyetli memurların görecekleri lüzum üzerine bunlar kamyon, araba gibi diğer vasıtalarla da götürülüp getirilebilirler.

Bunların ücreti de orman idaresi tarafından ödenir. Bunlara söndürme işinde çalıştıkları müddetçe Devlet ormanlarında orman idaresi, diğer ormanlarda alâkalılar tarafından parasız ekmek, katık ve sigara verilir. Başkaca ücret verilmez.

Mahallin en yüksek mülkiye âmiri tarafından lüzum görülecek miktarda askerî nakil vasıtaları ile diğer daire ve iktisadi Devlet Teşekküllerine, belediyelere ait nakil vasıtalarının, sadece akaryakıt bedelleri Orman Umum Müdürlüğünce ödenmek kaydıyla ücretsiz olarak orman yangınlarının söndürülmesine mütaallik işlerde kullanılmasına emir verilebilir.

Madde 71 — Umumi hükümler dairesinde tazminat talebiyle mahkemeye müracaat hakları mahfuz kalmak üzere yangın söndürülürken sakatlananlara; sakatlık derecesine göre orman idaresince ayrıca 500 liradan 2.000 liraya kadar, ölenlerin ise ailelerine 5.000 lira para verilir.

Devlet memuru olup da sakatlanan ve ölenler hakkında umumi ahkâm, tatbik olunur. Ayrıca bu memurlar birinci fıkra hükmünden de İstifade ederler, işbu tediyeler mahkemeler tarafından hükmolunacak tazminata mahsup edilemez.

Yaralanan ve hastalananların hastanelere nakli ve tedavi masrafları orman idaresine aittir. Bunlar Devlet hastanelerinde parasız tedavi edilir.

Madde 72 — Orman yangınları için çekilen bilûmum telgrafları telgrafhane ve demiryolu istasyon memurları derhal çekmeye ve telgafi alan memurlar da bunu hemen mahalline göndermeye mecburdurlar.

Madde 73 — Mahallî Hükümetin veya orman memurlarının sevk kâğıdı üzerine istasyon memurları yangını söndürmek üzere gidecek olanları asker tarifesiyle ve mahsubu bilahare yapılmak üzere yangına civar olan mahalde indirmek şartıyla yolcu veya marşandiz katariyle ve mümkün olan yerlerde hususi katarla götürüp getirmeye mecburdurlar.

Madde 74 — Orman idaresinin göstereceği lüzum üzerine mahallerinin en büyük mülkiye âmirleri, kuraklık veya yangın olup da henüz söndürülmüş fakat sirayet ihtimalleri tamamen bertaraf edilmemiş olmak gibi fevkalâde zamanlarda muayyen bir müddet için ormanlara girmeyi men ve oralardaki her türlü işlerin tatilini emredebilirler.

Madde 75 — Orman idaresi yangınları önlemek maksadıyla en çok beş yılda tahakkuk ettirilecek bir plân ve program dâhilinde yangın emniyet yolları ve yangın kule ve kulübeleri yapmak ve bunları idare merkezlerine telli ve telsiz telefonla bağlamakla mükellef olduğu gibi yangın tehlikesinin fazla olduğu mintakalarda yangın mevsimine münhasır olmak üzere lüzum gördüğü yerlerde ve yeter miktarda yangın söndürme alet ve malzemesini havi motorlu vasıtalarla teçhiz ve takviye edilmiş yangın ekipleri bulundurur.

Madde 76 — Orman içindeki yollarda orman idaresince belli edilmiş konak yerlerinden gayrı yerlerde geceleme ve konak yerlerinde yaylak kışlak ve otlaklarda orman İdaresince hazırlanmış ocak yerlerinden gayr yerlerde ateş yakmak yasaktır.

III

Orman memurlarının silâh taşıma ve kullanma hak ve yetkileri

Madde 77 — Orman teşkilâtında her sınıf, derece ve vazifede çalışan memurlardan, Orman Umum Müdürlüğünce lüzum görülecek olanlar, İcra Vekilleri Heyetince seçilecek silâhla teçhiz olunurlar.

Bu silâhlar memurlara orman idaresince demirbaş olarak verilir. Devlet ormanlarından gayrı ormanlarda çalışan orman bekçilerine de umumi hükümler dairesinde silâh taşıma izni verilebilir.

Madde 78 — 77 nci madde mucibince silâh taşımaya yetkili olanlar vazifelerini ifa sırasında aşağıda yazılı hallerde silâhlarını kullanabilirler:

- A) Türk Ceza Kanununun 49 uncu maddesinde yazılı hususlarda;
- B) Tecavüz veya taarruza yarayan alet ve silâhları taşıyanlara alet veya silâhların derhal teslimi emredildiği halde bu emre riayet edilmeyerek fiilen tecavüz ve taarruzda bulunması ve bu tecavüz ve taarruzun da başka şekilde define imkân olmaması;
- C) (B) bendi gereğince teslim edilen alet ve silâhları veya el konan müsadereye tabi nakil vasıtaları ile orman emvalini veya memurun silâhını almak veya orman bölge ve muhafaza binalarına zorla girmek maksadıyla vâki tecavüz ve taarruzun başka şekilde define imkân bulunmaması.

IV

Suçların takibi

Madde 79 — Orman memurları, orman suçlarına ilişkin delilleri bir zabıt ile tespit ve nakil vasıtalarıyla suç mahsulü malları zapt ve icabında suç işleyenleri yakalamak salâhiyetini haizdirler.

Talep vukuunda polis, jandarma, köy muhtar ve bekçileri orman memurlarına yardıma mecburdurlar.

Madde 80 — Orman memurları, av tezkeresi olmayanların ve orman idaresinden izin almamış olanların ormanlarda ve orman göl ve derelerinde

14 üncü maddenin (C) fıkrası hilâfına avlanmalarını men'e, avlarını ve vasıtalarını zapt etmeye salâhiyetlidir.

Madde 81 — Orman içinde veya civarında bulunan köylerin muhtar ve ihtiyar meclisi kendi köy hudutları içinde bulunan Devlet ormanlarının muhafazasında orman teşkilâtı ile iş birliği yapmakla vazifelidir.

Bu maksatla suçların takibi faslında yazılı salâhiyetleri, orman teşkilâtı mensupları ile birlikte veya Ziraat Vekâletince belirtilecek esaslar dâhilinde ayrı olarak kullanırlar.

Madde 82 — Orman memurları bu kanun hükümlerine muhalif hareket edenlerin hüviyetlerini, ikametgâhlarını ve suçlarının mahiyetini tespit ile kendileri, suçlu ve varsa hazır bulunanlardan en az iki kimseye imzalatıracakları bir zabıt tanzim ederler.

Hüviyeti tespit edilemeyen suçlular vakit geçirilmeksizin hüviyeti tespit edilebilecek en yakın köyün muhtar veya ihtiyar heyetine ve bunlarla da tespiti mümkün olmazsa en yakın zabıta merkezine götürülürler.

Memurlar, vakit geçirmeksizin bu zabıtları bağlı buldukları âmirlerine gönderirler. Amirlerce tetkik edilerek en kısa bir zamanda mahallî cumhuriyet müddeti umumiliğine verilir.

Bu zabıtlar, hilafı ispat olununcaya kadar muteberdir.

Zabıt varakasının hilafını iddia halinde, maznun mahkemeye bu iddiası hakkında kanaat verecek deliller gösterir ve mahkeme bu müdafaayı tamike şayan görürse delillerini iştima ve tetkik eder. Neticede maznunun iddiasını haklı gösterecek bazı sebepler karşısında kalırsa ancak o takdirde, zabıt varakasını imza etmiş olan memurları çağırıp dinledikten ve başka deliller varsa inceledikten sonra hâsil edeceği kanaate göre dâvayı intaceder.

Madde 83 — Bu kanunda cezaları tâyin edilen orman suçlarına mütaallik dâvalar sulh ceza mahkemelerinde görülür.

Orman suçlarına ait dâvalar mahkemelerce acele mevaddan sayılır.

Madde 84 — Orman suçlarından dolayı zapt olunan ağaç, tomruk, kereste ve mahrukat ve sair mahsuller ile cürüm aletleri vazifeli orman memurları tarafından muhafaza edilmek üzere mevcut ise orman depolarına veya en yakın belediye veya köy muhtarına veya muhtarın vekiline, bu da bulunmaz ise ihtiyar meclisi âzasından birine makbuz mukabilinde teslim olunur. Bunlardan çürüyecek veya bozulacak olanlarla muhafazası müşkül ve masraflı bulunanlar, orman idaresinin satış komisyonunca mahallinde veya pazar yerlerinde, ilân edilmek suretiyle derhal satılır. Masraflar çıktıktan sonra geri kalan para emanet olarak bankaya veya orman idaresi veznesine yatırılır.

Zapt olunan nakil vasıtaları rayiç değerleri nispetinde kanunen muteber teminat veya muteber müteselsil kefil gösterdikleri takdirde dâva neticesine kadar sahiplerine iade olunur. Teminat veya kefalet vermeyenlere ait nakil vasıtaları hakkında yukardaki fıkra hükmü tatbik olunur.

Ancak, kanunun 108 inci maddesi gereğince müsaderesi icap etmeyen nakil vasıtaları teminat ve kefalet aranmadan sahiplerine iade olunur.

Maznun lehine karar verilmesi halinde, zapt edilmiş emval mevcut ise derhal ve satılmış ise bedeli iade olunur.

Müsaderesine karar verilen mallar, nakil vasıtaları ve cürüm aletleri satılmamış ise satılarak Orman Umum Müdürlüğü hesabına irat kaydedilir.

Madde 85 — Orman içinde kimin tarafından kesildiği veya hazırlandığı belli olmayan veya suçlunun kaçması sebebiyle faili tespit olunamayan orman mahsulleri ve cürüm aletleri, orman idaresinin satış usullerine göre satılır ve bedelleri irat kaydolunur.

Bu mallarla beraber bulunan nakil vasıtalarının bulunamayan sahipleri on beş gün müddetle yapılacak ilânla araştırılır, İlân sonunda sahibi meydana çıkmayan vasıtalar hakkında birinci fıkra hükmü tatbik olunur.

Madde 86 — İzin almadığı veya orman içinde bir hizmeti bulunmadığı halde ağaç kesecek veya nakledecek vasıtalarla orman içinde görülen veya halinden şüphe edilen kimseleri orman dışına çıkarmaya orman memurları yetkilidirler.

Madde 87 — Otlatma izni verilmeyen ormanlarda başıboş görülen hayvanlar en yakın köy muhtarlarına veya belediyelere makbuz karşılığı teslim olunur. Hayvan sahibi zuhur edip zabıt varakasını imza ederse hayvan kendisine verilir.

Muhtara veya belediyeye teslimden itibaren ilân "edilen on beş gün içinde sahibi bulunmayan hayvanlar idarece usulen satılarak bedeli bankaya veya orman idaresi veznesine yatırılır.

Bankaya veya orman idaresi veznesine yatırıldıktan sonra bir sene içinde sahibi zuhur etmezse bu bedel orman idaresince irat kaydolunur.

Hayvan sahipleri bakma masraflarını ödemeye mecburdurlar.

Madde 88 — Orman suçlarından mütevellit aramayı icap ettiren haller, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 97 inci maddesinde yazın, tehirinde mazarrat umulan hallerden sayılır ve bu aramaları orman memurları aynı madde hükmüne tevfikan yaparlar.

Arama sırasında zapt olunan kaçak orman emvali hakkında bu kanunun 84 üncü maddesi hükmü tatbik olunur.

Madde 89 — Bu kanunun tatbiki bakımından imalât ve fabrikasyonun kontrolüne Orman Umum Müdürlüğü yetkilidir. Bu kontrolün ve umumiyetle nakliye tezkereleri yoklamasının nasıl yapılacağı Orman Umum Müdürlüğünce tespit olunur.

Madde 90 — Bakım kuruluşunun tamamlandığı mıntakalardaki vilâyet ve kaza merkezlerinde bir ihbar vâki olmadıkça veya takip sebebine uymadıkça orman mahsulleri ve bunlara ait nakliye ve tezkere kontrolü yapılmaz. Orman idaresi bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren en çok beş sene içinde ormanların bakım kuruluşlarını tamamlar.

V

Ceza hükümleri

Madde 91 — 14 üncü maddenin (A) ve (B) bentleriyle yasak edilen fiillerden kerestelik ağaçları kesenler, 3 aya kadar hapis ve kereste veya tomruğun beher metre küpü için 25 liradan 100 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ancak, 20 santimetre kutrundan aşağı olanlar için bu para cezası bir misli artırılarak hükmolunur. 14 üncü maddenin (A) ve (B) bentleriyle yasak edilen fiillerden kerestelik olmayan diğer ağaçları keserek odun veya kömür yapanlar bir aya kadar hapsi ve odunun beher kentali için 3 lira, kömürün beher kentali için 15 lira ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Bu suretle verilecek para cezası 10 liradan aşağı olamaz.

14 üncü maddenin (A) bendinde yazılı, yetmişmiş ve yetiştirilmiş fidanları kesmek, sökmek, ekim sahalarını bozmak, ağaçları kesmek, boğmak, ağaçlardan yalamuk, pedavra, hartama çıkarmak fiilleri için verilecek cezalar beş misli artırılarak hükmolunur.

14 üncü maddenin (A) ve (B) bentleriyle yasak edilen ve yukardaki fıkralarda yazılı bulunmayan fiilleri işleyenler 3 aya kadar hapis ve 25 liradan 300 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

14 üncü maddenin (C) bendinde yazılı fiilleri işleyenler 10 liradan 100 liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu kanunun 14 üncü maddesinin (A) ve (B) bendine muhalif hareket edenler orman sahipleri ise yapılan zararın miktarına göre 3 aya kadar hapis veya 30 liradan 200 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

„ Ancak kendi arazisi dâhilinde tohum ekmek veya fidan dikmek suretiyle yetiştirilecek ormanların sahipleri yukardaki fıkra hükmüne tabi değildir.

14 üncü maddedeki suçları, hayvan beslemek için işleyenler hakkında yukardaki cezalar bir misli artırılır.

Madde 92 — Bu kanunun 16 ncı maddesi gereğince ormanlarda izin almadan açılan maden ocakları idarece kapatılır.

Suçlular hakkında 500 liradan 2 500 liraya kadar **para** cezası hükmolunur.

Başkaca zarar husule gelmiş ise ayrıca tazmin ettirilir, İzinle bu nevi ocakları açanlar tâyin olunacak tedbirlere riayet etmezlerse bu cezanın yarısına hükmolunur. Bu tedbirlere riayet edilinceye kadar ocaklar, orman idaresince işletilmekten menedilir.

Madde 93 — Bu kanunun 17 inci maddesinde yasak edilen fiilleri İka edenlerle izne bağlı işleri izinsiz yapanlar bir aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar, İşgal ve faydalanma yeniden tarla açmak suretiyle vâki olduğu veya yanmış orman sahasına taallük ettiği takdirde 3 aydan 2 seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır ve her nevi mahsul ve tesislerin müsaderesine hükmolunur.

Madde 94 — Bu kanunun 18 inci maddesinde tâyin edilen mesafeler dâhilinde yapılması izne bağlı olan fabrika, hızar ve şeritlerle, kireç, kömür, trebentin, katran, sakız ve buna benzer ocakları izinsiz kuranlar 100 liradan 1.000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bunların işletilmesi de menedilir.

Madde 95 — Bu kanunun 19 uncu maddesine göre her nevi ormanlara izinsiz hayvan sokanlar 2 aya kadar hafif hapis ve ayrıca beher baş kıl keçi ve deve için birer lira, diğer büyük baş hayvanların beheri için 50 şer kuruş, küçükbaş hayvanların beheri için de 25'er kuruş hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu suretle verilecek para cezası 3 liradan aşağı olamaz.

Başıboş bırakılmak suretiyle ormanlara giren hayvanlar için yalnız para cezasına hükmolunur.

Yanmış orman sahaları ile alelûmum gençleştirme sahalarına, gençleştirmeye tefriki tarihinden itibaren 15 sene içinde hayvan sokulması veya başıboş bırakılmak yüzünden girmesi halinde yukarda yazılı cezalar iki misli tatbik olunur.

Madde 96 — Bu kanunun 20 nci maddesinde yazılı hükümlere muhalif hareket edenler 10 liradan 50 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Madde 97 — Devlet çekici ile damgalanan ağaçları keserken bu damgayı orman idaresince tespit edilen şekilde dip kütükte bırakmayanlarla damgalı ağaçları, tespit edilen hadde nazaran daha yüksekten kesenler, kesilen ağaçların miktarı göz önünde bulundurularak 10 liradan 100 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Bu kanunun 27 nci maddesinde yazılı damga çekiçlerini taklit edenler veya taklit fiiline iştirak etmeksizin kullananlar Türk Ceza Kanununun

333 üncü maddesinin 2 nci fıkrasına göre cezalandırılırlar.

Madde 98 — 31, 32, 33 üncü maddeler hükümlerine göre, köylülerin zati ihtiyaçlarıyla köy müşterek ihtiyaçları için verilen kereste, kerestelik ağacı veya tomruğu bu işte kullanmayıp da başkasına satanlar veya hibe edenler, veya bunları orman idaresinden izin almadan başka yerlere imal edilmek üzere götürülenler bir aya kadar hapis, 50 liraya kadar ağır para cezası ile ve bunları bilerek alanlar 1 aydan 6 aya kadar hapis ve 50

10 liradan 100 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar ve ayrıca alınmış olan ağaç, kereste veya tomruğun tam tarife üzerinden iki misli bedeli tazminat olarak alınır.

Madde 99 — 37 nci madde gereğince verilen izinlerde gösterilecek tedbir ve şartlara riayet etmeyenler 10 liradan 100 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Madde 100 — 41 inci madde mucibince her çeşit orman mallarım nakliyesiz veya damgasız olarak nakledenler 91 inci madde gereğince cezalandırılırlar.

Nakliye tezkeresini değiştirmeksizin ağaç, odun, kömür ve sair orman mahsullerini taşıyanların malları kaçak olup olmadığının incelenmesi için 84 üncü maddede gösterilen şekilde alıkonulur. Kaçak olmadığı ve nakliyesinin yenilenmediği tahakkuk ederse alıkonulan mallar derhal taşıyana teslim edilerek nakliyesi verilir.

Malların kaçak olduğu anlaşılırsa 91 inci madde hükmü tatbik olunur.

Nakliye tezkeresini değiştirmeden nakliyat yapanlar veya ormandan kesilen ağaçlardan yapılacak tomrukları damgasız olarak orman idaresinin istif yerlerine götürülenler 10 liradan 100 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Madde 101 — Yazılı olarak yapılan tebligat tarihinden itibaren iki yıl içinde 50 nci maddede yazılı işaretlerle ormanlarının hudutlarını belli etmeyen hususi orman sahipleri 50 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Orman sahipleri bu cezanın infazından sonra bir yıl içinde yine bu mükellefiyeti ifa etmezlerse 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Son hükmün infazından itibaren 1 yıl içinde tahdit muamelesi yine yapılmadığı takdirde masrafı bilahare orman sahibinden alınmak üzere bu muamele orman idaresi tarafından yapılabilir.

Madde 102 — 51 inci madde gereğince tanzim, kabul ve tasdik olunan orman amenajman plânlarında; ormanın imarı, geliştirilmesi, ağaçlandırma yapılması, hastalık ve haşerelerle mücadele edilmesi gibi yapılmasına lüzum gösterilen işleri plân dairesinde ve verilen müddet içinde yapmayan ve gerekli tedbirleri almayan orman sahiplerinden 30 liradan 300 liraya kadar hafif para cezası alınır.

Bu cezanın infazından sonra, orman sahipleri kendilerine verilecek mühlet içinde bu işleri yapmazlar veya lüzumlu tedbirleri almazlarsa, bunlar orman idaresi tarafından yapılır ve masrafları tamamen kendilerinden alınır.

Madde 103 — 67 nci madde hükümlerine muhalif hareket edenler 30 liradan 100 liraya kadar, Devlete veya her kime ait olursa olsun yeniden orman yetiştirmek üzere işlenen sahalarda tohum veya fidanlara herhangi bir şekilde veya hayvan sokulması veya girmesi suretiyle zarara sebebiyet verenler, 50 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Madde 104 — 68 inci maddedeki mecburiyete riayet etmeyenler 1 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Orman idaresine ait telefon şebekesi ve tesislerine her türlü alet ve malzemesine zarar verenler Türk Ceza Kanununun 391 inci maddesi gereğince cezalandırılırlar.

Bu suç Haziran ayı başından Ekim ayı sonuna kadar devam eden yangın mevsiminde işlenirse ceza iki misline çıkarılır.

Madde 105 — 69 uncu maddeye göre ormanlarda vukua gelecek yangınları söndürmek için, yetkili memurlar ve orman teşkilâtı tarafından yangın mahalline gitmeleri emir olunmasına veya mahalli mutat vasıtalarla ilân edilmesine rağmen orman yangınına söndürmeye gitmekten imtina edenler veya gidip de çalışmayanlar ve verilen işi

yapmayanlar hakkında vali ve kaymakamlar tarafından 25 liradan 50 liraya kadar hafif para cezası verilir.

Ancak bu cezaya tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde alâkalılarca mahallî sulh ceza mahkemesine itirazda bulunabilir. Bu itiraz, evrak üzerinde tetkik edilebilir.

Bu maddede yazılı memurlarla orman teşkilâtında vazifeli olanlardan yangın yerine yardım göndermeyenlerle alâka göstermeyenler Türk Ceza Kanununun 230 uncu maddesinin 2 nci fıkrasına göre cezalandırılırlar.

Madde 106 — Bu kanunun 72 ve 73 üncü maddelerine muhalif hareket eden veya ettirenler Türk Ceza Kanununun 230 uncu maddesinin 2 nci fıkrası gereğince cezalandırılırlar.

Madde 107 — 74 üncü maddede gösterilen tedbirlere riayet etmeyenlerden 10 liradan 50 liraya kadar hafif para cezası alınır.

Madde 108 — Bu kanunun hükümlerine göre müsaderesine hükmolunacak orman mallarının kanunsuz olarak kesildiğini, taşındığını veya toplandığını bildiği halde satın alanlar, taşıyanlar, biçenler, işleyenler, kabul edenler, kullananlar veya gizleyenler 3 aya kadar hapis ve 50 liradan 200 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Birinci fıkrada yazılı fiillerin; ticarethane sahibi olsun olmasın bilumum hasep madde ticaretiyle işgal eden kimseler tarafından ikaı halinde, 1 seneden 5 seneye kadar hapis ve 1.000 liradan 10.000 liraya, kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Suç mevzuu kaçak orman mahsulünün kıymeti hafif ise, 2 nci fıkradaki cezalar yarısına indirilerek, fahiş ise bir misline çıkarılarak hükmolunur.

Kaçak orman mallarının taşınmasında kullanılan canlı ve cansız bütün nakil vasıtaları kime ait olursa olsun idarece zapt ve mahkemelerce müsaderesine hükmolunur.

Ancak, çiftçi köylü olup köyde sakin bulunduğu ve ziraat işlerinde kullanılan ve kendilerine ait bulunan vasıtalarla bizzat nakliyat yaptığı anlaşılınların (At, kısrak, katır, merkep, öküz, inek, manda) ile kağrı, araba ve koşumları hakkında müsadere hükmü tatbik olunmaz.

Mükerrirler bu hükümden faydalanamazlar.

Bu mallar, müsadereye tabi olmayan vasıtalarla taşıyan veya taşıyanlardın 1 inci fıkrada yazılı cezadan maada ayrıca odunun beher kentali veya kesri için 5 lira, kömürün beher kentali veya kesri için 25 lira, tomruk veya kerestenin beher metre küpü veya kesri için 100 lira para cezası alınır.

Madde 109 — Ağaçlara vurulan resmî damga ve numaraları bozanlar ve orman hudutlarındaki taksimata mahsus işaretleri ve levhaları kaldıranlar, belirsiz hale getirenler, yerlerini değiştirenler 2 aya kadar hafif hapis ve 10 liradan 50 liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Madde 110 — 76 ncı maddedeki yasak fiilleri işleyenlerle orman içine sönmemiş sigara atanlar Türk Ceza Kanununun 566 ncı maddesinin 1 inci fıkrasına göre cezalandırılırlar.

Madde 111 — Bu kanunun 3 üncü maddesiyle orman rejimi altına alınan yerlerde ve 23, 24, 25 inci maddeler gereğince muhafaza ormanı ve millî park olarak ayrılmış

ormanlarda, ormanlara mütaallik suçları işleyenlerin müstahak olacakları ceza iki misli olarak hükmolunur.

Madde 112 — Bu kanunda yasak edilen fiillerin ikaz yüzünden husule gelen zarar için talep halinde ayrıca tazminata da hükmolunur.

Madde 113 — Bu kanunla yasak edilen fiilin, ağaç kesilmesine taallûku halinde, ağaç müsadere edilmiş olsa dahi talep halinde hükmolunacak tazminat mahallî rayice göre hesaplanır.

Madde 114 — Her türlü orman suçları ile bir dekinden fazla tahrip olunan veya yakılan sahalarda için bu kanunda yazılı teminattan başka ayrıca beher dekar için 200 lira hesabıyla ağaçlandırma masrafına da hükmolunur.

ALTINCI FASIL

Müteferrik hükümler

Madde 115 — Devlet ormanlarının toprağı ile birlikte şahıslara veya müesseselere devir ve temlik bir kanun ile olur.

Devlet ormanları üzerinde her hangi bir şekilde irtifak hakkı tesisi Maliye ve Ziraat Vekâletlerinin tasvibine bağıdır.

Madde 116 — Bu kanunun 1 inci maddesinde orman sayılmayan yerlerdeki ağaç ve ağaççıklardan sahipleri aşağıda yazılı şekillerde faydalanırlar:

A) (E) fıkrasındaki ağaç ve ağaççıklar: sahipleri her türlü zatî ihtiyaçları ve pazar satışları için hiçbir kayıt ve şartta tabi olmadan kesip nakledebilirler.

B) (D, F, G) fıkralarında yazılı yerlerde bulunan ağaç ve ağaççıkları sahipleri kendi zatî ihtiyaçları için hiçbir kayıt ve şartta tabi olmadan kesip kullanabilirler.

C) (D, F, G) fıkralarında yazılı yerlerde bulunan ağaç ve ağaççıkların pazar yerlerine nakledilebilmesi ve satılabilmesi yalnız damga ve nakliye muamelesine tabi olup bu muamelelerin ne suret ve şekilde yapılacağı Ziraat Vekâletince tespit olunur.

D) Birinci maddenin (G) fıkrasındaki ağaç ve ağaççıklardan kesim yapacaklar, kesim yapmadan önce en yakın orman bölge şefliğine müracaatla kesecekleri ağaçları göstererek damgalattırırlar.

Bölge şefliği bu müracaatları âzami bir ay zarfında intaca mecburdur.

Bu hükme muhalif hareket edenler bu kanunun 109 uncu maddesine göre cezalandırılmakla beraber emval müsadere olunur.

YEDİNCİ FASIL

Muvakkat hükümler

Muvakkat madde 1 — Ormanların tahdit ve kadastrounun İkmaline kadar bu kanunun 1 inci maddesi tatbikatından çıkacak ihtilâflarda, bir yerin orman sayılıp sayılmayacağı Ziraat Vekâletince belirtilir.

Muvakkat madde 2 — Orman Umum Müdürlüğünün elinde bulunan fabrika ve imalâthanelerle sair bina ve tesislerden âmme hizmetleri bakımından satışında veya kiralanmasında mahzur, görülmeyenler, İcra Vekilleri Heyetince tâyin edilecek esaslar dairesinde hususi teşebbüse satış suretiyle İntikal ettirilebilir veya kiralanabilir.

Muvakkat madde 3 — Mülga 3116 sayılı kanunun 7 nci maddesinde yazılı üç aylık itiraz müddetini geçirenler bu Kanunun mer'iyet tarihinden itibaren altı ay içinde müracaatla itirazda bulunabilir.

Muvakkat madde 4 — Bu Kanunun 30 uncu maddesinin orman mahsullerinin satışlarına mütaallik hükümlerinin tatbikatında, 6809 sayılı kanun hükümleri mahfuzdur.

Muvakkat madde 5 — 1 Mart 1954 tarihinden itibaren 15 Ağustos 1956 tarihine kadar 3116 sayılı Orman Kanununun 5653 sayılı kanun ile değiştirilen 114, 115, 116 nci ve mezkûr Orman Kanununun 122, 123, 124 üncü maddelerinde yazılı suçları ve mevzuu 20 kentali geçmeyen (20 dâhil) odun, 10 kentali geçmeyen (10 dâhil) kömür, 5 metre mikâbı geçmeyen (5 dâhil) ağaç veya tomruk, 3 metre mikâbı geçmiyen (3 dâhil) ve balta, bıçkı, testere gibi vasıta ve aletler ile kaba şekilde yarı mamul hale getirilmiş olan kereste, yırtma, kapak, pedavra gibi emvale taallûk eden tahkik veya takip safhasında bulunan orman suçlarını işliyenler haklarında takibat yapılmaz ve verilen cezalar infaz olunmaz.

Yukarıdaki fıkrada zikredilen suç mevzularına murtabıt bulunan orman idaresinin şahsi hakları da düşer ve orman idaresi tarafından kayıtları terkin olunur.

Madde 117 — 8/2/1937 tarihli ve 3116 sayılı, 24/3/1950 tarihli v 5653 sayılı kanunlar mer'iyetten kaldırılmıştır.

Madde 118 — Bu kanun neşri tarihinde mer'iyete girer.

Madde 119 — Bu kanun hükümlerini icraya icra Vekilleri Heyet memurdur.